

A BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM

Budapest. XIII., Huba utca 7. sz.

É V K Ö N Y V E

az 1971/72-es iskolai évről

a gimnázium fennállásának 114. évében

Közzéteszi:

KÁLMÁN FERENC

igazgató

Budapest, 1972

A TANULÓIFJÚSÁG ÉS A TANÁRI TESTÜLET KÖZÖS MUNKÁJA

A TANÁRI TESTÜLET ÉS A KISZ MUNKÁJA

Céljaink, feladataink

Elsőrendű feladatunk a gondjainkra bízott fiatalok emberi értékeinek kibontakoztatása, személyiségének formálása, képességeink optimális fejlesztése, hogy mindezt majdan népünk és az emberiség boldogulására kamatoztathassák.

Társadalmi érdeknek érezzük azt, amit teszünk, ezért nevelői tevékenységünk központjában tanítványaink állanak. Értük törekszünk magas színvonalú tanítási órák tartására, értük tervezzük meg és szervezzük minél sokszínűbbé iskolánk életét, értük tesszük gazdagabbá és sokarcúbbá szakköreinket, a tanulmányi versenyeket, a tanulószobai munkát, a téli és nyári táborokat, mindig arra törekedve, hogy ezek a tevékenységek minél hatékonyabban segítsék nevelési céljaink megvalósulását.

Természetesnek tartjuk, hogy az iskolának **nevelés-központu-**
nak kell lennie. Azt valljuk, hogy az **iskolai nevelés legfonto-**
sabb eszköze a tanítási óra, amelyen legtöbbet vagyunk együtt tanítványainkkal. **A nevelés és oktatás munkáját szorosan ös-**
szetartozónak tartjuk. Nevelünk már a tananyaggal magával is, azzal, ahogyan kiválasztjuk, elrendezzük, diákjaink elé tárjuk. A tananyag együttes feldolgozása során alakítjuk tanulóink egyéniségét, mélyítjük érzelmeiket, szélesítjük látókörüket, gazdagítjuk esztétikai érzéküket, igényeiket, látásmódjukat, alapozzuk meg helyes világnézetüket, bontakoztatjuk ki összefüggéslátásukat, gondolkodó képességüket, logikájukat, lényeglátásukat, következtető és rendszerező képességüket. Nevelünk az ellenőrzés következetességével, színvonalánval is: komoly, felelősségteljes munkára, megbízhatóságra, önmaguk iránti igényességre szoktatjuk diákjainkat.

Nevelünk saját példánkkal is. Tanári munkánk tartalmával, színvonalával, hangvételünkkel, emberi magatartásunkkal, áldozatkész adni-akarássunkkal formáljuk tanulóink személyiségét. Természetesen a **nevelés, ember- és személyiségformálás szolgálatába állítjuk minden más** — a gyerekekkel kapcsolatos és velük kontaktust tartó — **tevékenységünket is az iskolában.**

Felelős kiadó: Kálmán Ferenc
Felelős szerkesztő: Dr. Balogh Endre

727484 FNYV 11. Fv.: Kerschen Mihály

A szakköröket, az önképzőkori munkát, a politikai, filozófiai, filmesztétikai és irodalmi előadásokat, az iskola mindennemű rendezvényét.

Sokoldalú személyiségfejlesztésre törekszünk. Ezért szeretnénk a tudásnak minél szélesebb skáláját feltárni diákjaink előtt, és arra ösztönözni őket, hogy ezen a skálán ki-ki találja meg a maga helyét, képességeinek, egyéni érdeklődésének megfelelően elmélyülve egy-egy területen. Ez a terület lehet a szakosított tantervű osztályok magasabb óraszámában tanított tantárgya (matematika, fizika, orosz, angol), de bármely más tárgy is, amihez tanítványunknak jó érzéke, tehetsége van, és amit ambícióval és igényes mélységgel akar és tud tanulmányozni.

Önállóságra, öntevékenységre ösztönzzük őket, amikor tanulmányi versenyeken való részvételre, pályázatok készítésére, a Középiskolai Matematikai Lapok-ban való munkálkodásra készítetünk.

Minőségi munkára akarjuk nevelni tehetséges gyermekeinket, hogy a felsőoktatási felvételi vizsgákon versenyképesekké, és az egyetemi, főiskolai tanulmányok elvégzésére alkalmassá tegyük őket.

Epp ilyen felelősséggel fordítunk gondot azoknak a tanulóinknak a kibontakoztatására, tudásának szélesítésére, jövőjének megalapozására is, akik nem akarnak, vagy nem képesek felső fokon továbbtanulni. A tanulószoba korrepetálását használjuk fel hiányaik pótlására, a többiekhez való felzárkóztatásukra, arra, hogy megtanítsuk őket a helyes tanulási módszerek elsajátítására.

Már második osztálytól felmérjük növendékeink pályairányultságát, hogy kellő időben tudjunk e téren is tanácsot, segítséget adni nekik, hogy megtalálják azt a munkaterületet, ahol majd jó érzékkel, szívesen és meglegedetten dolgozó emberekké válhatnak. **Minden diákunktól a képességei szerinti teljesítményt várjuk, a becsületes helytállás igényével.**

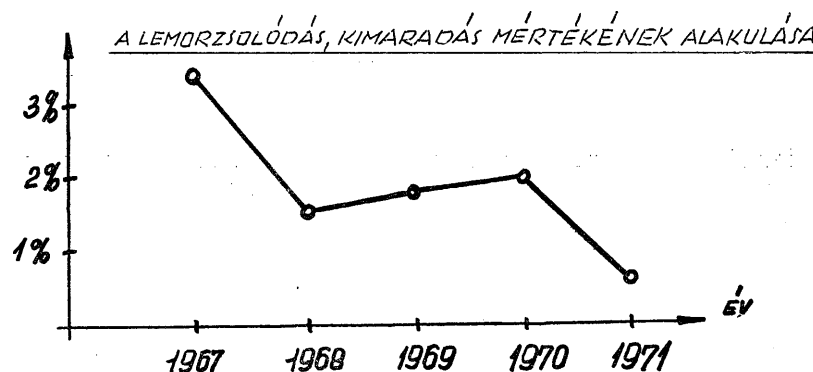
Nevelői munkánk komoly feladatának érezzük a közösségi magatartás formálását. Szükségesnek tartjuk, hogy gyermekeink ne csak magukért, hanem egymásért, az osztályért, az iskoláért, tágabb környezetükért, a hazáért is felelősséget érezzenek.

Annak megvalósítására törekszünk, hogy **tartalmas munkatársi kapcsolat** legyen a gyerekek közt, a tanulók és tanárok közt és a tantestületen belül is, az együttműködés örömeinek felfedezése, az egymás munkájának segítése, a problémák közös megoldása, a mások munkájának megbecsülése alapján.

Ezek az elvek célkitűzéseink alapjai, ezekből következnek feladataink is. Ezek vezérelték eddigi munkánkat és ezek szellemében akarunk dolgozni a jövőben is.

Munkánk néhány eredménye

Oktatói-nevelői munkánk tudatosságának, tervszerűségének, módszereink és követelményeink differenciáltságának eredményeként évről-évre csökken azoknak a tanulóknak a száma, akik az iskolát valamiért elhagyni kényszerülnek. 1967-től kezdődően megvizsgáltuk a **lemorzsolódás mértékét** és okait. Az iskola létszámához viszonyított százalékos adatok (1. ábra) csök-

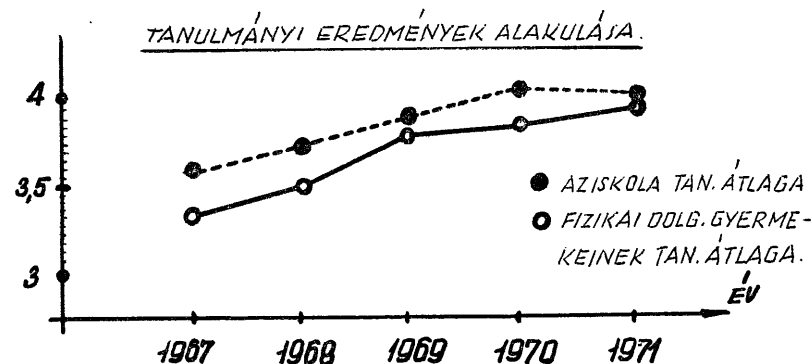

kenő tendenciát és csekély számot mutatnak. A lemorzsolódások okai között — túlnyomó többségben — a nem megfelelő szak (tagozat) választása szerepel.

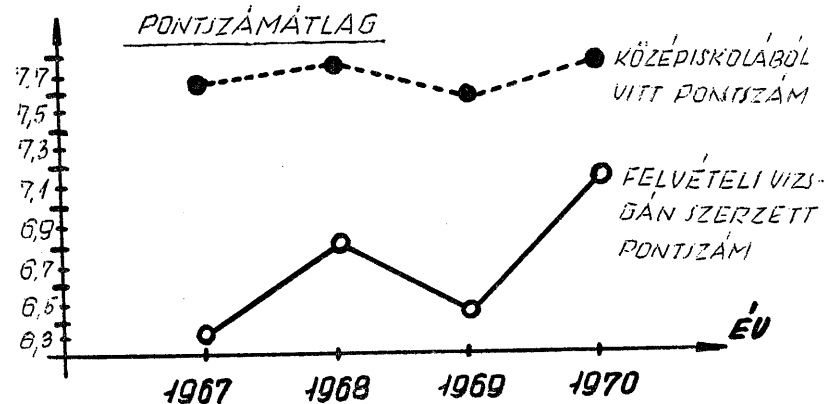
A többéves tapasztalat azt mutatja, hogy a tagozat megválasztásában nem mindig az érdeklődés, a képesség a döntő, hanem inkább a divat a meghatározó. A felvételi beszélgetések és felvételi vizsgák nem alkalmasak arra, hogy teljes bizonyossággal lehessen az alkalmasságot megállapítani. Ezért szerveztük meg évről-évre az általános iskolások előkészítő szakköreit. Ez az előkészítő tevékenység is segített abban, hogy az iskolánkba kerülő gyerekek óriás többsége megtalálja a helyét, ragaszkodik az iskolához és eredményesen fejezi be tanulmányait.

Az iskola tanulmányi eredménye az 1960-as évek közepétől fokozatosan javul, emelkedik. A 2. sz. ábra 1967-től kezdődően mutatja a tanulmányi átlagok alakulását. Ez a felfelé

ívelés, amelyet a grafikon szemléltet, még egymagában nem sokat jelent, ha más egyéb, a tartalmi munkára utaló adatokkal nem támasztható alá. Ezért munkánk hatékonyságát több területen is megvizsgáltuk és értékelésünk realitását összevetettük

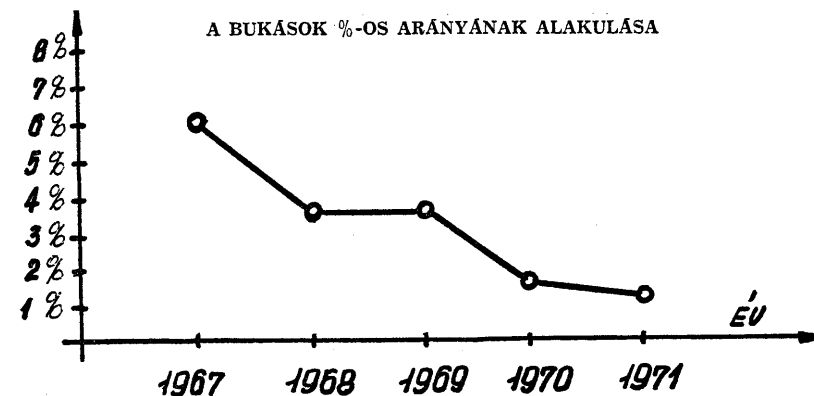
a felsőfokú intézmények követelményrendszerével. Az összevetés bizonyító erejű, meggyőzően mutatja, hogy a tanulmányi eredmények fokozatos emelkedése és jó szintje nem az értékelés liberalizmusából fakad, hanem az egyre igényesebb tanári és tanulói munka jelzőszámai. A 3. sz. grafikon azt tükrözi,

hogy az iskolából vitt pontszámok átlaga és az egyetemi felvételi vizsgákon szerzett pontszámok között a differencia egyre csökken. Ez annál is értékesebb, mert az országos adatok az MM tájékoztatója szerint jóval gyengébbek,

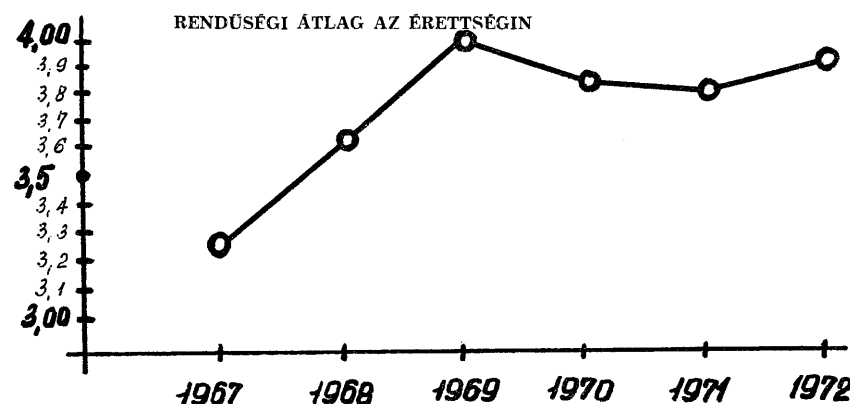
Öröndötes a fizikai dolgozók gyermekeinek tanulmányi felzárkózása. Tanulmányi átlaguk fokozatosan közelít az iskola jó szintű átlagához, sőt az 1971/72-es tanévben azonos szinten teljesítettek. Ez annál is értékesebb, mert az utóbbi években többségük a tagozatos osztályokban tanul és az ottani magasabb követelményeknek tesz eleget.

A bukások száma viszont évről-évre csökken (4. sz. grafi-

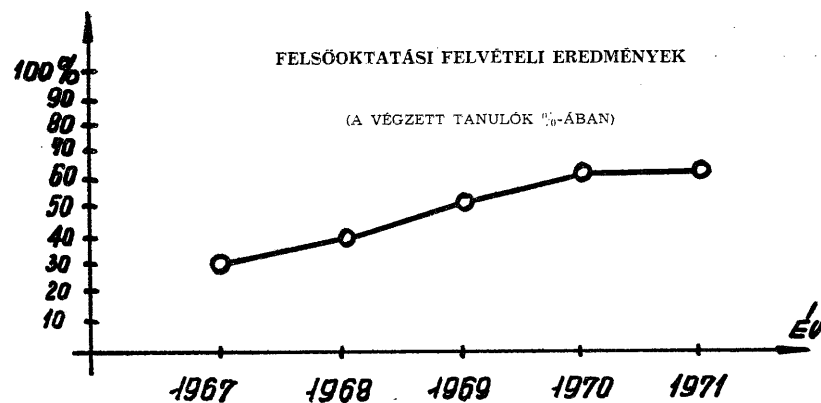

kon), akár a számszerűséget, akár a százalékos arányt vizsgáljuk; a csökkenés mértékével és az elért 1,5%-os szinttel elégedettek lehetünk. Ezek az adatok is azt mutatják, hogy tanulóink túlnyomó többsége időben és eredményesen — zömmel jó eredménnyel — fejezi be középiskolai tanulmányait. Ezt tükrözik az **érettségi eredmények** (5. sz. ábra). Az utóbbi évek 3,8—3,9-es rendűségi átlagai, az ugrásszerű szintemelkedés a felkészítés eredményességére utalnak. Ezt állapítják meg az **érettségi elnökök elemző értékelései** is, pl.: „A Berzsenyi Gimnáziumot jó híre alapján korábban ismertem, az érettségi tapasztalatai is jogosnak mutatják ezt a hírnevet, amelyet az iskola kivívott magának. A vizsgázók szereplése, a tanárok és a tanulók kapcsolata színvonalas oktató-nevelő munkát, felelősségteljes pedagógus magatartást, és szoros nevelőtestületi egyiséget tükröz. Általában megállapítható: a tanár-diák viszony a modern, szocialista szellemű gyakorlat alapján áll. Az iskola szelleme lendítő hatással van a tanulókra, ragaszkodnak a közösséghez, segítik egymást. Világnézeti tájékozottságuk magas-

szintű, érdemük, hogy önállóan alkotnak véleményt, s azt alá is tudják támasztani. Érezni lehet, hogy ebben az iskolában igazi irodalmi szemléletre tanítják a tanulókat. Imponáló, hogy milyen biztosan, ok és okozati összefüggéseket kiemelve tárgyalják a történelmi eseményeket. Idegen nyelvekből a tanulók szókinccse igen gazdag, választékosan fejezik ki gondolataikat, beszédképességük jó szintű stb.”

Ha a gimnázium elsődleges célját és feladatát — a felsőfokú tanulmányok folytatására történő felkészítést — vizsgáljuk, iskolánk e területen is kiemelkedő eredményt ért el.

Míg 1967-ben végzett diákjainknak mindössze 30%-a folytathatott felsőfokú tanulmányokat, az ezt követő években 10%-os ugrásokkal növekedett a számuk, és az utóbbi két évben közel 60%-kal állandósult (6. sz. grafikon). Ezekhez az eredményekhez — az oktatói-nevelői munkán túl — az iskola tervszerű és igen nagy gonddal, felelősséggel végzett **pályairányítási tevékenysége** is hozzájárul. A 2. évfolyamban az érdeklődés felmérése, ezeken a területeken a kibontakozási lehetőségek megteremtése; a 3. évfolyamban a pályaválasztást motiváló tényezők felderítése, az alkalmasság, rátermettség, célratörő munka érvényre juttatása; a 4. évfolyamban a realitások mérlegelése folytatódik. Ezen túlmenően az eredményességet az is növeli, hogy iskolánkban a jó szintű humán jellegű tárgyi oktatás mellett **erősödött a matematika és a természettudományos képzés** (7. sz. melléklet). Pl. az 1970-es év adatai azt mutatják, hogy

1970-BEN ÉRETT DIÁKJAINK FELVÉTELI VIZSAEREDMÉNYEI.

FELVÉTELI VIZSGATÁRGYAK	VIZSGÁZÓK SZÁMA.	BERZSÉNYI BÓL VITT. DIZTÁLYZATOK ÁTLAGA	FELVÉTELIN TÉRT	FELVÉTELI VIZSGÁK ORSZÁGOS ÁTLAGA
MAGYAR	10	4,63	4,25	3,06
TÖRTÉNELEM	24	4,63	3,79	2,64
OROSZ	11	4,15	3,45	2,32
MATEMATIKA	57	4,00	3,72	2,30
FIZIKA	45	4,43	3,61	2,40
BIOLOGIA.	11	4,00	3,36	2,97

közel háromszor annyi tanuló választott reál vagy műszaki pályát, mint az előző években. A felvételi vizsgákon magyarból, történelemből, oroszból, matematikából, fizikából kimagaslóan jó szintet ért el tanulóink. Az osztályzatok átlagai 1,1—1,4-del jobbak az országos átlagoknál!

Önállóságra, rendszerezésre, elemzésre, alkotó jellegű tevékenységre, a tanult ismeretek gyakorlati hasznosítására készítő **házi pályázati rendszerünk**, — amelynek már hagyományai vannak iskolánkban — olyan nevelői eszközrendszer, melynek

TANULMÁNYI
PÁLYÁZATOK

TANTÁRGYAK	ELKEZDÉSEK PÁLYÁZATÁNAK SZÁMA			
	1968	1969	1970	1971
MAGYAR NYELV	8	15	6	5
OROSZ	28	14	10	5
ANGOL	3	4	3	1
LATÍN	3	5	3	2
NEMET	3	5	4	—
OLAJZ	3	11	3	8
MATEMATIKA	7	11	14	10
FIZIKA	4	10	7	5
BIOLOGIA	5	7	10	7
TÖRTÉNELEM	1	28	11	8
MŰVELÉSTÖRTÉNET	1	—	—	—
FRANCIA	—	9	—	—
KEZMŰ	—	8	7	2
ÉNEK	—	—	—	3
ÜLŐGÉP-ÉRTÉLMEL ALAPJAI	—	—	—	2
FÖLDRAJZ	—	—	—	1
ÖSSZESEN	66	127	78	59

kiaknázására igen nagy gondot fordítunk. A minden évben kitűzésre kerülő pályázatok szép számmal (8. sz. táblázat) mozgósítanak tanulókat. A mindig többre törekvő, a cél érdekében végzett rendszeres, kitartó munka eredményeit jelzik az országos középiskolai versenyeredmények, (9. sz. táblázat), amelyek

AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANULMÁNYI VERSENYEN
ELÉRT EREDMÉNYEK.

	1-10 HELYEZETT					KÖNYVTÁRSZÁMA					DICSÉRET-DOKUMENTUM				
	1967	1968	1969	1970	1971	1967	1968	1969	1970	1971	1967	1968	1969	1970	1971
MATEMATIKA	2	5	1	1	3	5	3	2	5	5	6	4	8	7	14
OROSZ	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	1
ANGOL	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—
LATÍN	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1
FÖLDRAJZ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Középiskolai matematika tagozat versenye	I. évf.	1	2	5	1	—	4	7	10	4	—	10	29	19	11
	II. évf.	—	1	4	3	—	2	7	3	2	—	6	12	11	14
	III. évf.	—	1	2	3	—	6	1	—	6	—	8	7	6	4
	IV. évf.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	3
FIZIKA	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	6
ÖSSZESEN	4	9	12	9	—	20	19	16	17	—	31	58	44	31	—

közül a Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldó versenyét emelném ki, mert nem az egyszeri teljesítményt igényeli, hanem a fokozatos és a folyamatos munkát követeli meg. Megjegyzem, hogy ezt az országos pontversenyt évek óta a mi iskolánk nyeri.

Partnerünk: a KISZ

Nevelői munkánkban a tanári testületnek partnere a KISZ. Céljaink és feladataink azonosak, módszereink, nevelői eszközeink kiegészítik egymást. Az elmúlt egy-két év legjelentősebb eredménye az ifjúsági önkormányzati szervek megerősödése. Megvizsgáltuk, hogy melyek azok a területek, ahol KISZ-eseink önállóan, felelősséggel tudják munkájukat végezni. Más vonatkozásban a KISZ érdekvédelmi szerepének adottunk tág teret. A lehetőségek bővítése jelentősen megnövelte KISZ-szervezetünk hatékonyságát, az ifjúsági önkormányzati tevékenység kiszélesítését. KISZ-szervezetünk önerőből, társadalmi munkával megteremtette „főhadiszállását”, kulturális centrumát, a KISZ-klubot. A megváltozott körülményeket figyelembevéve új házi rendet dolgozott ki. Részt vett a magatartási és szorgalmi jegyek új értékelési szempontjainak megalkotásában. Elismerést szerzett az elsősöket felvevő bizottságokban végzett munkájáért. E munka sikeréhez egyébként az általános iskolákban szép számmal tevékenykedő ifjúságunk is hozzájárult. Az iskolánkban távozó negyedikesek jellemzésének színvonalas elkészítésével ismételtén kivívta a felsőoktatási intézmények és a művelődésügyi hatóságok dicséretét.

KISZ-szervezetünk kimunkálta a szakkörök ifjúsági önkormányzatának működési rendszerét. A meglevő szakkörök mellé több olyan új forma született, amely új szintet hozott iskolánk életébe. (Ifjú Zenebarátok Köre, Filmklub, Filozófiai Kör stb.) A szakkörök résztvettek a tanulmányi versenyeken, a házi pályázatokra és versenyekre való felkészülés segítésében, és a bírálói munkában is. Az iskolanapok megrendezése ugyancsak KISZ-szervezetünk feladata volt.

A KISZ közreműködésével alakult újjá és folytatta tevékenységét az ifjúsági könyvtár. Szép olvasótermet alakítottunk ki, mely közművelődési munkánkat segíti. Széles ifjúsági hálózat dolgozik iskolánk könyvtárosa mellett.

KISZ-szervezetünk az utóbbi években jelentős fejlődésen

ment keresztül, tanulóifjúságunk elfogadott politikai tömegszervezete lett. Sikerült nézetbeli, szemléleti azonosságot kialakítani és igen nagy igyekezett tapasztalható a harmonikus együttműködésben is.

Eredményeink mellett gondjainkat, problémáinkat is sorolhatnám, azokat, amelyekben dinamikusabb fejlődést, szembetűnőbb előrelépést szeretnénk elérni. De ezeket talán hagyjuk más alkalomra. Most csak annyit, hogy eredményeink nem tesznek elbizakodottá bennünket, csupán ösztönzően hatnak, gondjaink pedig még igényesebb munkára sarkallnak.

Kálmán Ferenc
igazgató

TANULÓINK MUNKÁIBÓL

Az alábbiakban néhány jól sikerült érettségi dolgozatot közlünk az irodalomból, kissé abból a megfontolásból is, hogy a jövőben érettségiző diákjaink számára ösztönzést adjunk. A dolgozatok vázlatait helymegtakarítás céljából elhagytuk.

Tétel:

Miért szép? Válasszon a XX. századi magyar költészetből egy olyan alkotást, amely forradalmi vagy antifasiszta vagy hazafias ihletésű!

KATONA KRISZTINA IV/A:

Radnóti Miklós: Járkálj csak, halálraítélt!

„Oly korban éltem én e földön,
mikor a költő is csak hallgatott”

Így ír Radnóti Miklós — antifasiszta verseinek nagyságában és szépségében hatalmassá nőtt költőnk — saját koráról.

Ebben a versében szintén az emberhez fordul, pontosabban önmagához, a kor szenvedő alanyához, a halálraítéltéhez. A vers az önmegszólító versek típusához tartozik. (Ez a típus általában válság idején jelentkezik a költőknél, amikor is külső vagy belső ellentmondások bizonytalanná teszik valamivel kapcsolatos állásfoglalásában. Radnóti azonban más okból választotta ezt a típust.) Mondanivalója általános érvényű, közös gond, ezért míg önmagához szól, minden embert is szólít egyben, s miután a maga, a költő számára megtalálta az egyetlen helyes utat, felszólítja az embereket: kövessék őt. Felszólít, és aztán saját érzelmei befolyása alatt jellemezni kezd. Leírja az utat, a környezetet.

Nagyon érdekes a kapcsolata a tájjal. Szinte együtt él vele minden, hisz „a sötét fák sora eldőlt”, s a „rémülettől fehér és púpos lett az út”. Ebben a képben fizikailag nincs jelen az ember, a költő csak a tájat festi meg. De a megismerés segítségével teljes mértékben sikerül átültetnie szorongását ebbe az objektív környezetbe. (Nagyon érdekes még, hogy csupán ebben az egy versszakban milyen nagy az egység. Hiszen a 2. sorban a „bokrokban szél és macska bútt”, s az 5. sorban ismét felbukkan a macska egyik jelzője, szinte összekötő kapocsként, „a rémülettől fehér és púpos lett az út”).

A vers mondat-strukturáját már itt meg kell vizsgálnunk. Az elkeseredett, tiltakozó, lázadó hangvételhez, a súlyos mondanivalóhoz, és a mást, jobbat követelő ember ajkára legjobban a felszólító mondatok illenek. Bár formailag csak három ilyen mondat van, ha tartalmilag megvizsgáljuk, sokkal több. Pl. az utolsó szakaszban nyilvánvaló a felszólítás, holott erre csak az

ige felszólító módja utal: „élj”. A következő bekezdés még mindig ehhez a gondolathoz tartozik, tehát megállapíthatjuk: a vers jellegét meghatározó mondatfajták a felszólító mondatok, kezdve rögtön a címmel.

Ez a vers, miután leíró, értékelő jellegű (a korról alkotott kép), kissé számvetés is. Radnóti számot vet a világgal, a „rettenetes világgal”, és számot vet önmagával, mint emberrel és költővel egyaránt.

Nagyon érdekes megfigyelni ezen leírás során azt is, hogy a költő milyen szavakat használ, milyen képekkel dolgozik. Azt már megállapítottuk, hogy az igék legtöbbje felszólító módban van. Ha a szókincset vizsgáljuk, a következőkre figyelhetünk fel. A vers első részében (1., 2. szakasz), amikor a jelenkor leírása történik, a használt szavak mind hozzánk, a köznap életéhez közelállók (fák, macska, út, bokor, fű, levél stb.), míg a második részben (3., 4. szakasz) sokkal távolabbi, idegenebb, „vadabb” szavakat használ a költő. (Széljárta havasok, büntetlen, jámbor pöttömnyi Jézusok, sebtől vérző, farkasok stb.) A fentiek a következő gondolatot támasztják alá. A költő a legközelebbi, legszemélyesebb gondnak, fájdalomnak érzi a felvetett problémát, a közeledő háború fantomját és a fasizmust, de a megoldást, a fellélegzést (amit a 2. rész foglal magában) itt nem tudja elképzelni, máshová kell mennie, el innen, idegen tájakra.

Előttünk van tehát a költő világképe az adott korban, ebben a helyzetben kell megtalálnia helyét, feladatát, erejét a kitartáshoz.

Tisztán cseng a vers alapmondata: „Ó, költő tisztán élj te most!” Ez az a mondat, amelyre a vers gondolatilag és strukturálisan is épül. A lényeg, a mondanivaló ez. A költő felismeri, hogy mit kell tennie, vállalja is ezt, hiszen a zárósor keménységéből ez szinte kiált. A legnemesebb költői magatartás nyilvánul meg ebben a versben. Radnóti nem veszti el bizalmát, hiszen a sötét és komor gondolatok, sorok mellett gondol a feloldásra is, játszi könnyedségű szavakat „pötytyent” oda, pl.: pöttömnyi, jámbor, gyermek stb.

A mű mint szerves egész nagyjából már előttünk áll. A vers kompozicionális felépítésére a korábban említettek alapján az egyensúly-játék, a harmóniateremtés a jellemző. De vigyük tovább a gondolatot. Ez a vers nem csap át szélsőségekbe, felvet egy kérdést, megadja rá a választ, letisztult szemlélet tükröződik benne. Ez Radnóti nagysága, hogy meg tudta őrizni emberségét, morálját, mértékeit bármilyen körülmények között is. Mindez

teljesen független köztől és társadalomtól, az autonóm ember szabadsága ez.

Ezek a gondolatok pátoztalan, de mégis kissé emelkedett előadásmódban kerülnek kifejezésre. A vers hangnemében a szerkezetiileg is elválasztható két rész közötti határvonalon váltás van, amely szintén a fent említett különbségeket támasztja alá.

Az előbb jelzett közösség-problémát azonban tovább lehet vinni. Kérdés, vajon felvetődik-e a közösség, ill. társadalmi szerep igénye a versben? Valószínűleg szüksége van a költőnek a közösségre, hiszen a második részben büntetlen, tiszta embereket rajzol meg, akik után vágyik, akiket szeretne. Költőségének teljes felfogása, tudatosítása önmagában pedig már egyet jelent azzal, hogy társadalmi irányítottságának eleget tett, szerepét betölti.

Érdemes még megemlékezni a vers hangulatáról is. Alapja a tisztán látó ember bizonyossága és az ezzel egybeötvöződő harcosság.

A további formai elemek közül válasszuk ki a perspektíva-kezelést és a képfestést. Ez a két stíluselem még az, amely nagy jelentőséggel bír a vers hatását, megfogalmazását illetően. Hol áll a költő, amikor a leírást megkezdi? Az úton, a fák között, a bokrok mellett. A földön vagyunk, szinte bőrünkön érezzük a valóságot. De hirtelen egy különös hatású felszólítással találkozunk: „Zsugorodj őszi levél!”, és következne a perspektíva kitágulása, hiszen a világról lesz itt szó, a mindenségről, a magasan szálló vadludakról, mégis szinte belénkfojtja a költő a fellegzést egyetlen mondattal: „zsugorodj, rettentő világ!” A távlat lehetősége egycsapásra megszűnik, „az égről hideg sziszeg le, és rozsdás merev füvekre ejtik árnyuk a vadlibák”.

Mesteri pontosságú képek, hirtelen táguló, majd összesűkülő távlatok, élesedő, majd tompuló kontúrok teremtik meg a harmónián belül a vers dinamizmusát. Radnóti értőn kezeli az „ecsetet”, de nem csoda, hisz szinte a szívével „fest”.

Alig négy versszak ez a költemény, mégis egy olyan nagy-szerű, realista kompozíció, amit már csak gondolatisága emelhet még magasabb színvonalra. Tartalmilag a legigazabb, legnagyobb, amit Radnóti formába önthetett, és ez a forma (azonkívül, hogy a versre mindvégig jellemző a tartalom és forma egy-sége) sem válik a gondolatok szegényére.

A mű analízise során feltárult előttünk a költő harcos el-

lenállásának lényege; megmaradt embernek, és költőisége szint-jén hirdette az igazságot, az emberit, a harcot a „rettenetes világ”, a „rettenetes emberek” ellen.

Életművének keresztmetszete, eszméinek pompás összefoglalása rejlik a következő sorokban:

„Gondold el! hogyha lázadsz, jövendő
fiatal koroknak embere hirdet
S pattogó hittel számot ad életedről,
számot ad és fiának adja át
emlékedet, hogy példakép, erős fa
legyen, melyre rákúszhat a gyöngye növendék!”

KÖLCSEI ISTVÁN IV/B:

Thomas Mann üdvözlése

A tétel címe a következő: Miért szép? Talán ebből a szempontból a legnehezebb véleményt mondani művészeti alkotás-ról. A „szép” fogalma talán az egyik legszubjektívebb gondolati forma. Minden ember mást tart szépnek. Jelen esetben ez a feladat valamivel könnyebb, mint általában, mert az 1930—40-es évek és József Attila személye objektívvá teszik.

A szépnek is vannak objektív feltételei. Számomra a leg-alapvetőbb, hogy igaz is legyen, ne csak külső ragyogás, ne csak szivárvány legyen.

Miért mondhatjuk tehát József Attila verseiről, hogy szépek, igazak? Erre a választ Szerb Antaltól kaphatjuk meg a legszebben:

„nem a szegénység költője... Ő annak a varázslatnak költője, amely a szegénység folytat szörnyű boszorkánykonyháján: kivetkőz-teti az embert és a tájat eredeti alakjából.”
„Ő volt a legártatlanabb ember, ...Semmi gonosság nem volt benne, még enyhe gúny sem.”
„És ezt a költőt mégis büntudat kínozza. Lázás hiábavalósággal ke-reste a bűnt, amely miatt annyit kellett szenvednie.”
„Csak annak kell ilyen rettenetesen szenvednie, aki valami titok-zatos módon **mindenkiért szenved.**”

Ezek teszik rokonszenvessé és tragikussá alakját. Mindenkiért szenvedett, szinte az egész világot vitte a vállán. Nem üres szó volt, amikor azt mondta, hogy „nagyon fáj”. Valóság volt, annyira az, hogy tényleg nem bírta tovább. Tisztaságát, emberi mivoltát végig megőrizte a szuronyos világ ellenére is.

József Attila nem volt különös ember, ez a kor volt iszonyú. Ő nem fogadta el a megfordult világ értékrendjét, ő mondta először: „hosszú az úristen, rövid a szalonna”. Ez groteszk képnek tűnik, pedig nem az, a világ az, amely ezt elfogadtatta az emberekkel.

Az eddigi értékrend átalakult. Feszés, zord, kemény világ lett, de ez nem a belső erő megfékezését jelenti, hanem gyengébb jellemű emberek (pl. Askenbach — Thomas Mann: Halál Velencében) fűzőbe szorításaként jött létre. A külső keménység, erőszak, csak máz a belső üresség eltakarására, sérthetetlené tételére. A belső tartalom helyébe a forma lép, az ész, az erkölcs, a gondolkodás helyett a „meg nem gondolt gondolat” és a fegyver.

Ez az a kor, ahol:

„Számon tarthatják, mit telefonoztam
s mikor, miért, kinek.
Aktába írják, miről álmodoztam,
s azt is, ki érti meg”

Az ember személyes szabadsága is elvész a jogtalanság, rettegés, erőszak miatt.

„Oly korban éltem a földön, mikor a költő is csak hallgatót” — írja Radnóti. Hiszen egyenruháknak, üres szemeknek, tekinteteknek nincs mit mondani. Az ész, a gondolkodás szavát szuronnal állítják meg. Mégis felmerül a kérdés, hogy mit tehet akkor az ember, a költő? Ha erre megtaláljuk a választ ebben a versben is (a helyes utat), akkor egy lépéssel közelebb kerültünk a „szép” fogalmához.

A költő legelső feladata saját maga tisztaságának megőrzése.

„Ő költő tisztán élj te most,
mint a széljárta havasok
lakói és oly büntelen,
mint jámbor régi képekben
pöttömnyi gyermek Jézusok.”
„S oly keményen is, mint a sok
sebtől vérző, nagy farkasok”

(Radnóti)

A tisztaság még nem elég, meg kell keményíteni szívét, emberségét, és akkor sem lehet hátrálni, ha már „száz sebtől” vérzik.

A következő nagyon fontos feladat, hogy legyen az igazra tanú, tehát ebben a szituációban is nyugodtan kimondja, hogy a „pipacs szösöske szára zöld, és példaként szolgáljon a jövő nemzedéknek, hogy többé ne legyen „szivárvány a cél”.

A fasizmus alatt mindenki elsőrendű feladata megmaradni embernek, ahhoz méltóan viselkedni, cselekedni.

Eppen ezért nem véletlen, hogy József Attila e „csupa csősz” világ elől Thomas Mann felé tárja kezét. Thomas Mann az elsők között vette észre a fasizmus gyökereit, veszélyeit. Elsőként figyelmeztetett a Cipolla-féle varázslók szemfényvesztésére, ami az ember lényegét veszi el, öli meg.

Ő is, mint minden ember és művész a boldogság, a szépség (a valódi szépség, amelyik igaz is, nemcsak tündököl) keresését, lehetőségét tartotta egyik feladatának. Szerinte az ember akkor boldog, ha „örömét bűn, kényszer és lelkifurdalás nélkül találhatja meg”. Ehhez pedig elengedhetetlen a szabadság, mind az egyén, mind az ország szabadsága. Ezért kellett neki is, József Attilának és másoknak is ekkor kétszeresen is embernek lenniük, és sokuknak meghalni érte.

Tehát ezért a gondolatáért, célért is szépnek mondhatjuk ezt a verset.

A vers tele van feszültséggel, félelemmel. Az első rész kifakadás, kétségbeesés. Ez a rész teljesen egybeolvad, az egyik gondolatból ötlük fel a következő. Ez a félelme a jövőtől nem alaptalan, mert már most olyan dolgokért kell küzdenie, amelyek eddig hozzátartoztak az emberhez. Meddig juthatunk még, mi lesz, ha már nem lesz hely, „hol fölolvasható”? Olyan harc ez, amit a szüleivel folytat a gyerek, ha nem akar lefeküdni.

Az utolsó rövid szakasz ezeknek a gondolatoknak a letisztázása, szinte a 2×2 józanságával való kifejtése.

A vers a gyermek képével kezdődik, aki lefekvés előtt igényli a mesét. Nemcsak a meséért, hanem azért is, hogy ne hagyják egyedül a sötétben. A gyermek képe a költőre vonatkozik, a gyerek, aki egyedül van a felnőttek között, ahol neki soha sem lehet igaza (azaz József Attila a „csupa csősz” világban), a gyermek, aki szépre vágyik, aki még tiszta belül és támaszra szorul.

Miért kéri a mesét? Mert a mese mindig vágyakat tükröz, mindig az igazság győz, és nem az erőszak.

Thomas Mann biztos pontot jelent, ő az, akinek emberhez méltó gondja van. József Attila nem vár különös dolgot tőle,

csak a szokásait, a hangját, egy ember hangját szeretné hallani, hiszen

„Oly korban éltem én e földön
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra.”

Utána Thomas Mann, e jóságos mesélő szájából emberi és költői feladatot hallunk: „az igazat mondd, ne csak a valódit!”. Nem elég konstatálni az eseményt, nem elég megállapítani, hogy rossz ez a világ, hanem meg kell mondani, hogy mit akarunk helyette. „A fényt, amelyetől világlik agyunk” — tehát éltető, meleg fény kell, mely erőt ad és feloldja a jelenlevő, ember-ember közötti sötétséget. Ennek első fázisa az önismeret. Át kell látni magunkon. Csak ez után lehet fellépni az „ordas eszmék” ellen, amely behatol az ember testébe és lassan, de folyamatosan roncsol, mint a rák. A költő úgy érzi, tehetetlenek vagyunk az ellen, hiszen ki tudja, „meddig lesz hely, hol fölolvashatol?”. A művészet az egyetlen, amely még tehet valamit, hiszen az életből merít, megszűri és visszadja azt, de ebben a világban nem lehet sem „érted”, sem „ellened” bírálni, mert szurony a válasz. A következő egységben mégis leszűr egy következtetést, választ kapunk rá, hogy miért kell a mese:

„mi férfiak férfiak maradjunk és nők a nők — szabadok, kedvesek s mind ember, mert ez egyre kevesebb.”

Tehát minden a valóságos jelentését, lényegét kapja vissza az ordas eszmék helyett.

És hogy miért Thomas Manntól akarja hallani a mesét?

„Mi hallgatunk és lesz, aki csak éppen
néz téged, mert örül, hogy lát ma
itt fehérek közt egy európaít.”

Van olyan ember, aki ember maradt, gondolkodó, erkölcsös, emberséges.

Miért szép tehát az a vers?

Szép, mert József Attila költészete és élete összefonódott, egyikből következett a másik, ő nemcsak a valódit mondta, hanem az igazat is.

Szép azért, mert abban a világban ez a magatartás volt az egyetlen igaz út, és ő ezt vállalta.

Szép a vers, mert kiderül belőle, hogy ő is kegyetlenül szenved a világban, gyermeknek érzi magát, és mégis kitűzi az egyetlen járható utat, feladatot magának és mindenkinek.

Szép a megfogalmazásért, annak meghittségeért, számtalan kedves motívumért, ami szintén József Attila emberségét tükrözi.

Szép benne a mese fogalma, amely áthatol az egész versen, és ugyanakkor szomorú is, hogy egy jobb világ csak a mesében képzelhető el már.

Tétel:

„Nem tanítani akarlak, csak vallani, hogy milyen viszonyban vagyok a könyvvel” (Kosztolányi Dezső) — A könyv, az olvasás szerepe alapján elemezze egyik kedves regényét!

ADORJÁN NOÉMI IV/C:

Bernard Malamud: A mesterember

Nagyon szeretek olvasni. Kisebb koromban a mesék világa vonzott, később komolyabb könyveket olvastam ugyanolyan komolytalanul, mint a mesekönyvet. Ugyanúgy, ahogy egy színész, szép mese után nem szaladtam el sárkányt ölteni (pedig legkisebb gyerek vagyok), sem éltető vizet keresni, későbbi olvasmányaim során is ritkán jutott eszembe, hogy a tetszetős erkölcsei vagy világnézeti konzekvenciák nekem is szólhatnak. Néhány könyvnek mégis sikerült a meséből élő valóságot teremteni, engem is bevonni a cselekménybe, szereplővé tenni, környezetemet pedig színhellyé, ahol bizvást előfordulhat(ná)nak a regényben történetekhez hasonlóak.

E kevés könyvek egyike volt **A mesterember**. A cím mindjárt tömör jellemzést ad a regény előrelátható főszereplőjéről. Ha valaki mesterember, akkor nem történelmi személyiség, nem negatív hős, hanem egyszerű, dolgozó ember. A szó jellemző szerepét Malamud többféleképpen alátámasztja. Egyrészt, bár konkrét nevet is ad hősének, legtöbbször mégis mesterembernek mondja, másrészt, sok jellemvonást indokol Bok mesterember mivoltával:

„Mégis csak mesterember volt, nem tehetette ölbe a kezét”. Egy kicsit apolitikusságra is utal a szó. Mikor Bibikov, a vizsgálobíró politikai állásfoglalása, vallása, világnézete felől érdeklődik, így felel neki: „Mesterember vagyok”. S mikor Bibikov mégis szóra bírja, ezt vallja saját filozófiájának: „A világ jobb is lehetne, mint amilyen”. — „De hogyan, ha nem a politikán keresztül? — kérdezi Bibikov, s ez elgondolkoztatja a mester-

embert: „Így jár, aki csak megy bele a vakvilágba, s azt sem tudja, hova”. Nem mintha a regény elején Bok nem volna gondolkodó ember, hiszen már ahhoz is filozofáló természet kellett, hogy szakítson az őt körülvevő zsidó vallással, s elvetve zsidó voltát mesterembernek vallja magát. Jakov nem tartozik a zsidókhoz, sőt, tulajdonképpen egyáltalán nem tartozik sehova. Így indul el Kijevbe. Saját apolitikusságáról így elmélkedik: „Talán hiányzik valami a jellememből? Micsoda kérdés!”, de mégsem akar beleszólni a politikába, hiszen tudja, hogy a történelemhez semmit sem tud hozzátenni.

Letartóztatása meglepi, de elgondolásra csak Bibikov szavai késztetik. Később, a magánzárkában van ideje végiggondolni a történeteket. Megérti, hogy egyszerű mesterember léte történelmi szerephez kényszerült zsidóságaért, s később a zsidósáért szenvedő mártír szerepébe. (Vallhatna ugyanis a „zsidó úszítók” ellen, de nem teszi. „Mit tettek ők magáért?” — kérdi Grubessov, értetlenül állva a mesterember makacssága előtt. — „Ha mást nem is, de legalább békén hagytak”. Jakov tehát nem annyira a zsidóság mellett, mint bírái, környezete antiszemintizmus ellen foglal állást.)

„Miért pont velem kellett ennek megtörténnie?” — kérdezi százszor saját magától. A kérdés görcsét Bibikov oldja fel, aki önként áll a veszélyesebb oldalra, Bok mellé. Paradox módon Bibikovot éppen félelme kényszeríti erre. Félelme ugyanis nem egyéni, hanem társadalmi, magát félti, de olyan alapon, hogy ő is tagja ennek a társadalomnak. „Ha ez magával megtörténhet, megtörténhet velem is. Ha magát nem védik a törvények, végső soron engem sem fognak megvédeni.”

Bibikovnak igaza van. Valóban nem védik meg a törvények. Halála után a mesterember csaknem az örület határán táncol. Gondolatban sokat beszélget a cárral (akit régebben teljesen ki-rekesztett látóköréből). A cár az államhatalom, a Rend képviselője. A regényben először Bibikov dolgozószobájában találkozunk vele, „mintha rosszállóan nézett volna” a mesteremberre. Később Grubessov, Jakov érdekellensége ijesztgeti vele a mesterembert. „A cár meg van győződve a bűnösségéről” — ijedezik Bok. Később, lázalmában kegyelmet kér a cártól. „Élni és élni hagyni, már ne is haragudjon” — feleli Miklós. „Különben is túl sokan vagytok.”

Ezekután a mesterember elhatározza, hogy meg fog halni, pontosabban: hogy hagyja magát megölni, s ezzel az egész társadalmat gyilkossá teszi. „Táncoljon csak a cár a tükörsima parkettján. Le....om a halálommal.”

Bokot józan esze megfontolásra inti. Kinek van belőle haszna, ha itt, most meghal? Ki veszi észre? Beírják valahova: „Szökés közben hasbalöve”. Lesz-e, aki nyomozni fog utána, és milyen esélyekkel? Megérti, hogy a pert végig kell csinálnia, hogy a társadalom gyilkosságára fény derüljön, hogy mindenki lássa. Küzd az életbenmaradásáért. E küzdelem tükörképe a cárral képzelte újabb találkozása:

„A cár valami zöld folyadékot csepegtetett a pohárba.

— Ettől majd elalszik szépen, Jakov Sepszovics Bok.

— Csak Ön után, Felség”. Ekkorra Jakov túljutott a saját személyéért való aggódáson. Történelmi szerepéhez szemlélete is történelmivé nőtt. Utoljára akkor beszélget a cárral, amikor a tárgyalásra viszik. „A napi hatszori motozásért, Bibikovért, mindenért!” — e szavakkal lövi le a cárt. Bok tehát a Rend bírálójává válik. A regény befejező mondataiban pedig levonja a konzekvenciát: „Senki se lehet apolitikus, pláne, ha zsidó.”

Jakov fejlődése mellett Malamud bemutatja a többi ember reakcióját is.

Az antiszemita Kijev közhangulatát a révész személye képviseli. Heves beszéde Jakovot a városba érkezése pillanatában váratlanul éri. „Hadd beszéljen — gondolta, de azért megbor-zongott”. A révész beszéde amilyen tüzes, olyan kegyetlen, vérengző és ostoba. Jakov igyekszik nem figyelni rá. Ezért történhet meg, hogy amikor a révész beszéde befejezéskor keresztet vet, Jakovnak „erőt kell vennie magán, hogy ne kövesse példáját”. Természetesen erőt vesz magán, hiszen környezete, származása, nemzetisége mégis csak zsidó. (Ha ez nem lenne, tán keresztet is vetett volna.) Rajszl imazacskója a Dnyeperbe hull: az átkelés megszakítja utolsó kapcsolatát a zsidókkal.

Lebegyevék eleinte valóban annak tekintik, ami: becsületes, átlagos mesterembernek. Lebegyev, a Feketeszázak szervezetének tagja, annyira bízik benne, hogy rábízta téglagyárának vezetését. Jakov nem tud ellenállni a csábító munkalehetőségnek: elmegy, bár a gyár zsidók számára tiltott területben van. Becsületességével, a lopások meggátolásával sok ellenséget szerez itt magának, tanúkat a későbbi, ellene folytatandó perhez. Ezek a babona, a misztérium homályával veszik körül Jakov egyszerű, mindennapi életét tanúvallomásukkal.

A további jelentős alakok: Bibikov és Grubessov. Bibikov eleinte az ügynek csak emberi vonatkozásait nézi: jószándékúan elbeszélget a mesteremberrel. Később ráébred, hogy mi történik, ekkor eltávolodva a konkrét eseményektől, elégedet-

lensége társadalmivá nő. Grubesov éppen fordítva. Ő az érdek-ember típusa, gyermekkorában buzgó ukrán nacionalista, később oroszabb az orosznál, aki — Bibikov jellemzése szerint —, ha megkapja a hön óhajtott pozíciót, a jogot elsíráthatják Oroszországban. Grubesov tehát éles szemmel felméri a talajt, az érdekeket és a lehetőségeket, majd nekirugaszkodik. Bizonyítékok után kutat, megpróbálja vallomásra bírni a mesterembert. Bibikovval ellentétben, Grubesov érezhetően kezdettől fogva tudja, hogy mi történik. Mikor a bebörtönzött, elkínzott mesterember öntudata már megkeményedett egy kicsit, szinte vádlóvá válik Grubesovval szemben, aki „mintha forró kályhán ülne”. Mielőtt magánzárkába kerül, sok más rabbal találkozik. Ezek közül három rab konkrét reakcióját emeli ki Malamud. Kettő mond véleményt a vádról: „Ki tenne ilyet, ha nem egy rohadt zsidó, aki az anyját is...?”

„Gyerekkoromban inas voltam egy zsidó kovácsnál. Az nem tett volna olyat, amivel magát vádolják.”

Nyilatkozataiknak semmi köze sem Jakov személyéhez, sem a tulajdonképpeni gyilkossághoz. Primitív elfogultságuk csak egyetlen szemszöveget hagy érvényesülni. A harmadik: Gonfrein. Gonfrein tulajdonképpen tetőtől talpig érdekember, Grubesov megfelelője, eleinte a másik, majd természeténél fogva ugyanazon az oldalon.

Érdemes szólnunk a börtönőrökről is. Kevésbé exponáltan ugyan, de ők is nagy fejlődésen mennek keresztül. Jakovot mint vérszopó gyilkost fogadják, azonban a hosszas személyes ismeretség, amelyre rákényszerülnek, elveszik az előítélet életét. Amint az örök egyre jobban megismerik Bokot, egyre inkább elhalványodnak a róla előzőleg kapott információk vad színei. A legtisztábban Koginban megy végbe ez a folyamat. Kogin a végén valóban öl (nem úgy, mint Jakov, aki csak képzelte, hogy lelövi a cárt), a látott igazságtalanság, a szűkebb, börtönön belüli rend miatt. Az igazgatónak tulajdonítja a látott borzalmakat, pedig az igazgató csak egy kicsi, a legközelebbi csavarja a gyilkos gépezetnek. Kogin kisember, nincs meg benne az a filozofáló hajlom, mint Bokban. Neki csak az igazgatóval van konfliktusa, Jakovnak a cárral. Talán éppen ezért van Kogin-nak lehetősége a konkrét cselekvésre (hogy mik a mesterember lehetőségei, arról még szólnunk).

A zsidó szemléletet és hovatartozást Jakov apósa, Smuél képviseli. Jakovval ellentétben neki megvan a világban kijelölt helye: a stettl. Hisz Istenben, de hite nem passzív, szerinte az

ember maga alakítja sorsát. A történeteket Jakov izgatásának és hitehagyásának tulajdonítja.

A többi zsidó viselkedéséről Rajszl, a hűtlen feleség számol be Jakovnak: „Verik a mellüket, hogy nem velük történt”.

Tulajdonképpen minden embernek, aki tud a történetekről, elsőként így kell reagálnia. A második, megnyugtató és kiegyen-súlyozó gondolat pedig: ez velem nem fordulhat elő.

Nem fordulhat elő, mert mással már egyszer előfordult, és ilyen csak egy emberrel szokott történni. Mert ő zsidó, én pedig nem. Mert ő gyanúba keveredhetett, én nem. Mert ő Kijevben dolgozott, én meg Nyékládházán tanulok. Mert ő mesterember volt, én pedig légtornász vagyok. Mert az ő, és én pedig én vagyok, ő a könyvön belül, én a könyvön kívül. Becsukhatom hát a könyvet, és mehetek a dolgomra. Malamud azonban nem hagyja ezt a megnyugvást elhatalmasodni az olvasón. Malamud könyvét végig egy ember szemszögéből írja. Amit a mesterember lát, azt mi is látjuk. Amit a mesterember nem lát, azt mi sem. Pontosan ismerjük a mesterember múltját, jelenét, gondolkodásmódját. A per, a döntő esemény végkimenetele azok előtt a kíváncsiskodó olvasók előtt is titok marad, akik mindig először a könyv végét olvassák el. Ahogy Jakov nem lapozhat előbbre saját életében, úgy nekünk sem érdemes a könyvben, mert nem értjük, ami a következő oldalon van. Az író hangja objektív, szubjektív csak a mesterember lehet.

A regény befejezése optimistának tűnhet, pedig nem az. Csak az olvasó optimista. „Nem történhet semmi baja” — gondolhatja, — „hiszen igaza van”. Sokan állnak mellette. Az embereket nem lehet az orruknál fogva vezetni. A bizakodó hangulatot leginkább a mesterember ügyvédjének nyilatkozata idézi elő. Ő említi először a mesterember (és az olvasó) előtt azt a vékony réteget, amelyet felháborított ez az eset. De ha jobban végiggondoljuk, a mesterembernek nincs sok esélye. Aki figyelmesen olvasta az előzőeket, tragikus véget jósol. Hogyan szállhat szembe egy bebörtönzött ember egy vékony réteg támogatásával egy egész társadalom előítéletektől merev ostobaságával, vérszomjával (emlékezzünk a révészre)? S ha valaki mégis kitépi magát a regény világából azzal, hogy bár a mesterember is ugyanolyan átlagember, mint ő, ugyanúgy nem vétett a légynek sem, mégis vele esett meg ez az egész és nem az olvasóval, visszafelesel neki Bibikov, akinek szavait saját halála igazolja:

„Ha ez magával megtörténik, megtörténhet velem is. Ha

magát nem védik a törvények, végső soron engem sem fognak megvédeni.”

S ugyanúgy cserbenhagyhatják az olvasót is. Amíg ilyesmi megeshet a világon, addig senki nem lehet apolitikus, ahogy a mesterember saját kárán, s az okos ember az ő kárán megtanulta.

Tétel:

„A kisdedeknek néma szája kér
Hogy adj nekik hazát ..”
(Vörösmarty: Uri hölgyhöz)
„Oh fölszabaduló női kezek...
mennyi tennivaló vár még rátok”
(Illyés: Az orsók ürügyén)

A két költemény alapján fejtsétek ki a nők hivatásáról val-
lott XIX. és XX. sz-i felfogást!

BIRKÁS MIKLÓS IV/D:

A nő mint a szerelem egyik oldalát adó, sokszínű lény, min-
dig kedves témája volt a lírikusoknak. Benne élnek talán a leg-
végletebben, mégis bonyolult, kiismerhetetlen egységben az
általános emberi tulajdonságok. Egyszer kegyetlen, máskor tiszta
szívvel szeret, tud gyűlölni, ugyanakkor képes könnyed bájjal
igaz anyává lenni. A nők adják elmaradhatatlan társaiknak, a
férfiaknak a biztonságot, az akaraterőt az élni tudáshoz. Ké-
pesek szolgák lenni, de uralkodók is, játszanak, ahogy azt a
kor, a társak megkövetelik.

Egyik általános érvényű feladatukat, amely talán tulajdon-
ságuk is, Madách öntudatos Évája fogalmazta meg:

„Szerelem, költészet s ifjúság
Nemtője tár utat örök honomba;
E földre csak mosolyom hoz gyönyört,
Ha napsugár gyanánt száll egy-egy arcra.”

Ezt a feladatot pedig minden korban, minden körülmények
között teljesíteniük kellett és teljesítették is, természetesen kü-
lönbözően, mindig önmagukat adván. Ám valamennyi kor újabb,

más- és másjellegű, nem kifejezetten nőies kötelezettséget is
adott ehhez az amúgy sem könnyű feladathoz.

Az elmúlt másfél évszázad folyamán sokat változott a nők
szerepe, éppen attól függően, hogy az idő, az adott társadalom
mit követelt meg, milyen sokféle feladatuk lett. A művészek,
így a költők is felfigyeltek ezekre a szerepváltozásokra, és a
szerelmes nőben felismerték a nagyraképes, alkotni tudó
embert.

A két megadott verset is ezek alapján kell vizsgálni, nem
hagyva figyelmen kívül a kort, amelyben íródtak, s a költőket
sem, akik egy kissé a férfi nem teljesen objektív szemszögéből
ítélnek.

Vörösmarty a XIX. sz. első felének mozgalmas, sokat ígérő,
a nagy társadalmi változásokat előkészítő légkörében élt, s az e
kort tükröző romantika költőjeként írt. Maga is romantikus lel-
kületű, szenvedélyes alkat, aki törekszik megérteni a kor nagy
kérdéseit, aki átlátja a költő feladatát azon a Magyarországon,
ahol a társadalmi haladás feltétele a függetlenség kivívása. Nála
a haladó elképzelések, eszmék, a polgárosodás vágya a hazafi-
ság mély érzésével, romantikus honszeretettel párosul.

Illyés Gyula már egy sokkal modernebb világban, annak
is ellentétesen bonyolult korában (kapitalizmus és ma már szo-
cializmus) él. Ő is a társadalmi haladásért küzd, de különbözik
Vörösmartytól abban, hogy ő már élvezzi is a sikert, sőt neki
már abban a társadalomban is kellett és kell megtalálnia a
problémákat, amelyekért harcolt. Viszont forradalmi korszak-
ban alkothat most is, a tudomány és technika minden eddigit
fölülmulóan gyors változásainak korában. Itt kell reális szem-
mel (realizmus) költőnek lennie, vállalnia az új feladatokat.

Vörösmarty „Az úri hölgyhöz” című versében korának idea-
lizált nőszemléjéhez szól. A nő itt mint „márványkeblű szűz”,
„férfiak által imádottan” jelenik meg, vagyis tipizált úri hölgy
formájában. A költő szemrehányóan bírálja az ilyen nőket, akik
csak saját magukkal törődnek, csak szerelmes énjüket ápolják,
kedélyesek, gőgösek. Gyönyörködtetni akarnak, hintón járnak,
ölebet tartanak, arisztokrata fényűzésben pompáznak, érdekte-
lenül, közönnnyel szemlélve a haza sorsának alakulását. A költő
ezért a felfogásért elátkozza őket:

„Tennen fajodban éljen ostorod,
Csaljon meg kit legjobban szeretsz.”

Majd mégsem őket teszi egyedül felelőssé, hogy ilyenekké lettek, hanem a „jellemtelen kort” hibáztatja, amely könnyel letörte a nők „gyengéd szívét”, gyarlóvá, „hidegen tündöklő üstökössé” tette őket. Pedig az asszonyoknak most nem ez lenne a feladata! Vörösmarty nem kér tőlük munkát s áldozatra vért, csak a részvét melegségét az újért harcoló, a hazáért küzdő férfiaknak. Ez a keresés mutatja meg talán a legkifejezőbbben a nő értékelését, megítélését a XIX. sz. 40-es éveiben. A nőt ekkor még csak a „madáchi” feladatra (noha ezt csak később fogalmazta meg Madách) tartották érdemesnek, vagyis, hogy a „férfi boldogsága”, a gyermekek anyja legyen. Tehát piedesztálra állították, melegséget, szeretetet kívántak tőle, amivel a férfiakat vezetni tudják. Vörösmarty is úgy érezte:

„Gyönyör lesz túrni hosszú éven át,
Ha díjt szelíd kezéd fog nyújtani”.

Az asszony ebből a szempontból, ezen tulajdonságával magasabban áll, mint a férfi, de csak azért, hogy segítse, kiszolgálja a férfit. Erre a felfogásra vall az előbb idézett sorokból a túrni ige is. Szépségével, tündöklésével beragyoghatja azt a költő által elképzelt „dicső időt”, sőt siettetheti is eljövételét, amelyben a „magyar szó és név imádva lesz”.

Illyés Gyula „Az orsók ürügyén” c. költeményéből már a XX.sz-i, a szocializmusban élő nő szerepe rajzolódik ki. Itt nem „úri hölgy” a vizsgált személy, hanem ellentétben az előbbi verssel, már dolgozó nők, egyszerű parasztasszonyok a főszereplők. A költő munkájuk bemutatásán keresztül ábrázolja őket, ebben látva eddigi nagy szerepüket, hogy állandóan dolgozan, nehéz kétkézi munka közben kellett anyának, szerelmes társnak lenniük. Egészen a XX. századig ezek a szívós asszonyok hoztak melegséget, „verték vissza a fagy ostromzárlatát”. A költők pedig csak a férfiak diadalát énekelték meg. A „nyált”, amely a nők szenvedéseinek jelképe, eddig senki sem vette számba: Illyés tehát nem egyedül a nőt látja ezekben az asszonyokban, hanem már emberként nézi, a férfiak egyenrangú társának tekinti őket. Utal a technika fejlődésére, a gépek nagy jelentőségére, amelyek könnyebbé tették az emberek munkáját, így különösen a nők helyzetét. Hogy ez az átváltozás bekövetkezhett, hogy az emberek lecsapolták a lápokot, elűzték a vadállatokat, vagyis legyőzték a természetet, nemcsak az „Ész” egyedüli érdeme, hanem az akaraté is, amely éppen az asszonyok „ujjai között buzgólkodott. S az a siker nem olyan

átváltozás, mint az eddigi, tehát nem születik új rabszolga nép, hanem „rend és akarat jó szelleme” viszi előre a világot. S ebben az új korban, amikor a gépek dolgoznak majd az emberek helyett, tehát a „nyállal sodort fonál rabszíjjaiban”, a „kötőtűk villámló csuklóbilincseiben” nincsenek női kezek, új feladatok, sok igazi női tennivaló vár az asszonyokra. Illyés a nőket nem magasztosítja, nem emeli piedesztálra, hanem egész lényüket, emberi mivoltukat mutatja be, egyszerűségüknek adva meg az igazi tiszteletet. Ebben az új társadalomban a nők azok, akik a legtöbbet kapták és kaphatják, de nagyon sokat tehetnek is még érte.

A nő szerepe, hivatása sokat változott az idők folyamán. Ennek következtében értékelésük, ha nem is különböző előjellel, de más szempontok szerint alakult. A nő ma már nem társadalmon kívüli, misztikus lény, hanem igen aktív ember, akiben éppen úgy ott rejtőzik az anyai féltés gyengédsége, mint a munkájával egész lényével azonosulni tudás képessége.

Egyiptomi hétköznapiak

Bevezetés

Nehéz dolog egy messze letűnt időről írni úgy, hogy híven tükrözze a kort, az életet, az embereket. Az egyiptomi emberek, a néphez tartozók úgy gondolták, hogy ha zokszó nélkül, tisztelettel végrehajtják uruk parancsait, ráadásul uruknak adják verejtékes munkával megtermelt javaikat, közben még a papoknak is fizetnek, hogy áldozatokat mutassanak be az isteneknek értük, hogy haláluk után mumifikálják őket, akkor a Ká (ma: lélek) a halál után visszatér testükbe és örök időig boldogan fognak élni.

Az ókori Egyiptomban természetesen gazdag, előkelő emberek is éltek, akiknek élete ugyancsak hozzáforrott a hétköznapiakhoz, tehát a pályázatban róluk is kell szólnom.

Egyiptom történeti élete i.e. 3000 körül kezdődött. Rendkívül tanulságos és értékes egész történelme, nekem azonban ebből választanom kellett, és a választás a Ptolemaioszok korára esett, főként mert Egyiptom élete addig messze esett Európától, csak akkor kezdődtek a szorosabb kapcsolatok a görögökkel, rómaiakkal, és kultúrája kzedett erősebb hatással lenni az európai művelődésre. A pontosabb időpont a rosette-i kő készítésének ideje (erről fejtette meg a francia Champollion 1822-ben az egyiptomi hieroglif írást) után kb. az ötödik esztendő, i.e. 190.

A pályázatot egyes szám első személyben írom. Alteredgóm-nak egy írnokot választottam, aki az egyszerűbb rétegekből származik, de természetes esze és tanultsága alapján valamivel tisztábban és összefüggőbben látja a körülötte zajló életet, mint az egyiptomiak többsége. Helyenként szükségesnek látok egy-egy mai időkből származó megjegyzést, illetve adatot, ezeket a szövegben indexxel jelölöm és a pályázat végén közlöm.

Az írnok elbeszélése

Én Menib, Mai-nak és asszonyának Debit-nek fia,¹ írom e sorokat, az isteni Epiphanész, azaz V. Ptolemeiosz király, valamint az uram, a hős Graecos dicsőségére.

Ezen írásomban, amelyet az isteni Epiphanész uralkodásának XIV-ik évében² írok, feljegyzem az EDFU-i utam történetét. Uram Görögországból jött a hadseregbe és hősie magatartásáért tiszti rangba emelkedett, leszerelésekor az isteni király adományfölddel jutalmazta. 500 aurányi földet³ kapott Faiyum-ban, amit megérdemelt, miután évekig hűségesen szolgálta a fáraót.

Uram, Graecos igen jól és erős kézzel gazdálkodott, ezért az előző évben 100 aura földet tudott venni itt Rosettában, a tengerparton és ideköltözött. A faiyumi földjét bérbeadta laoinak⁴. Rosettei házában rajtunk kívül még 5 cselédje van, akiknek — velünk együtt — nem lehet okunk panaszra, mert jól bánik velünk.

Most, hogy az új vetés megerősödött, elküld engem, az ő hűséges írnokát, hogy nézzek utána bérlőinek, hogy végzik munkájukat, és becsüljem meg, hogy milyen lesz a termés, mert ennek alapján szedi a bért, ami minél magasabb, urunk annál jobban örül neki. Egyúttal Edfuba is kell mennem, hogy a házában nagyobbításához szükséges faanyag vásárlását az ottani kereskedőkkel megbeszéljem, és Núbiból leszállíttassam becsapás nélkül.

Még nem kelt fel a nap, amikor a háziszolga felébresztett és sürgetett, hogy még a meleg beállta előtt induljunk. Az öltözés kissé lassan ment, mert általában csak egy lenvászon kötenyt hordok színes, díszes övvel összezsárolva, most azonban ghabilót, hosszú vászoninget vettem fel és nyakamba bronznyakláncot kapcsoltam, rajta díszes Ámon istenszoborral. Lábamra bőrtalpú sarút húztam. Közben azon gondolkodtam, hogy ha úr lennék, akkor naponta így kellene öltöznöm és nem járhatnék derékig meztelenül, mezitláb, sőt még parókát és alszakállt is viselhetnék.⁵ Igaz, hogy bejárhatnám kedvemre az országot, dolgoznom sem kellene, szolgák vennének körül és szolgák intéznék az ügyes-bajos dolgaimat. De így sem panaszkodhatom, mert uram becsüli tudásomat és az írnokság a mestersegek királya.

Mire kiértem a ház elé, ott várt már a fegyveres solga, akit uram kíséromnek rendelt. A két számárta felpakolták már a szükséges ennivalót és útipoggyászt.⁶

Elbúcsúztam szerető feleségemtől és három gyermekemtől, akik sírva néztek utánam, mert bizony az úti viszonyok nem voltak a legbiztonságosabbak és előfordulhatott, hogy nem té-

rek vissza. Az embertelen munkakörülmények miatt elszökött emberek, akik leírhatatlan nyomorban éltek, gyakran kirabolták és megölték a békés utazókat.

Másnap estére Naukratisz poliszba értem.⁷ Itt készültek azok a gyönyörű kerámiák, amelyekből 3 darab uram házát is díszítette. Itt található a pénzverde is, amelynek termékei uram jóvoltából sokszor és jólesően zörögtek övemre akasztott pénzeszacskómban.

Nagy öröömre, városbaérkezésünk után azonnal sikerült szállást kapnunk egy városszéli fogadóban. Hálát adtam Hórusznak, kit én istenemnek tisztetek, hogy eddigi utamon megoltalmazott és az életben idáig eljutottam. Egyben segítséget is kértem tőle, hogy védelmezzen engem továbbra is, és segítsen uramnak kedvező üzletet kötnöm, ami nekem is kedvemre lenne, mivel uram hűséges szolgálóiról sohasem szokott megfélekedezni.

A fogadóban — városbaérkezésünk után egy nappal — két pappal találkoztam, akik szolgálati helyükre, Gizeh-be, a halottak városába tartottak. Folytatva utunkat Edfu felé, a két pappal egy darabon együtt utazunk. Útközben elmondták, hogy milyen nehéz a munkájuk, és én ismét örültem, hogy írnök vagyok. Örüljek neki — mondták, hogy már nincs piramisépítés, mert a kb. száz gizeh-i piramis építése borzalmas munka volt. A legnagyobb és leghíresebb közöttük a Kheopsz piramis,⁸ melyben az isteni származású Kufu (Kheopsz) nyugszik. A papok elmesélték, hogy a régi papiruszokra leírták, hogy felhasználtak hozzá 2,300.000 darab kötömböt, illetve borítólapot.⁹ Kheopsz, az isteni fáraó, Egyiptom népét munkára fogta, mindenkinél három hónapot kellett dolgoznia a piramis építkezésén. Százezer ember dolgozott egyszerre. Tíz évig épült az út, amelyen a követ szállították és húsz évig a piramis. Hérodotosz görög írótól tudjuk, hogy a piramis oldalára fel van írva, hogy építői mennyi retket, vöröshagymát fogyasztottak, és ezeknek összes értéke szerinte 1600 talentum volt.¹⁰

Elképzelem, hogy milyen verejtékes kínok között dolgoztak a rabszolgák és a parasztok, hogy a hatalmas piramist felépítsék. Hallottam, hogy a követ a közelben levő hegységekből bányászták és a kőfaragók egyenletesre faragták, utána farönkökre rakták, majd a rabszolgák tömegei erejüket megfeszítve vontatták az építkezéshez.

Ma a papok legfőbb dolga és tudománya a mumifikálás. Ennek tudománya az évezredek során alakult ki, miután látták, hogy a forró, száraz homokban egyes holttestek épen meg-

maradtak, igyekeztek ezt mesterségesen, a kő- és fakoporsókba elhelyezett előkelő halottaknál is elérni. Az első időkben nem sikerült, de később egyre tökéletesebb lett.¹¹

Hallottam, hogy a mumifikálás több hónapig tart. A legelőkelőbb és leggazdagabb halottaknál először a belső részeket szedik ki és elhelyezik a kanóposz-okban, amelyekre a négy Hórusz gyereknek nevezett védőisten vigyáz.¹² Ezután a tetemet alaposan lemossák és több mint egy hónapig áztatják sós, fűvekkel és illatosító szerekkel kevert lében, majd hosszú ideig szárítják. Utána a testet kitömik és hosszadalmas munkával begöngyölik gyolcstekercsbe, amelyet ugyancsak speciális szerrel itatnak át és az idők folyamán teljesen összeragad. A göngyölítés közben ékszereket helyeznek el a tetemen.¹³

Mikor ezt az eljárást hallottam, elborzadtam, hogy milyen undorító munka lehet ez. Pár hónappal ezután, hogy megismerkedtem a mumifikálás elvégzésének módjával, összehozott a sors egy barátommal, aki elmesélte találkozását egy ilyen hullamosó emberrel. Állítása szerint már messziről ontotta ez az ember a hullabűzt, még az állatok is messze elkerülték. Borzalmas lehet állandóan ilyen szagban élni, ilyen körülmények között dolgozni.

Amint megláttuk messziről a piramisokat, elváltak útjaink, útítársaink balra a piramisok felé, mi pedig jobbra mentünk, hogy minél előbb érjünk célunkhoz.

Összesen nyolc nap alatt értük el uram birtokát Faiyum közelében. Útközben sok rosszul, vagy sehogysem megmunkált gazdaságot láttunk, de uram földje jól ápolt volt. Örült a lelkem, látva a szép gazdaságot, s titkos büszkeséggel gondoltam arra, hogy ez az én munkámat is dicséri. Ugyanis én toboroztam össze fáradságos munkával azokat az embereket, akik szakértői voltak a földművelésnek.

Nem is akármilyen nehézséget jelent annak a több fázisú tevékenységnek az alapos elvégzése. Amikor az áradás visszahúzódik, akkor kell az ültetést elvégezni. Először a szarvasmarhák által húzott faekével kell felszántani a földet, utána a vető végigmegy a földön és szétszórja a magokat. Erre hajtják rá az állatokat, marhákat, birkákat és ezek tapossák be a magokat a talajba. A vetés rövidesen kizöldül és gyorsan növekszik. Ilyenkor jönnek a földmérők és a földbirtokos emberei, hogy megbecsüljék a termést és ennek alapján megállapítsák a királyi kincstárnak és a templomoknak járó terményadót, valamint a földtulajdonosnak járó bérleti díjat. Nagy ilyenkor a

sírás-rívás! A földmérés ugyanis mindig a lehető legnagyobb terhet rója a szegény emberre, minthogy akármekkora a termés. a raktáraknak meg kell telniük és a terményeket csakis a parasztok verejtékes munkájának eredményéből lehet behajtani.

A beérett gabonát rézélű sarlóval vágják le. Halmokba összegyűjtik és állatokat hajtanak rá, hogy azok a magot kitámasszák. Ehhez is szarvasmarhát, szamarat, kecskét vagy juhot használnak, melyek nagy számban legelésznek minden gazdaságban.

Két napig időztünk itt, amíg alaposan megnéztem és jegyzékbe foglaltam mindent, azután tovább indulunk. Baj nélkül jutottunk el Thébába, amely szépségével arra csábított, hogy bemenjek a városba és körülnézzek, bár eddig minden várost elkerültem, hogy hamarabb érjek Edfuba, nehogy mások megelőzzenek az üzletek kötésében.

Thébában megnéztem a híres terasztemplomot, amelyet Hatszepszut királynő¹⁴ részére építettek, és a királyok völgyét is megcsodáltam, ahol annyi csodálatos építmény van, hogy azt szóval nem is lehet kifejezni.

Elhagytuk Ámon isten szent városát, Thébát, szamaraink már útunk legtávolibb célja, Edfu felé közeledtek. Utunk a Nilus partján vezetett, ahol már nagyrészt megművelt földek között jártunk. Ezek a földek nem nyúltak messze, nyugatra nézve mögöttük ott hullámozottak a sivatag dombjai.

Edfú előtt fél napi járásra még betértünk egy Nilus-parti ültetvényre, ahol nagy szomorúság vert tanyát. Felháborodva és félelemmel eltelve panaszolták, hogy a város közelében sincsenek biztonságban, mert előző nap egy rablóbanda kifosztotta az ültetvényt, és mire a helyőrségből a katonák az egyik szolgálo riasztására ideértek, már messze jártak a rablók a sivatagban. Együttérző szavaink nem sokat segítettek, de azért jól estek. Nem is időztünk tovább, hanem siettünk, hogy napnyugta előtt elérjük a várost.

A félelmetes homokviharok szele még ilyen messze a sivatagtól is elért és perzselő szárazságuk szinte égetett.

Nyomorúságos házak között kanyarodó úton mentünk a város központja felé. Az itt levő házak még a szokásosnál is nyomorúságosabbak voltak, valószínűleg azért, mert messze estek az isteni fáraók tartózkodási helyétől. Bár azt mondják, hogy a még távolabb, egy holdnegyednyi¹⁵ távolságra levő Asszuán nagyon szép város, sok épülettel,¹⁶ de uramnak arrafelé nincse-

nek üzleti ügyei, így oda még nem juthattam el. A keskeny utcában nem fértünk el egymás mellett, ezért fegyveres kísérem mögöttem jött. A tavaszi áradás idején összedőlő házat építettek újra, ami miatt hosszabb időre meg is kellett állnunk. Borzasztó lehet a házunk romjain élni, azonban itt a Nilus közelében, ahová a tavaszi árvizek gyakran kinyújtják hullámkarjaikat, összeroppantva az amúgysem erős házakat, gyakoriak az ilyen esetek, de engem mégis minden ilyen tragédia meg rázóan érint. Az egész család a közeli rokonokkal együtt ott sürgölődött, de nem értek el a szűk udvaron, ahol nagy köteg nád volt összehordva. Az utcán nagy falárában keverték az agyagot, amit aztán falapáttal hordtak fel a már meglevő falakra. Ebbe egy réteg nádat nyomkodtak, hogy nagyobb tartása legyen, majd újra agyagterítés következett. A szűk helyiségek tetejére farudakat tettek, amelyet vastagabb réteg náddal fedtek le és legfelül még egy réteg agyaggal kentek be. Az itteni száraz időjárásban¹ ezek a házak nagyon jól beváltak, de sajnos a víz gyakran erősebb.

A háborúk és forrongások idején kiürült falvak néhány év alatt teljesen eltűntek, mivel a víz által összedöntött házak romjait a homok betemette.

A város közepén a gazdag emberek házai díszlegtek. Ezeket az utcáról nem lehetett látni, mert magas falakkal voltak körülvéve és nagy, árnyas kert közepén álltak. A gazdagok házai nagyjából egyformák voltak. Mennél nagyobb az úr, annál nagyobb a háza. Rendszerint két-három emeletesek, és lapos tetejükön különböző dolgokat tároltak, többek között búzát, illetőleg más gabonát. A tetőn gyakran malkafokat¹⁷ állítottak fel, melyek a ház szellőztetését biztosították.

Egyszer, amikor eljutottam az alexandriai könyvtárba, ott találtam egy papírust, melyre fel volt jegyezve, hogy Thotnofer királyi írnok háza két emeletes volt.¹⁸ A földszinten lehetett megtalálni a konyhákat és a cselédek munkaszobáit, az első emeleten lakott a ház ura, a másodikon pedig a női lakosztály volt. Külön lépcső vezetett a lapos tetőre, ahol öt gabonatároló állt.

Olvastam egy papírust arról is, hogy egy Enene nevű gazdag úr utasította kertészét, hogy kertjébe az alábbi fákat ültesse: 90 szikomorfát, 170 datolya-, 120 dumpálmát, 5 fügefát, 2 olajfát, 12 szőlőtőkét, 5 gránátalmafát, 16 szentjánoskenyér-fát, 8 fűzfát, 10 tamariszkuszt és még vagy 14 féle növényfajtát. El lehet képzelni, hogy milyen kertje és háza lehetett Enene-

úrnak, főleg ha hozzávesszük, hogy kertje közepén külön csónakázó tava is volt, és mellette lugasos pavillon. És ő még egyszerű embernek számított, aki a laosból¹⁹ került ki. Az ilyen előkelő házak tűzben égetett téglából épülnek. A téglasorokat homokkal kevert agyaggal töltik ki, erősítésül gyakran gyékényszőnyeget terítenek a téglasorok közé. Nedvesség, víz elleni védekezés miatt általában pódiumra helyezik az épületet. A földemekeket és a tetőt fagerendákból készítik, amire az eső elleni védőréteggént jól védő tömör földréteget döngölnek. A belső helyiségek padlóját gipsz, mész és homok keverékéből készült habarccsal vonják be, ezt gondosan lesimítják és festett képekkel díszítik. A gazdagabb házakat kőfallal építik, a földem is kőgerendákból és kőlemezekből áll, nagyobb helyiségekben kőoszlopokkal alátámasztva. De megint elkalandoztam!

Edfuban csak néhány jobbmódú földművesnek és hivatalnoknak van nagyobb háza. Ezek mind földszintesek és magas fallal körülvett kertben állanak. Először a fogadócsarnokba, majd innen a díszterembe jutunk, emögött helyezkednek el a lakórész helyiségei, a hálószobák, a fürdő, továbbá az árnyékszék.

A ház egyik oldalán van a díszkert, árnyékadó pavilonnal, másik oldalán gondosan, kerítéssel ellátva a gazdasági udvar és a gazdasági épületek. Ezek természetesen egyszerű, sőt egyes esetekben nyomorúságos kivitelben.

Itt az előkelőbb házak között már szélesebb utak vezetnek, amelyek sugarasan összefutnak és egy nagy központi térbe tornakolnak.

Sok városban jártam már, Edfuban is voltam néhányszor, de mégis valahányszor megérkeztem egy városba, és a nyomorúságos viskók között átfurakodva, egy kitáguló út végén élelem tornyosodik a hatalmas istenek dicsőségére emelt templom, mindig elfog valami megmagyarázhatatlan érzés. Kicsinek érzem magam a hatalmas méretek mellett,²⁰ mégis büszkeség fog el, hogy sok ezer ember összefogása ilyen hatalmas és gyönyörű épületet tud teremteni.

A templomot az isteni származású III. Ptolemaiosz kezdte építeni,²¹ de még most is építik. Az isteni származású Epiphanész bőkezű gondoskodása folytán, sok más templommal együtt, ennek a szépítését és bővítését is el lehet végezni. A papi testületek tagjai igen szép, hódolatteljes táblákat helyeztek el valamennyi templom falán. Egyet én Rosette-ben olvastam, amit V. Ptolemaiosz tiszteletére készítettek a papok.²²

Az edfui templom Horusz isten dicsőségére épült. Ő Ozirisz és Izisz istenek fia. Apja halála után ő lett az élők istene és a mindenkori fáraóban²³ ölt testet. Ő ugyanis itt Edfuban ölte meg párviadalban atyja gyilkosát, a gonosz Szetha istent. A templom falait ugyanúgy, mint a többi templomnál is, a közelben található mészkő vagy homokkő tömbökből építették. A falak burkolására a szép, és domborművek készítésére is alkalmas Mokattam hegységbeli mészkövet használták. A kapuk, obeliszkek, szobrok és egyéb szépen kifaragott részek anyagául gránitot használtak, főképp az Asszuán melletti kőfejtőből. A követ a helyszínen rabszolgák fejtették és ott ki is faragták. Ezután faszánra helyezték és fagörgőkön a nilusi bárkákra szállították.

Egyszer láttam egy ilyen szállítást, bizony borzalmas munka volt, ahogy a hatalmas kőtömbökkel megterhelt rönköket húzták a rabszolgák. A megerőltető munka közben egy rabszolga nem bírta már és kidőlt a sorból. Senki nem törődött vele, ott fektet az út porában, amíg a következő szállítmány egyik felügyelője, kinek útjában volt, félrelökte az útról. Ez az építkezés egyik legnehezebb munkája. A súlytól megfeszülő kötelek a rabszolgák húsába mélyednek és az útjukat vér- és verejtékcseppek kísérik. A rabszolgamunkák közül ez a munka az egyik legborzasztóbb, legnehezebb.

Az anyagot ezután a Niluson parti vontatással, vagy evezéssel juttatják el rendeltetési helyére, ott a szánok elé helyezett görgőkön húzzák az építkezéshez. Hogy az útfelület jobb legyen, állandóan vízzel locsolják.

A kőtömböket a templom tetejére régebben csak úgy tudták felvinni, hogy a földből kétlábas lejtőt²⁴ építettek, amelyet kővel burkoltak. Ezen vontatták helyére a rabszolgák a pontosan kifaragott követ és ott elhelyezték. Újabban fatornyokra szerelt csiga és kötél segítségével húzzák fel a köveket.

A templom szimmetrikus alaprajzú. A hatalmas főkapun belépbe, nyitott oszlopos előcsarnokba érünk. A bejárat mellett két oldalt 5—5, az udvaron hosszában 12—12 hatalmas oszlop áll. Szemben három sorban 6—6 oszlop tartja az udvar felé nyitott szentélyt, amely mögött a papok zárt helyiségei vannak.

A templom közelében vannak a fontosabb épületek, így a vendégfogadó is, ahol megszálltam és a trapeza,²⁵ ahol uram kereskedelmi üzleti ügyeit kellett elintéznem. Nagyon jól sikerült a nubiai építőfa megrendelését elintéznem, amiről külön írásban számolok be uramnak. A jól sikerült üzlet öröme meghívta a trapezitiszt és a sitologust²⁶ a vendégfogadóba va-

csorára. Többféle húst, halat, kenyeret szolgáltak fel, utána datolyát, fügét és almát. Itálnak finom sört ittunk. Zenét egy hárfás nő meg egy furulyás férfi szolgáltattott. A hangulat nagyon kellemes volt és jól éreztük magunkat. De a vendéglő nem mindig ilyen kellemes, mert hétköznapi esténként tele van duhajkodó részekkel, sőt már napközben is a környékből érkező sok paraszt és ültetvényes mind itt akarja lemosni az út porát. Sokszor a személyzet alig bír rendet teremteni a sok hangoskodó ember között. Ahol nincs zene, ott sem jobb a helyzet, mert mindig akad egy-egy „zeneértő ember”, aki a taktust az asztalon verve, saját hangjától eltelve iszik és kiabál, így akar hangulatot teremteni.

Másnap hajnalban a Nilus partján voltunk és hajóval indulunk hazafelé. Hajónkat egy evezős vontatóhajó húzta, amelyben a rabszolgák kényelmesen eveztek lefelé, éppen csak annyira, hogy a hajó kormányozható legyen, mert a Nilus sodrása úgy is gyorsan vitte. Szellő sem rebkent, a Nilus keskeny ezüst szalagként terült el előttünk, s a víz és a part is egyre újabb látványossággal szolgált. Hatalmas vízilovak és lusta krokodilok fürödtek a vízben, de még a part is tele volt velük. A kilátást néhol buja sás-rengeteg zárta el előlünk, s a tiszta vízben látni lehetett, ahogy a halak „versenyt” úsznak csónakunkkal.

A Nilus szépségével még a görög Hérodotosz²⁷ sem tudott betelni. Azt mondta, hogy a Nilus Egyiptom ajándéka. Az áradó Nilust pedig az Égei-tenger szigeteihez hasonlította.

A partról odahallatszott egy vízátemelő²⁸ nyikorgása, amit egy ökör olyan buzgalommal forgatott, mintha ismerné az öntözés fontosságát.

A falvak közelében néhol halászokat is láttunk, akik a vízben állva gyékény és fűzfa kosaraikkal fogták a halat, vagy csónakból hálótak engedtek le a folyó fenekére és ezzel húzták ki a fennakadó halakat.

Gyorsan haladtunk, csak a déli nagy melegben szálltunk ki valamelyik árnyékos helyen megpihenni.

Utunkat nem zavarta semmi, a Nap végig melegen tűzött, a víz tükörsima volt.

Edfuból az első holdnegyedkor indultunk és a harmadik negyed harmadnapján²⁹ megérkeztünk a világ legszebb városába, Alexandriába³⁰. Már messziről látszik a Pharoszi világítótorony³¹. A tengeri kikötő közelében áll a hatalmas könyvtár, melynek

polcain a világ összes tudománya megtalálható, és amely megőrzi az isteni királyok és a szorgalmas egyiptomi nép cselekedeteit és tudományát leíró papírusokat.³²

Nem időzhettünk soká Alexandriában, másnap reggel kihajóztunk a tengerre és kihasználva a szelet, kifeszítettük a vitorlákat és a part mellett hajózva estére hazaértünk. Uram és családom nagy örömmel fogadott. Uramnak beszámoltam utam eredményéről és nagyon örült, hogy küldetésem rendben teljesítettem.

Örömmel hallgattam szavait, hogy most egy ideig itthon, családom körében maradhatok, és hogy legközelebbi utam Thébába visz majd.

Feleségem már várt a vacsorával, de én előbb félrevonultam, hogy hálát adjak az írkok istenének, a nagy Imhotepnek, hogy hosszú utamról sok tapasztalattal gazdagodva, baj nélkül és egészségesen hazasegített.³³

Esténként családomnak és barátaimnak sokat meséltem utamról és azokról a gyönyörű tájakról, amelyeket láttam. Ők nagy érdeklődéssel hallgattak és talán irigyeltek is egy kicsit. Mert tény és igaz, hogy nincs rossz dolga az írkoknak.

Tapasztalataimat most lejegyzem, hogy a későbbi utódok is tanulhassanak belőle és szép utazásomnak nyoma maradjon. Remélem, hogy a nagy Imhotep, az írkok istene, tehát az én istenem, a következő utaimon is megsegít, hogy mindig egészségesen térjek vissza családomhoz és még sok szépet írhattak le az utókor számára.

Indexek jegyzéke:

- ¹ Menib jelentése: állhatatosságú, valószínűleg ura iránti hűsége miatt kapta ezt a nevet. Mai jelentése: oroszán. Debit jelentése: víziló.
- ² Ptolemaiosz Epiphanész i.e. 204-től 181-ig uralkodott, tehát uralkodásának 14-ik esztendeje i.e. 190-nek felel meg.
- ³ Egy aura kb.: 0,27 hektár, tehát 500 aura megközelítőleg 135 hektár.
- ⁴ A benszüllött földművelők neve.
- ⁵ Az ókori Egyiptomban a nők öltözködése eléggé díszes volt: szűk, csaknem bokáig érő ruhában jártak, amelyet a vállukon két pánt tartott. Nyakukba többsoros, díszes nyakláncot vagy széles tarka gallért akasztottak. Szemüket fekete és zöld szemfestékkel díszítették.
- ⁶ Az állatokra csak a terhet rakták, ember nem ült rájuk, mert az állatokat szentként tisztelték.
- ⁷ Naukratisz: önkormányzati joggal rendelkező város; ilyenek még Alexandria, Ptolemaisz. Ezeket városi tanács vezette, amely görögökből állt.
- ⁸ Épült a III-ik dinasztia idején, i.e. 2900 körül.
- ⁹ Napóleon kiszámította, hogy egész Franciaországot körülvevő 3 m. magas falat lehetne belőle építeni. A piramis alapja eredetileg 146×230 m. Magassága 146 m.
- ¹⁰ C. W. Ceram ennek értékét 7 millió márkára becsüli, tehát 54,4 millió forintnak felel meg az élelmezési költség, pedig több volt a verés, mint az enniváló.
- ¹¹ Hérodotosz háromféle balzsamozási eljárást ír le, mindenki a vagyonának megfelelően választhatta, de a nép fia csak az előnyös éghajlatban bízhatott.
- ¹² Ezeket ember-, pávián-, sólyom- és kutyafejjel ábrázolták.
- ¹³ Sajnos, a sírrablók még a többszörös kötőmaggal elzárt sírkamra ajtókon is átjutottak, a gazdag zsákmány vonzotta őket.
- ¹⁴ I.e. 1520-tól 1448-ig.
- ¹⁵ Megközelítőleg 200 km.
- ¹⁶ Chnun („a vízesések urának” temploma), sok kisebb szentély, nilusi vízállásmérő berendezés.
- ¹⁷ Szélfogó.
- ¹⁸ Thotnofer sírkamrájában egy falfestményen látni is lehet a leírt házat.
- ¹⁹ A nép neve, szemben a vezető osztályokkal.
- ²⁰ Az edfui Horusz templom alapterülete 137×75 m., a kaputornyok magassága 35 m., mely magasság megegyezik az óbudai új lakóházak 10 emeletének teljes magasságával.
- ²¹ Épült i.e. 237-től 57-ig.
- ²² I.e. 195. III. 27-én kelt az a nevezetes tábla, amely szerint az akkor 15 éves uralkodó nagy engedményeket tett a papság részére, hogy támogatassák őt a lázongó köznép és a rabszolgák elleni harcban. A tábla 3 nyelven íródott: hieroglif írással, démotikus írással és görögül.
- ²³ Horusz i.e. 305-től kezdve a mindenkori királyban ölt testet.
- ²⁴ A lejtő 30°-os hajlásszögű volt.

- ²⁵ A trapeza: pénzügyi intézet, a banküzleteket és az adóügyet is intézte.
- ²⁶ A pénzügyek és az áruügyek vezetője.
- ²⁷ Történetíró, i.e. 484-től 424-ig.
- ²⁸ A legrégebbi öntözőberendezés a saduf (egy gémeskúthoz hasonló szerkezet), de később elterjedt az Archimédész-csiga, amelyet emberi erővel kellett hajtani. A szakije számár v. ökor által forgatott vízátemelő. Néhány évvel ezelőtt még 15.000 ilyen szakije volt Egyiptomban, azóta a szocialista államok segítségével megépült az asszuáni gát, amely fellendíti a földművelést, és elektromos energiájával az ipart is.
- ²⁹ Kb. 16 nap.
- ³⁰ Alexandriát Nagy Sándor alapította i.e. 331-ben. Kedvező helyen kialakított szélvedett kikötője nagyon hamar fellendült, ma is a Földközi-tenger egyik legjelentősebb városa.
- ³¹ I.e. 279-ben épült, 180 m. magas volt, de földrengés teljesen megsemmisítette.
- ³² Sajnos, a II. Ptolemaiosz által alapított és kb. félmillió papiruszból álló könyvtárát Caesar ostroma idején felgyújtották, az újra összegyűjtött könyveket pedig i. után 389-ben a fanatikus Theophilosz patriarcha elpusztította. Itt tanultak, ill. tanítottak az ókor nagy tudósai, pl. Eukleidész, Héron, Ptolemaiosz.
- ³³ Imhotep eredetileg építőmester és tanácsadó volt Dzsószer fáraó udvarában i.e. 2700 körül. Ő építette a szakkarai lépcsős piramist, feltételezések szerint ő találta fel az egyiptomi 365 napos naptárt is i.e. 2772-ben. Bölcsességének legendája egyre növekedett, gyógyító tudást is tulajdonítottak neki, és végül i.e. 700 körül az írkokok és tudósok istenné lett.

Felhasznált irodalom:

- Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp., 1965.
 Ceram: A régészetek regénye. Bp., 1965.
 Kékesy László és Varga Edith: Egy évezred a Nilus völgyében
 Kayser: Thébának száz kapuja volt
 Major Máté: Építészettörténet
 Román—Marót: Bábeltől—Bábelig. Bp., 1965.
 Utcenkó: Világtörténet
 Új Magyar Lexikon

NAGY ZOLTÁN III/C:

GEOMETRIAI TRANSZFORMÁCIÓK A KOMPLEX SZÁMSÍKON

A matematika pályázaton beadott egyik dolgozat azt vizsgálta komplex számok segítségével, hogy különböző geometriai transzformációk

egymásutánja mivel helyettesíthető. A pályamű terjedelme nem teszi lehetővé az egész dolgozat közlését, ezért kivonatban érzékeltetjük tartalmát és értékét.

A komplex számokat igen széles körben alkalmazzák a matematikában (polinomok, kombinatorika stb.) és a fizikában.

Ismeretes, hogy a síkbeli pontoknak egyértelműen megfeleltethetjük a komplex számokat. A síkbeli A pontot és a hozzátartozó (komplex) vektort így jelöljük: $A(a)$. Szakaszoknak szintén vektorokat feleltethetünk meg: $AB = b - a$ (ez a megfeleltetés természetesen nem egyértelmű). De megadható minden alakzat valamilyen $f(z)$ függvényvel a komplex számsíkon.

A komplex számok használata a transzformációk vizsgálatához igen előnyös. Egy adott transzformációra fel tudunk írni valamilyen összefüggést, de megfordítva is igaz: ha két pont, amelyek vektoraira fennáll az összefüggés, „azzal” a transzformációval származtatható egymásból.

A pont körüli forgatást a komplex számok szorzásával lehet kapcsolatba hozni. A forgatást $O(o)$ forgáscentrummal (O nem feltétlenül az origó), α szöggel és a forgásiránnyal adunk meg. Az $A(a)$ ponthoz hozzárendeljük azt az $A_1(a_1)$ pontot, amelyre $AO = A_1O$ és AOA_1 irányított szög egyenlő α -val. Másképpen $(o-a) = (o-a_1) \cdot a - o = a_1 - o$ és a két vektor szöge α (nem mindegy, hogyan). Jelöljük ezt a transzformációt F -fel.

Valamely z vektor hosszát $|z|$ -vel fogjuk jelölni ($|z| + r$)

$$\text{Ha } z_1 = r_1 \cdot (\cos \alpha + i \cdot \sin \alpha)$$

$$z_2 = r_2 \cdot (\cos \beta + i \cdot \sin \beta)$$

akkor értelmezzük a következő komplex számot

$$z = z_1 \cdot z_2 = r_1 \cdot r_2 \cos \alpha \cdot \cos \beta - \sin \alpha \cdot \sin \beta +$$

$$i \cdot \cos \alpha \sin \beta + i \cdot \cos \beta \sin \alpha =$$

$$r_1 \cdot r_2 (\cos[\alpha + \beta] + i \cdot \sin[\alpha + \beta])$$

Ezt figyelembe véve legyen P pontban mutató

helyvektor z_1 ; ($\arg z_1 = \alpha$)

P_1 -be mutató helyvektor z ;

$$(\arg z = \alpha + \beta)$$

Hogy P pont forgatással kerüljön P_1 be, kell, hogy $OP = OP_1$; azaz $r_1 \cdot r_2 = r$ legyen; amiből $r_2 = (z_2) = 1$ következik; itt a forgatás szöge β .

Tehát egy A pont origó körül elforgatott képét úgy kapjuk meg, hogy az A pontba mutató helyvektort megszorozzuk egy olyan egység komplex számmal ($|e| = 1$), amelynek argumentuma éppen a forgatási szög. Legyen adva az $O(o)$ forgáscentrum

(O nem feltétlenül az origó); $A(a)$ pont, és a φ szög. ε olyan egység komplex szám legyen, melyre $\varepsilon = \cos \varphi + i \sin \varphi$. A pont elforgatott képe: $A_1(a_1)$. Az elforgatás során $(a-o)$ vektor (a_1-o) vektorba megy át, szögük φ .

Az előbbiek miatt teljesülni kell, hogy: $(a-o) \cdot \varepsilon = a_1 - o$ ebből $a_1 = (a-o) \cdot \varepsilon + o$. Tehát a_1 a fenti módon származtatható a -ból. Fordítva is igaz: ha a_1 a , o , ε tetszőleges komplex számok $|e| = 1$ kikötéssel; akkor igen könnyen bizonyítható, hogy a_1 vektor a -ból o körüli $\arg \varepsilon$ ($\arg \varepsilon$ argumentumát jelöli) $\arg \varepsilon$ szögű elforgatással keletkezett. Legyen egy F alakzat két tetszőleges pontja $A(a)$ és $B(b)$. F alakzat $O(o)$ körüli elforgatott képe F_1 , A , B megfelelő pontjai $A_1(a_1)$; $B_1(b_1)$ α a forgatás szöge. ε olyan egység komplex szám, amelynek argumentuma α .

Az előbbiek értelmében teljesül:

$$(I) \quad (a-o) \cdot \varepsilon = a_1 - o ; \text{ A két egyenletből}$$

$$(II) \quad (b-o) \cdot \varepsilon = b_1 - o ; \text{ o-t kifejezve és összevonva adódik.}$$

$$(a-b) \cdot \varepsilon = a_1 - b_1$$

A , B pontok tetszőleges volta miatt igaz F és F_1 alakzatok bármely két megfelelő szakaszára, hogy egyenlők és egymással bezárt szögűk (irányított) α .

Tehát ez a leképezés is egybevágóság. Ennek a fordítottja is igaz: ha F alakzat pontjainak megfeleltetjük F_1 alakzat pontjait úgy, hogy az alakzatoknak a megfelelő szakaszai egyenlők és egymással (az irányított) α szöget zárnak be, akkor F_1 az F alakzat valamilyen centrum körüli α szöggel elforgatott képe.

F alakzatban rögzítsük le egy $B(b)$ pontot, F_1 -beli megfelelője legyen $B_1(b_1)$; legyen továbbá F alakzat egy tetszőleges pontja $A(a)$, képe $A_1(a_1)$. Ekkor a feltételekből adódóan

$$(I) \quad a_1 = (a-b) \cdot \varepsilon + b_1, \text{ valamint}$$

$$(II) \quad a_1 = (a-o) \cdot \varepsilon + o$$

valamint o -ra. Az az állítás, hogy a forgatás centruma $o =$

$$\frac{b_1 \cdot \varepsilon - b}{1 - \varepsilon}$$

$$1 - \varepsilon$$

ahol $\varepsilon \neq 1$, azaz az elforgatás szöge nem 0° . Ezt (II)-be beírva:

$$a_1 = a - \frac{b_1 \cdot \varepsilon - b}{1 - \varepsilon} / \cdot \varepsilon + \frac{b_1 \cdot \varepsilon - b}{1 - \varepsilon} \text{-hoz jutunk, ahonnan}$$

$$a_1(1-\varepsilon) = a(1-\varepsilon) - (b_1 - b\varepsilon) \cdot \varepsilon + b_1\varepsilon - b$$

$$a_1(1-\varepsilon) = a(1-\varepsilon) + (b_1 - b\varepsilon)(1-\varepsilon)$$

$$a_1 = a\varepsilon + b_1 - b\varepsilon$$

$a_1 = (a-b)\varepsilon + b_1$, ami valóban igaz. Ezzel állításunkat bizonyítottuk. Vizsgáljuk meg, mivel helyettesíthető két elforgatás egymásutánja. Legyenek adva $O_1(o_1)$, $O_2(o_2)$ forgáscentrumok, a forgatások szögét ε_1 , ε_2 argumentumaival adjuk meg: $\arg \varepsilon_1 = \alpha$, $\arg \varepsilon_2 = \beta$.

Két esetet különböztetünk meg: $O_1 \equiv O_2$, ill. O_1 nem azonos O_2 -vel. 1. Az elforgatás után $A(a)$ pont $A_1(a_1)$ -be, majd $A_2(a_2)$ pontba kerül. Ekkor teljesül (I) $a_1 = (a-o_1)\varepsilon_1 + o_1$

(II) $a_2 = (a_1-o_1)\varepsilon_2 + o_1$; a_1 értékét (II)-be helyettesítve

$a_2 = (a-o_1)\varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2 + o_1$ adódik. Első tételünkéből következik, hogy a két elforgatás egyetlen elforgatással helyettesíthető, mivel $\varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2$ is egység komplex szám, az elforgatás centruma $O_1(o_1)$, az elforgatás szöge pedig $\alpha + \beta$.

2. Legyenek $A(a)$, $B(b)$ pontok tetszőlegesen, alkalmazva a transzformációkat $A_1(a_1)$, $B_1(b_1)$, majd $A_2(a_2)$, $B_2(b_2)$ pontokhoz jutunk. Ekkor

$$(I) (a-b) \cdot \varepsilon_1 = a_1 - b_1$$

$$(II) (a_1 - b_1) \cdot \varepsilon = a_2 - b_2$$

$a_1 - b_1$ -et (II)-be helyettesítve: $(a-b) \cdot \varepsilon_1 \varepsilon_2 = a_2 - b_2$. Második tételünk értelmében a két elforgatás szorzata egyetlen elforgatással helyettesíthető, melynek szöge $\alpha + \beta$.

Vizsgáljuk meg, hogy mit tudunk mondani a helyettesítő forgatás centrumáról. Az elforgatásnak egyetlen fix pontja van. A helyettesítő forgatás centrumát jelöljük $O^*(o^*)$ -gal. Erre végezzük el a transzformációkat: Az első elforgatás után O^* pont amikor is $O^*(o^*)$ a forgáscentrum.

$$(i) (o^* - o_1) \cdot \varepsilon + o_1 = o^*$$

A második forgatás után O^* -nak O^* -ba kell kerülnie, mivel O^* fix pont:

$$(ii) (o_1^* - o_2) \cdot \varepsilon_2 + o_2 = o^*$$

o_1^* -ot (ii)-be helyettesítve: következőt kapjuk:

$$o^* = \frac{o_1 \cdot \varepsilon_2 - o_1 \cdot \varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2 - o_2 \cdot \varepsilon_2 + o_2}{1 - \varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2}, \text{ ha } \varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2 \text{ nem egyenlő } 1,$$

amikor is $O^*(o^*)$ a forgáscentrum.

Ha $\varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2 = 1$, azaz $\arg(\varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2) = \pm n \cdot 360^\circ$ (n természetes szám), akkor nem létezik forgáscentrum. Mit tudunk most mondani a helyettesítő transzformációról?

Ha $\varepsilon_1 \cdot \varepsilon_2 = 1$, akkor $\varepsilon_2 = \frac{1}{\varepsilon_1}$. Egy $A(a)$ pont és $A_2(a_2)$ képe

az előbbiekhöz hasonló módon adódik: $[(a-o_1) \cdot \varepsilon_1 + (o_1-o_2)]$

$$\cdot \varepsilon_2 + o_2 = a_2; \varepsilon_2 = \frac{1}{\varepsilon_1} \text{ helyettesítéssel } a_2 - a = o_1 \frac{1}{\varepsilon_1} - o_2 \frac{1}{\varepsilon_1}$$

$$+ o_2 - o_1 = \frac{1}{\varepsilon_1}(o_1 - o_2) - (o_1 - o_2) = (o_1 - o_2) \left(\frac{1}{\varepsilon_1} - 1 \right),$$

ami állandó. Ekkor a forgatások szorzata eltolással helyettesíthető.

SZOBANÖVÉNYEINK ÁPOLÁSA

(Részlet)

A lakást csak szerető gondossággal tudjuk barátságos otthonná tenni. A legridegebb lakás is barátságossá válik, ha néhány szál virágot teszünk az asztalon álló vázába és szobanövényeket a virágállványra. A lakás otthonossá, barátságossá alakításában a növény nagy segítséget jelent, soha nem válik egyszerű szobadisszé, nem élettelen tárgy, hanem élő része a nagy természetnek.

Nemcsak szívet-lelket vidító hatása van a növényeknek, de igen komoly részük van az egészséges levegő kialakításában is.

Kísérjük végig a virág útját, hogyan is férközött az emberhez, hogyan lett az ember társa, barátja, kísérője.

Az ősi egyiptomi kultúra hagyta ránk a virágkultuszra vonatkozó legrégibb festményeket, írott emlékeket. Egyiptom képeje a Nilus folyó, szimbóluma a lótusz, a mi tündérrozsánk rokona (*nimphaea lotus*) volt. Az ősi egyiptomi építészetben is megtaláljuk motívumait.

Rendkívül fejlett volt — és ma is az — a japán virágkultusz, ami a buddhista vallással kapcsolatos. Itt a lótusz Buddha jelképe. A lótusz mellett komoly szerep jut az őszirózsának (*callistephus chinensis*) és a krizantémnek (*chrysanthemum indicum*). A krizantém a japán császárok virága, címerüket is díszíti. De nemcsak Ázsia népeinél divik a virágkultusz, az ókori Róma szintén híres a virág szeretetéről.

A középkor az egyszerűség időszaka. A virág csak mint gyógynövény kapott helyett a kertben. Gyógynövényként került a rózsa, a liliom is a szerzetesek kertjébe.

A török hódítások idején terjednek el a hagymás és gumós növények Európában. A tulipán akkor válik közkedvelté, különösen Hollandiában, ahol talán nem is annyira a szépsége, hanem kereskedelmi értéke miatt lett a hollandok kedvenc növénye.

Gondozzuk, ápoljuk, szeretjük virágainkat és a velük való foglalkozás örömet jelent, de gyakran aggodalmat is, hogy he-

lyesen végezzük-e munkánkat a növények körül. Sokszor adódhatnak olyan kérdések, amelyek nagy hozzáértést igényelnek. Elsősorban gyakorlati munkák, öntözés, átültetés, földigény, kártevők elleni védekezés, szaporítás és az egyes növények igényei okoznak gondot a virágait szerető növénybarátnak.

Mit is nevezünk szobanövénynek? Szobanövénynek azok a jól alkalmazkodó, cserépben nevelhető trópusi, szubtrópusi és mediterrán vidékekről származó, levelükkel, virágukkal vagy alakjukkal díszítő növények, amelyek a lakás száraz levegőjét, „túlgondoskodásunkat” vagy nemtörődömségünket, teljes mellőzésünket hosszabb-rövidebb ideig elviselik.

Minden élőlénynek — így a szobanövényeinknek is — sajátos életfeltételei vannak. Ezeket a lehetőség szerint biztosítani kell részükre. A szobanövények életfeltételei ugyanazok, mint a szabadban élő hasonló növényeké.

Ezen feltételeket nem tudjuk teljes mértékben megadni. Gondoljuk meg, hogy egyes szobanövények Mexicó száraz, forró fennsíkjain honosak (pl. a kaktuszok), mások Madagaszkár mocsaras vidékeinek lakói (pl. a *Cyperus alternifolius*), de a braziliai szavannák érdekes életmódot folytató, fákra lakó növényei is bevált szobanövényeink közé tartoznak. A párás trópusi és szubtrópusi erdők árnyéktűrő aljnövényei is jelentős helyet foglalnak el közöttük.

Természetes, hogy mindegyik más-más gondozást kíván. De még az egyforma növények is különböző gondozást kívánnak.

És most ismerjük meg növényeinket, mert csak úgy díszlenek szépen és tartósan, ha megteremtjük az életüket biztosító körülményeket. Tudnunk kell, hogy víz, fény, tápanyag és levegő nélkül nincs növényi élet.

A növények életében nélkülözhetetlen tényezők fontossági sorrendjét nehéz megállapítani. Kezdjük talán a fény szerepének ismertetésével. A növények a rájuk eső napsugarak kisebbik részét visszaverik vagy átbocsátják, zömét azonban elnyelik és az asszimiláció során energiahordozóként hasznosítják. A fény a növények fejlődésében nélkülözhetetlen, nélküle a növények élete nem képzelhető el.

Hazánkban a napsütéses órák száma általában elegendő. A fényszegény téli időben a fény — akár a májusi eső — aranyat ér, ezért tegyük lehetővé, hogy növényeinkhez a kevés napfényből minél több jusson.

Bőven akad a szobai növények között olyan, amely közvetlen napfény nélkül is szépen fejlődik. Teljesen fény nélkül el-

lenben nem nevelhetünk növényt, még tartani is csak néhány hétig lehet. Legkedvezőbb a növényeknek a délkeleti, keleti fekvésű szoba, itt tarthatjuk a legváltozatosabb növényeket. Az ablak közelében a napot kedvelőket, távolabb az árnyéktűrőket. A növények fényigénye változik a fejlődés folyamán. Árnyékban fakó színűek lesznek, a virágok sokszor ki sem nyílnak tökéletesen.

A fiatal, frissen szaporított növényeket a meggyökeresedés ideje alatt fényvédelemben kell részesíteni, ugyancsak a frissen átültetett növényeket is. A növények változatos fényigénye teszi lehetővé, hogy minden szobában tarthatunk cserepes növényt, csak jól kell megválasztani a fajokat, a lehetőség szerint legmegfelelőbb helyezzük el őket, de emellett kényelmünket se zavarják és díszítő hatást érjünk el velük.

Növényeinknél nem elég azonban a napfény, megfelelő hőigényüket is ki kell elégíteni. A lakásban tartott növények jó-része a meleg övről származik. A hőigény kielégítése a téli hónapokban komolyabb gondot okoz, hiszen a legtöbb lakásban egyenlőtlen a hőmérséklet. A nagy hőmérséklet-ingadozást nem minden növény tűri károsodás nélkül. Ezért ne is foglalkozunk a kényes növényekkel, mert ezek nem örömet, hanem bosszúságot okoznak. A növény hőigényét származási helyén kívül fejlődése és edzettsége is meghatározza. A fiatal vagy frissen átültetett növények általában több meleget kívánnak. Nem szabad túlzottan féltetni növényeinket. A nagyon féltett gyerek is könnyebben megfázik, mint az edzettebb. Még egyet jegyezzünk meg: hűvösebb helyiségben kevesebbet öntözzünk, mert a növény itt kevesebbet párologtat. Hideg vízzel való öntözés biztos pusztuláshoz vezet.

Sokkal nehezebb feladat a megfelelő vízadagolás. Itt a legfontosabb ismerni a növény vízigényét és azokat a tényezőket, amelyek az öntözést befolyásolják. A növény vízigénye sok esetben külsejéről is felismerhető. Az apró, molyhos, viaszbevonatú, megvastagodott levelű növények rendszerint jobban tűrik a szárazságot, mint a nagylombúak. Helyes, ha megismerkedünk a növény származási helyével, mert így következtethetünk annak vízigényére is.

A vízellátást befolyásolja a környezet, így a hőmérséklet, a fény, a levegő páratartalma. Hűvös helyiségben kevesebb öntözés szükséges, mint meleg szobában. Ha több a fény, többet öntözzünk, mint borús időben. Ha sokat szellőztetünk, szintén többet kell öntöznünk stb.

Ismerkedjünk meg közelebbről a növény vízháztartásával. Minden növény teste nagymértékben vízből áll. A növény sokkal többet „iszik”, mint amennyire tulajdonképpen szüksége van. A táplálékot vízben oldva veszi fel és a felesleges vizet elpárologtatja.

Ha elegendő víz áll a növény rendelkezésére, akkor nincs semmi hiba. A növény szépen zavartalanul fejlődik tovább, színe üdezőld, és örömet okoz már látása is. A vízhiányban szenvedő növény levelei rendszerint fonnyadtak, majd elsárgulva lehullanak, a növény növekedése megáll. Nem jut sem elegendő nedvességhez, sem pedig elég táplálékhoz.

A növény fejlődésében bizonyos szakaszosságot észlelhetünk. Sokszor hónapokon át nem hoz levelet, új hajtást, pihen a növény, majd ezt felváltja az erős hajtásnövekedés, a fejlődés időszaka. A nyugalmi időben nagyon kevés vizet adjunk a növénynek, a fejlődés időszakában viszont bővebben öntözzük.

Több vizet adunk az erősen begyökeresedett növényeknek, mint a frissen átültetetteknek. Az átültetésnél ugyanis a gyökérszörök nagyrésze elpusztul, pedig a növény ezek nélkül nem tudja a vizet felvenni. Tehát először segítsük a növényt a gyökérszörök kifejlődésében. Ezek a meleg levegős földben fejlődnek leggyorsabban. Az öntözés mértékét nem kevésbé befolyásolja a talaj szerkezete is. Az agyagos kötött föld tovább megtartja a nedvességet, tehát ritkábban öntözzük, mint a homokos laza földeket, amelyek könnyebben száradnak ki. Előfordul a föld túlságos kiszáradása is, úgy, hogy egyszerű öntözéssel nem áztatjuk át a földlabdát. Ilyenkor a földlabda összezsugorodik, így a föld és a cserép között néhány milliméternyi hézag keletkezik, s a víz keresztül szalad rajta. Ez esetben a cserepet vízbe állítva kell áztatni, hogy a föld teljesívdjék vízzel.

Látjuk, hogy igen sok körülmény befolyásolja az öntözővíz mennyiségét. A jól és helyesen adagolt víz a növény fejlődésének alapfeltétele. A helytelenül öntözött növény előbb-utóbb elpusztul. Azonban nemcsak a kevés víz, hanem a túlöntözés is káros.

A túlöntözött növény levegő hiányában a szó szoros értelmében megfullad. Ezért helytelen, ha a növény alatt levő tányérkában áll a víz. Kivételt ez alól csak a sok vizet kívánó mocsári növények képeznek, mint amilyen a vízipálma (Cyperus), vagy a szobafű (Isolepis), amelyeket vízzel telt edényben tartunk, hogy zavartalanul fejlődhessenek.

A növények zöme a párás levegőn érzi jól magát. Azonban éppen, mert a lakásokban ezt biztosíthatjuk legkevésbé, szűkül le nagyon a lakásban (szobában) nevelhető növények száma.

A növény gyökerének levegővel való ellátása már aránylag nehéz feladat. Feltételei: az alkalmas cserép, a megfelelő föld és a helyes öntözés.

A föld laza szerkezetű, vízáteresztő, — vezető legyen. Ha a földkeverékben homok vagy morzsás lomboföld van, a talaj nem válik tömötté, a nedvesség és a levegő jó arányban található meg benne. A laza szerkezetű talajok rendszerint vízáteresztők is, és a talajszemcsék közt a víz mellett elegendő levegőt is talál a növény gyökere. A felesleges víz elvezetésére szolgál a „drénáz”, a vízelvezető réteg is. A cserép aljára kevés homokot, kavicsot vagy cseréptörmelékot helyezünk, mielőtt a növényt beültetnénk, hogy a cserépben levő felesleges víz eltávozzék, helyét pedig levegő töltsse be.

A növény levelét tartsuk tisztán. A ráakadó por gátolja a levegőzését és a legszebben kitakarított lakás is rendetlen benyomást kelt, ha poros, piszkos a szobában tartott növény. A nagy, levelű növényekről egyszerűen csak letöröljük a port, esetleg nedves ruhával lemossuk. Az apró levelű növényeknél ez azonban nem ilyen egyszerű, sok időt és fáradságot venne igénybe! Az ilyen növényeket állítsuk időnként valamilyen kádba, medencébe, zuhanyozzuk, öblítsük le, vagy — ha erre nincs mód — mosdótálban mossuk le a növény lombozatát állott, vagy langyos vízzel. A tisztítás csak vízzel történhet!

Döntő, hogy az egyes tényezők: a fény, a víz, a hő összhangban legyenek. Különösen nagyjelentőségű ez a teletetés ideje alatt. A kevés fényben és alacsonyabb hőmérsékleten tartott növényeket csak mérsékelten öntözzük. Viszont amint javulnak a fényviszonyok, emeljük a hőmérsékletet és öntözzünk bővebben. A tél folyamán jól fűtött, világos helyiségben tartott növényeket ugyanolyan bőven kell öntöznünk, mint nyáron.

Tápanyagfenntartás. A növény élőlény, fejlődik, növekszik, tehát tápanyagokról kell gondoskodnunk, hogy életében zavar ne keletkezzék. A cserepes növényeket tápdús és megfelelő szerkezetű földbe ültessük. Ha növényünk fejlődésében megáll, vagy fejlődése meglassul, a cserép tetején levő földből — vigyázva a gyökerekre — kaparjunk ki egy keveset és érett trágyával kevert földdel cseréljük ki, majd jól öntözzük be a növényt. Ez rendszerint jó eredménnyel jár.

Tudnunk kell: míg a szerves trágyában a növény részére legszükségesebb ásványi sók: nitrogén, kálium, foszfor **együtt** található, addig a szervetlen — vagy ahogyan nem éppen helyesen mondják — műtrágyában csak egy-egy található meg belőlük külön-külön.

Vizsgáljuk meg az egyes tápanyagok hatását.

A nitrogén főleg a növekedést, a levelek és a gyökérzet erős fejlődését segíti elő. A pétisó kb. 21% nitrogént tartalmaz, de 50% körül van a mésztartalma, ezért a lúgos talajt nem kedvelő növényeknek nem adhatjuk, ellenkező hatást érnénk el vele, a lombozat sárgulását idéznék elő. Helyette használhatjuk a mésztmentes kén-savas ammóniát. Mindkét nitrogéntartalmú trágya gyors hatású.

A foszfor a virágzást segíti elő, tehát virágzó szobanövényeknél van jelentősége. Foszforsav, szuperfoszfát és csontliszt formájában kerül forgalomba, hatásuk lassú, tehát átültetésnél keverjük a földbe.

A kálium a száraz, gumók erősödését fokozza. A káli műtrágyák közül a kén-savas kálium használata terjedt el.

Tudnunk kell még egyet: a tápanyagok között bizonyos összhang szükséges. Egyik vagy másik túlzott adagolása felesleges, káros is lehet. A növény nem képes értékesíteni azokat, mert felbomlik a tápanyagok egyensúlya.

A növények megbetegedése

Élettani betegségek. Adódnak pl.: túlöntözésből. A növény nem fejlődik, levele sárga, ha kivesszük a cserépből, a föld lucskos, nedves, a gyökerek rothadnak. A kezelés a beteg rothadt gyökérrészek visszavágásából és az átültetésből áll. Az átültetésnél ne feledkezzünk meg a vízelnyelő, (vízelvezető) rétegről! Átültetés után a növényt csak mérsékelten öntözzük. A baj rendszerint hamar elmúlik.

Hibát okozhat ennek ellenkezője, a kevés víz. Ezt gyorsabban észre vesszük. A levelek fonnadtak, majd zörgössé válnak. Könnyű a segítség is. Az alapos öntözés, néhány órás vízbeállítás rendbe hozza a növényt.

Bajt okozhat a téli hónapokban a megfázás is. Már a növények megválasztásánál gondoljunk fűtési lehetőségekre, a szellőztetést pedig úgy oldjuk meg, hogy a növényekre ne csapódjék be közvetlenül a hideg levegő. A por, a füst, a léghuzat, a

száraz levegő nincs növényeink kedvére, de a szobanövények zöme elviseli ezeket a kedvezőtlen viszonyokat. A leromlott beteges növényt is — akárcsak az embereket —, hamarabb megtámadják a különböző gombabetegségek, mint az egészségest.

Allati kártevők. A pajzstetű. Gyakori a lakásban tartott pálmákon és a bőrnemű leveleken, pl. a fikuszon. Szívásával gyengíti a növényt. A baj kezdetén könnyen védekezhetünk lemosással.

A lágyszárú növényeken a **vándor pajzstetvek**, másnéven **gyapjas tetvek** lépnek fel. Vízugárral való lemosással, valamint nikotinos-alkoholos ecseteléssel írthatjuk őket.

Gombabetegségek. Legjelentősebb közülük a korompenész, amely ellen lemosással védekezhetünk.

A zöldszínű **levéltetű** ellen nikotinnal vagy permetlébe mártással védekezhetünk.

A **szárfonalféreg** ellen szintén lemosással védekezhetünk.

Az előző tanévhez hasonlóan az idén is októberben kezdtük az önképzőköri évet. Tavalyi célkitűzéseink megvalósítása — a bírálatok színvonalának emelése — nem bizonyult egyszerűnek. Vagyis: a bírálatokon a jövőben is van mit javítani. Új ötlet volt alkalmanként egy-egy „mai vendégünk” bemutatása. Először — rögtön októberben — **Béres Attila** mutatkozott be egy kis csoport kíséretében, melynek tagjai verseit szavalták.

Újdonságnak számít még két osztályunk „önálló esetje”. Először a IV/B, majd a III/A mutatkozott be. A negyedikeseknél főleg régi nevekkal, de új művekkel találkoztunk. Ismét kissé marathonnira sikerült összejövetel volt, de amit láttunk, hallottunk, feltétlenül megérte.

A III/A műsora egészen új és vegyes volt. Hallottunk zenét, tréfás szerzeményeket, novellának álcázott rémtörténetet, majd egy összeállítást az osztály kedvenc verseiből. A műsorban (a szereplésben és szervezésben) az osztály nagy többsége részt vett.

Szokásainkhoz híven (amelyek még nem olyan megrögzöttek, hogy ne lehetne rajtuk változtatni) vegyes önképzőköri üléseket is tartottunk, zenével, irodalommal, képzőművészettel és a múlt évihez képest nagyobb számú résztvevővel.

A pol-folk-beatnek szentelt délutánon ismerősökkel és ismeretlenekkel találkoztunk, ez nem csak az előadók személyére igaz, hanem az általuk képviselt stílusra is.

Idén a képzőművészet volt túlsúlyban, mennyiségben és minőségben egyaránt. Talán hozzájárult ehhez a „Beszélgessünk a képzőművészetről” sorozat is. Ennek keretében **Kováts Alberttel** és **Herczeg Jánossal** egy epidoszkóp segítségével „beszélgettünk”. Ez a sorozat természetesen nem ér véget ezzel az évvel.

Utolsó összejövetelünkön „könnyen-gyorsan kollázst készíteni” tanultunk. Az ötletet **Botos Hajnaltól** és **Délczeg Katalintól** kaptuk, akik márciusban bemutattak néhány kollázst, köztünk pedig nagy vita alakult ki azok művészi értékéről.

Megválasztottuk az új vezetőséget **Nagy Ilona**, **Szmodis Péter** és **Szanyi Tibor** II/D o. t. személyében. 1972/73-as terveinkről már ők fognak nyilatkozni az első önképzőköri ülésen, addig is álljon itt egy kis ízelítő önképzőkörünk idei „terméséből”.

Patkós Katalin IV/C,
az Önképzőkör elnöke

HÉTSZÍNVRÁG

bordó tegnapemlékű hétfő csorog az ajkamon
köhécselő hajnal hidegül megizzadt fejemre
újabb öt hosszú napot fesülök kínnal hajamba
az utcán mivel sem törődve megindul az élet

keddé barnult várásom ostorozza a napokat
de filozófikus nyugalommal ballagnak végig
gerincemen a mindenképp élni akaró órák
nem elég ha az első napot kibírom valahogy

színek szerdává olvadt okkerje reményt önt belém
ez a hét is elmorzsolódik az átkos füzéren
egy pillanatra hétvégek illata csap meg orvul
százados derekú fák dőlnek keresztben az útra

mert a zöld csütörtöktől megugrik a napok sora
s egyre később és később törnek rá irigy hajnalok
védtelen kiszolgáltatott fátylas éjjeleinkre
ablakomon csókok puha baltái kaparásznak

hiába kapaszkodik a fehérre dermedt péntek
toporzékolva marom ködös bizonytalanságát
csak azt tudom megingathatatlanul hogy szeretlek
s ős-szirmát tenyeredbe lehelt csókom szakítja le

most már a szombat esztelen pirossága zuhan rám
messze hányom magamról a hét lecsapódott szennyét
szájamban érzem sirásod forró hangtalanságát
piros csőrű varjak az égbe fúródnak feledni

szédülten bukunk a vasárnap égszín tengerébe
az égszínű vasárnap szédült tengerébe bukunk
égszínűn bukunk a vasárnap szédült tengerébe
a szédült égszínkép vasárnap-tengerébe bukunk

BŰCSŰ FIATAL ERDŐKTŐL

ti erdők, akik most meghaltok szememben,
ti tudjátok, hogy hiába kapaszkodnak
szakállatokba szűzi galagonyabokrok
ha ellobbant a nagy zöld élet
és messze már a hosszú álom bűvöl:
nem nektek festi új tavasz
tombolóra az ágot, nem a ti szemeteket
ragasztja mennyboltnak jövőndő
nemzedékek szívébe — ti éltetek, mert
ti voltatok a Nap és ti voltatok a Szél
és mindezért csupán halált hozó
arannyal fizettek, hozzátok vágta
és még nem tudjátok
örüljete-e neki, vagy elsirassátok hogy
lesztek továbbra is
mert nektek is kell lenni valahol
ti erdők, akik maghaltatok szememben

TAVASZI ÓDA EGY TEMETŐBEN

már zöld nyírfalevél ruhában
játszik az álom-széllal
égre keringve nézd a tavasz
hó hervad le a sír tetejéről
barna kereszték ölébe csorogva
csontok mázsás illata fészkel a levegőben
elmúlt vágytól véres az égaj
állunk csak tíz ujjunk közt
a fény tovaleng — egy fán ver a harkály —
s kék szemekből szótt ibolyát
tűzők szélbe merített néma hajadba

KÖD

semmit sem látnak és
és mindent látok
szívembe nőnek a
fehér virágok
építetek egyre mert
rombolni vágyok
ne tudja senki hogy
semmit se látok

A B C

ajtóm bénaságán céda csend dárídózik
egyedül fenem gorombán gyilkos hajnalok
idétlen jégnyelű kését
lopok magamnak néhanapján nyálas órákat
öklömmel padlóra rádiózva sárbafulat szerelmeket
talán utoljára üzöm vágyakozó zokogásom

A CSÖND

nem szelte meg
még senki a Csönd rozskenyérét
lustán hengergőzött a sáaranyszínű
reggel péklapátján
a délelőtti fullasztó kemencéjébe
és ki tudja hitt-e a predesztinációban
de ha hitt se törődött vele
csak ment jobbra-balra nézegetve
és körben lelegette
a villanypóznák zizegését meg
a kocsizörejt meg a feketerigók csőrét
és végigcsókolt a port
a rosszul kövezett út repedéseiben
az utca végén
a Rizskása hegy lebegett egyenes délibábként
a kohó peremén fittyet hányva
a fénytan legelemibb szabályainak
sárga-csíkolt fogait mutogatva lebegett
— azt hiszem Chopin Polonézére táncolt —
mert nyár volt
és nem szelte meg még senki
a Csönd rozskenyérét

Blaskó Balázs IV/B:

TUDOM AKAROM HAGYOM

Tudom,

csipetnyi igazságok ragadnak tenyeremre,
Aprók e rögök, de napként csengve szípkázók
S tudom,

Ha ujjaimat hevesen bezárni, szelíden kitolni,
Öklömmel ütni, majd simogatni akarok
Vigyáznom kell, figyelni,
Nehogy egy is hulljon,
Ha majd fordítom a karom.

Akarok harapni lágy szépet,
Mélybe szédülni a gyönyörben,
Ereimet tépve kínlódni szenvedésben
S ha kell boldogan halni meg.

Legyen hát szilárd marokkő a kincsem,
S toll öklöm legyen kemény.
Benne szabályos kristályok
Végtelen, s látszólag kusza sora
Szolgáljon mégis egy, sima
Tenyeremben jól fekvő egészt.
Így legyen, így tudom, így akarom!

Csak e szemcsék tapadtak tenyerembe
Bennem tisztultak rám hasonlitanak.
En szültem belőlük gyilkot, mérget,
Lágy balzsamot, halált, életet.
Úgy tesztek hozzá, veszek el belőle,
Ahogyan én akarom, tudom, hagyom.

Móri Tamás IV/C:

NYUGTALANSÁG

élek csak élek és telnek a napok
egyforma könyvben az egyforma lapok
néha egy kép, amely semmit se mondhat,
rengeteg megszokott egyforma mondat.

egyforma sorokban egyforma betűk
mindenre egyforma a feleletük
kiáltok — ? hiába, eltorzul ajkam
egyforma kábulat gyűrűzik rajtam

egyszer majd belőlem tán minden feltör
kitörök ebből az ördögi körből.
de ha e könyvet a sarokba vágom
egyedül leszek az egész világon.

KENYÉR

Szitáld meg jól a világod
szitádat szőjék elveid
a rossz ocsut, a pelyvát
ha magnak látszik, el ne hidd.

Öröld meg jól világod
a lisztből téstát gyúr kezed
e tészta téged formál
és benne van az életed.

Most várj ameddig megkel
míg győzelmesen megdagad
majd lángoló kemencét
építsen tetted és szavad.

És jól vigyázz a tűzre
a láng heve ne hűljön el
és éber légy felette
ne önmagát eméssze fel.

Kenyérbe süssed álmaid
és róla műved számot ad
ha megmérettetik majd,
mert annyit ér, mint önmagad...

GYERMEKEK...

Gyermekek homorú pergamen-hasán
peregve dobol az éhség.

Sötét gödörből előizzó szemükben
nem késpenge már a fájdalom,
csak tompa fásultság, kőként zuhanó.
Ötéves fejükben ötszáz emberöltő
dübörgő kinja masiroz.

Torz vigyorral merednek a bombák
csontba hasító sikolyára,
a lábra, mely nemrég övék volt,
az életre, mely sosem volt övék
és nem tudják, mit jelent a szó: Ember...

Te, aki minden nap eszel
és földalatti én — bunkerodban
hörcsög buzgalommal halmozod napjaid
— morzsányi sem maradhat másnak —
Félek, hogy nem tudnád
megmagyarázni nekik.

Eörsi János IV/B:

AZ ÖNKISZOLGÁLÓ ÉTTEREMBEN

„Nem tetszik tudni adni egy kanalat?”

Miért így kértem? Igaz, a kiszolgálónő előzékeny volt, mégsem kellett volna ezt ilyen gyerekesen viszonzni; nem ez nem is viszonvás volt, csak gyerekkori szokás, ösztönösen válaszoltam úgy az udvarias kiszolgálónőnek, ahogyan egy felnőttnek illik. Még szerencse, hogy senkinek sem tűnt fel gyerekes viselkedésem, a sorbanállók figyelmét lekötötte a másik, jóval fiatalabb kiszolgálónő, aki a svájcisapkás férfival kiabált: „Menjen innen kérem! Itt csak józan állapotban levő embereket szolgálunk ki!”

Már akkor is veszekedett az asszony a svájcisapkással, amikor beálltam a pénztárnál a sorba, s én, aki előítéletből máskor is a civileket részesítem előnyben, úgy éreztem, maradéktalanul a férfinak van igaza. De megsejtésem ezúttal nem párosult a svájcisapkás iránti együttérzéssel: siettem és féltem, hogy elhúzódik a vita. Az is felmerült bennem — persze csak egy másodperc töredéke alatt, — hogy a nő velem sem lesz hajlandó foglalkozni. Megnyugodtam, amikor kiderült, hogy részleg az illető s így az elutasítás rám nem vonatkozhat, megkönnyebűlten nyújtottam át cédulámat az idősebb kiszolgálónőnek, s kérdésére, miszerint feltétellel kérem-e a zöldborsófőzeléket, készséggel válaszoltam.

Elveztem előnyömet a részeggel szemben, nem vitás, ennek adtam hangot gyerekes udvariasságommal. Akaratomon kívül, de úgy jártam el, mint egy kisdiák, aki akkor akar kirukkolni a tanítónő előtt, amikor társa rosszul viselkedik.

Időközben megkönnyörültek a részegen, s most csendben eszi levesét a két körüti ablak között. Svájcisapkája mereven szorul homlokára, az egész emberben van valami merevség, még mozdulataival sem akar feltűnést kelteni. Feszélyezi kiszolgáltatottsága, amióta megláttam, ott bujkál zavaros szemében ez a megzavartság, ami viszont nem rendítette meg állhatatosságában. Még mindig előttem van, ahogy kérőn nyújtotta céduláját a pult felé, elfordítva arcát a kiszolgálónőtől, aki e pillanatban — vitathatatlanul helyzeti és szellemi fölényben volt.

Valahányszor ránézek a férfira, eszembe jut gyerekes vi-

selkedésem, gyorsan kanalizom a zöldborsófőzeléket. Asztalom még ebben a kis önkiszolgáló étteremben is magányosan áll a Visegrádi utcai ablak mellett, a bejárat, és a pult közti aránylag széles folyosó elválasztja a többitől. Nemigen szoktak ideülni, mert a közvetlen közelben, a pultnál nagy a forgalom, s ez megzavarja az embert a táplálkozás nyugodt, önálló, elszigetelten örök világában; ebből a szempontból — korábbi tapasztalataim szerint — sokkal előnyösebb a többi asztal, mert e világ kialakítását elősegíti, hogy körülöttünk is esznek. A pult és a bejárat közt zajló forgalom mozgalmassága ellentétben áll az étkezés nyugodtságával, valójában tehát a jövés-menés választja el asztalomat a többitől. Ha azonban sokáig nézem, mi történik a jövés-menés „mögött” az asztaloknál, feltűnik, hogy nem egységes a táplálkozás képe, éppen nyugalma bomlik meg olykor: néhányan felállnak az asztaltól, új emberek ülnek helyükbe, a jövés-menés világa belenyúlik az evésbe. De magukban a vendégekben is az étkezésnek sokszor csak pillanatnyi testi-lelki totalitása, vagy a jövés-menés külső megjelenése miatt — például, ha valaki eltávozik az asztaltól — vagy pedig azért, mert a mozgalmasság bennünk is megvan. Ha történetesen nem siet is az ember, meghatározza az étkezéshez való viszonyát, hogy ideiglenesen tartózkodik ebben a zsúfolt, étel-szagú önkiszolgáló vendéglőben. Ugyanakkor ebből a kicsiny étteremből szabad belátás nyílik a konyhába a pult mögé vágott ablakon keresztül, magában az étkezőhelyiségben tálalnak; minden a kiszolgálás és fogyasztás szoros egységének érzetét kelti, s ez közvetlenül ráirányítja az embert a táplálkozásra. Így lesz az önkiszolgáló a hétköznapi mozgalmasságával minduntalan nyugalomra törekvő állomása.

Ami engem illet, eléggé hadilábon állok az evés totalitásával, edénycsörgés hallatszik a konyhából, folyton emberek haladnak el asztalom mellett, s a Visegrádi utcai ablakon állandóan benéznek a járókelők. Bár nagyon ízletes a zöldborsófőzelék, a hús is jól ki van sütvé, csak időnként sikerül koncentrálni. Már félig elfogyasztottam a főzeléket, amikor újra hallom a kiszolgálónőt. A nő most egy másik részeggel kiabál: „Menjen innen, menjen innen kérem!” Vékony hangján képtelen elérni a kellő hatást, már nem is kiabál, csak beszél maga elé, unottan és kimerülve ragaszkodva ahhoz, hogy csak józan állapotban levő embereket szolgál ki. Ennek ellenére — vagy talán éppen emiatt — a részeg helyzete kilátástalannak látszik. Valószínűleg ő is érzékeli ezt, viszonylag távol áll a pult-

tól, asztalommal egy magasságban. A sorbanállók tolakodó kíváncsiskodása szemelláthatóan ugyanúgy zavarja, mint a kiszolgálónő szűrős nézése. Elfordul tőlük, rámtekint, fiatalabb, mint az előző részeg, de arca ugyanolyan gyűrött, szeme ugyanolyan zavaros, mint a svejcsapkasé volt. Úgy látszik közelebbinek érez magához, mint a többi kíváncsiskodó, talán azért, mert nem a pult felől nézem őt, de az is elveheti érdeklődésem tolakodó ízét, hogy már eszem. Sóvárog ebédemre, de ugyanakor méltányosnak érzi, hogy tudatosítottam magamban: megzavarta étkezésem benső világát. Elmosolyodik, s e mosoly nemcsak közelségemet érezteti, hanem jele a változásnak is, amit e pillanatban kialakult kapcsolatunk idézett elő. Ebédem és részvétem kettős vonzalma önzetlenné teszi, előttem hajlandó letenni pillanatnyi érdekeiről, képes megmosolyogni magát. Komikusnak ítéli a kiszolgálónő dühkitöréseit, s nevet magán, amiért alulmaradt ebben a nevetséges helyzetben. De én ezt nem tudom, nincs jogom megérteni, segítenék, de nem lehet, mert mind létem, mind törekvésem megmarad az étkezés zárt világában.

Nem bírok visszamosolyogni, nem bírom állni tekintetét.

Belefogok a húsba, reménykedem, hátha megkönyörülnek rajta. Jól tudom, hogy ez nem fog megtörténni, noha biztosan nem a svejcsapkasé volt az egyetlen, akit ittas állapot ellenére szolgálnak ki. Ott kéne hagyni a húst, nem, értelmetlen, és hiábavaló szolidaritás volna, semmiképp sem segít a részeggel szembeni hátrányomon. Felnézek, legalább így szeretném éreztetni részvéteimet, ugyanolyan értelmetlen gesztus, csak önkéntelenebb. Emberemet azonban nem találom ott, — már nincs is az étteremben.

Meglátom pufajkába bujtatott hátát a bejáratnál ablakon keresztül... Egy fehérköpenyes férfi áll az ajtóban, valamit oda kiállt neki.

Az évek óta kialakult gyakorlat szerint igyekeztünk minél több szakterületen szakkört indítani, hogy minden tanulónk megtalálhassa az iskolában az egyéni érdeklődésének legjobban megfelelő továbbképzési fórumot. Szakköreink egy része lehetőséget adott a tagozatok jellegét adó tárgyak elmélyültebb tanulmányozására, másik része gyakorlati jellegénél fogva vonzotta az ilyen érdeklődésű tanulókat. Jól beváltak az általános iskolások számára évek óta tartott előkészítő szakkörök is. Ez évben a következő szakkörök működtek iskolánkban:

1. A **magyar irodalmi** szakkört Gartner Éva vezette. A szakkör tagjainak ez évben az volt a fő feladata, hogy versek feldolgozásával, elemzésével, előadásával foglalkozzanak. Az ő invenciózus és lelkes munkájukat dicséri az idei Berzsenyi napok záróünnepélyének igényes műsora, amely a „kamasz költők” világához, önmagukhoz, felnőttekhez, érzelmekhez való viszonyukat tükrözte.

2. A **biológia szakkörben** csak I–II. osztályos tanulók dolgoztak, 15-ös létszámmal. Vezető tanárunk, Dr. Mohácsy Lászlóné az állattan és növénytan néhány problémáját vitatta meg a szakkör tagjaival. Mikroszkopikus vizsgálatokat végeztek, metaszeteket készítettek, boncolási gyakorlatukon szív- és veseboncolásra került sor. Igen hasznos volt a szakköri tagok látogatása a Nemzeti Múzeum állattani kiállításán, és sok hasznos tapasztalatokat gyűjtöttek az Állat- és Növénykert látogatásán is.

3. A **kémia szakkör** 16 tanulóval működött, Bankó Károlyné segítségével. A foglalkozások célja az általános kémiai ismeretek bővítése, feladatmegoldások gyakorlása és a manuális készség fejlesztése volt. Az évi munka során a tananyaghoz kapcsolódó, de a tantervben nem szereplő anyagrészek feldolgozása (oldatkészítés problémái, a sósav és ammónia-szintézis technológiája, a műtrágyagyártás és hazai jelentősége, stb.) volt a szakköri munka legfőbb feladata. A szakköri tagok közül főleg Éltes László és Szumelidisz Sándor érdemel dicséretet.

4. Az **angol** szakköröket Borbás Lajosné vezette. Az angol tagozatos tanulóknak hirdetett **társalgási szakkör** célja a beszédkészség fejlesztése volt. A tagozatos csoport majdnem teljes létszámban részt vett a foglalkozásokon. Programjukban a mindennapi élet különböző helyzetei szolgáltak a beszélgetés alap-

jául, amit magnós gyakorlatokkal és hangulatos daltanulással tettek színessé.

5. Az **általános iskolások előkészítő szakköre** a jövő évi angol tagozat beiskolázását segítette. Az egyes foglalkozásokat az I/a angol tagozatos diákjai tartották, mindannyian nagy lelkesedéssel, komoly, alapos munkával. A munka során megpróbálták kiválasztani, kik azok a résztvevők közül, akiket képességeik intenzív nyelvtanulásra tesznek alkalmassá. Ennek megállapítása nem sikerült elég jól, mert az igen magas (80 fő körüli) létszám alig tette lehetővé még a szakköri tagok megismerését is, nemhogy az egyénnel való intenzív foglalkozást.

6. Az **első orosz tagozatosoknak** Machlisz Áda tartott társalgási szakkört. A szakkör 18 tagja a foglalkozásokon az iskolai élet, a család, a lakás, az aktuális ünnepek, a tél és tavasz, a szabad idő és a nyári tervek témaköreit beszélte meg. Orosz népmesékkal ismerkedtek filmvetítés során, orosz népzenet is hallgattak.

7. A **III. és IV. osztályos orosz tagozatosok** számára azzal a céllal indítottunk szakkört Bálint Judit vezetésével, hogy versenyzőgárdát neveljünk. Ezt a célt azonban egy év alatt lehetetlen elérni, sok év összehangolt, gondosan tervezett munkája szükséges hozzá. A IV. osztályosokat kevésbé érdekelte a versenyre való előkészítés, inkább a felvételi vizsgához kívántak segítséget kapni a szakkörön. A III. osztályosokat pedig inkább az vonzotta, hogy lehetőségük nyílik a kötetlen, hétköznapi témájú beszélgetésre. Ezért hamarosan két csoportra oszlottak, nemcsak a különböző érdeklődés miatt, hanem azért is, mert a két osztály tanulóinak nyelvi tudásában, nyelvtani biztonságában nagy distanciák mutatkoztak a IV.-esek javára. A IV.-esek főleg nyelvtani gyakorlatokat végeztek, átismételve a középiskolai nyelvtani anyagot, s bővebben foglalkoztak a mondattannal, amit a középiskolai tankönyvek elhanyagolnak. Talán ennek köszönhető, hogy idén több pályázatot lehetett továbbítani, mint tavaly. A tanulók igen szorgalmasan látogatták a foglalkozásokat, kimelekedően szerepeltek: Lőrinc, Pataki, Katona. A III. osztályos csoport munkája nem volt ilyen egyenletes, csak egy részük tűnt ki tehetségével és szorgalmával. Főként a beszélgetésre tették a hangsúlyt ebben a csoportban, de ebben elég bizonytalanok és bátortalanok voltak a résztvevők.

8. Az általános iskolások **orosz előkészítő szakkörét** szintén Bálint Judit vezette. 37 szakköri taggal indultak, akik közül a

második félévben csak azok jártak rendszeresen, akik iskolánk tagozatos osztályába kívántak jelentkezni. Néhányan nemcsak igyekeztükkel, hanem tehetségükkel is messze az átlag fölé emelkedtek, főleg Paláncz Mária. A foglalkozások játékos jellegűek voltak, filmvetítéssel, daltanulással, beszélgetéssel kombinálva. A szakkör vezetésében nagy segítséget nyújtottak a III/a orosz tagozatos osztály „tanársegédként” közreműködő tanulói.

9. Az **első matematika tagozatosokkal** Halmos Istvánné foglalkozott (27 tanuló). A munka gerincét érdekes feladatok megoldása alkotta, az első félévben főként oszthatósági feladatokkal, kongruenciákkal és primszámokkal foglalkoztak.

10—11. A **másodikos és negyedikes matematika tagozatosok szakkörét** Herczeg János vezette. Mindkét szakkör azonos stílusban dolgozott, lényegük a tanulók önálló munkája volt. A program egyik részében kisebb munkacsoportok előadásokat tartottak egyes témákról: a II.-os szakkörben Pólya György: A problémamegoldás iskolája c. könyvéből hangzottak el szemelvények, bemutatva magát a művet is, és azt is, hogyan kell módszerességre törekedni az egyszerűbb feladatok körében is. A másik — már a jövő évre irányuló — téma a lánctörtekkel, a racionális számokkal való aproximációval foglalkozott.

A IV.-es szakkörben is két nagyobb téma volt középpontban. Az egyik — még a múlt évben elkezdett — projektív geometria, a másik a lineáris egyenletrendszerek. Az utóbbi már az érettségire való készülési jegyében került napirendre. A szakkör munkája négy év tapasztalatait olvasztotta átfogó, teljességet adó rendszerbe.

A szakköri munka másik fele a versenyekre való felkészülés volt. Külön meg kell említenünk ebben a munkában az iskolánkban végzett „pártoló tagok” immár szépszámu táborát. Az ő közreműködésük eredménye a most már bátran hagyományosnak nevezhető háziverseny, amelynek a feladata az iskola egészét átfogó erőpróbán kívül a Kürschák-Verseny előkészítése is. Ugyancsak az ő munkájukra támaszkodva emelhattuk meg heti kettőre a foglalkozások számát az Arany Dániel, illetve az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny döntője előtt, hogy intenzívebben foglalkozhassunk azokkal, akik az első fordulón továbbjutottak.

12. A **III.-os matematika tagozatos szakkörön** Ratkó István segítségével a különböző versenyekre való felkészülés volt a középpontban. Megbeszélték az eddig lezajlott versenyek feladatait is. A szakkör létszáma 10—15 fő volt rendszeresen.

13. A **III/c osztály tagozatosai** számára indult a **programozó szakkör**, amelyet szintén Ratkó István vezetett. A szakkör tagjai a MINSZK-22 gép MITRA-2 nyelvét kezdték ez évben tárgyalni. Május hónapban programozni is jártak a Május 1. Ruhagyárba. A szakköri munkában különösen kitűnt: Szalai-Dobos István, Kémeri Viktória, Oláh Vera. A szakkör 34 fővel dolgozott.

14. Az **I—II. évfolyam normál tantervű osztályai** számára Bényei Károly tartott szakkört. A 29 szakköri tag sok játékos logikai feladatot oldott meg, de a II. félévtől munkájuk gerincét az Arany Dániel verseny-feladatok megoldása és a versenyre való készülési jelentette.

15. A **III—IV. osztályos nem tagozatos matematikai szakkör** vezetője Bánki Viktor volt. A 15 tanuló gazdag programjában szerepelt síkgeometriai feladatok vektoros megoldása, polinomok, gyökök és együtthatók közti összefüggés, speciális magasabbfokú egyenletek, mértani helyek felkutatása, trigonometriai feladatok, stb. Elemzően foglalkoztak az 1972. évi Országos Középiskolai Tan. Verseny feladataival is.

16. Az **általános iskolások matematika tagozatos előkészítő szakköre** Herczeg János vezetésével működött. Sokan — mintegy százan — fordultak meg iskolánkban a matematika iránt érdeklődő általános iskolások. Voltak, akik egy-két alkalommal jöttek el, azután elmaradtak. Azok viszont, akiknek megtetszett az iskolánkban folyó matematikai munka — amiből igyekeztünk a lehetőségekhez képest ízelítőt adni —, rendszeresen látogatták a foglalkozásokat, többségük ide is jelentkezett, és általában sikeresen felvételizett.

17. A **második osztályosok** közül nagyon sokan jelentkeztek **fizika szakkörbe**, így a vezető tanárok — Hubert Györgyné és Istók Katalin — két csoportban dolgoztak velük. Céljuk az volt, hogy a szakkör sokoldalú gyakorlata lehetővé tegye a legjobbak bekapcsolódását a Középiskolai Matematikai Lapok fizika rovatának megoldói közé. Így érthető, hogy a tanév során mindazok, akiknek a feladatok megoldása nehézséget jelentett, elmaradtak a szakköri foglalkozásokról. A megoldásra kerülő feladatokat a 2. osztályos tananyagnak megfelelően matematikai lapokból, egyetemi példatárakból válogatták.

18. A **harmadik osztályosok fizika szakkörének** résztvevői a tagozatos osztályból jelentkeztek. Mivel az osztály összetétele

nem homogén, a szakköri feladatokat ehhez mérve differenciálták, a legjobbak a tagozatos anyaghoz kapcsolódva bonyolultabb feladatok megoldásával, illetve összetett feladatok elemzésével foglalkoztak.

19. Az általános iskolások fizika előkészítő szakkörét Dr. Sáf-rán Antalné vezette, kb. 25—30 résztvevővel. A foglalkozásokon a fizika eddig tanult leglényegesebb kérdéseit beszéltek meg. A középpontban gondolkodtató kérdésekkel kapcsolatos feladatok megoldása állt, különösen a Matematikai Lapok ált. iskolás szinten is megoldható példái.

20. A **foto szakkör** Apró Pál irányításával működött, e tan-évben 11 tanulóval. Fő célkitűzésük a labortechnika elsajátítása volt. A kezdők a film-előhívást és nagyítást, a haladók a dia-készítés eljárásait ismerték meg a foglalkozásokon. Fő témájukat az iskolai életből merítették, jól sikerült felvételeket készítették az iskola mindennapi életéből, iskolai rendezvények jellegzetes és emlékezetes pillanatairól. Ebben a munkában főleg Haász András IV/b és Balázs György III/b osztályos tanulók jeleskedtek. Az Országos Középiskolai Fotokiállításra Haász András egyik képe különdíjat kapott.

21. A **rádiós szakkört** is Apró Pál vezette, 13 tanulóval. A résztvevők megismerkedtek az év során az egyenes rendszerű vevőkészülék szerkezetével és működésével. Az elméleti ismeretek elsajátításával párhuzamosan építették a vevőkészüléket. A szakköri tagok javították és működtették az iskolai erősítő is, sok segítséget adva ezzel az ünnepélyekhez, rendezvényekhez. A tanulók rendkívül érdeklődtek a tranzisztortechnika iránt, a jövőben magno-rendszerű készülék építését is tervbe vették.

22. A **dekorációs szakkörben** Szókontor Pál segítségével 16 tanuló vette ki részét aktívan és változatosan az év propaganda-munkájából. (Rendezvényeken hirdető-, irányítótáblák készítése, ünnepélyes faliújságok stb.) A dekorációs munka ízlésfejlesztő hatása volt érezhető egy-egy osztály ügyes, tartalmas és változatos faliújság-összeállításában, főleg a III/b-ben, Balázs György és Fülöp László irányításával, akik a dekorációs gárda fő erősségei voltak. Sokan dolgoztak ebben a munkában az első évfolyam tanulói közül. Célul tűzték ki a szakköri tagok azt is, hogy a foto szakkör segítségével reprezentatív albumot készítenek, amelyben minden év legsikerültebb faliújság összeállítása szerepel majd. Ez év anyagát 1972. szeptemberében állítják össze.

23. A **honvédelmi szakkör**, amely honvédelmi nevelésünket egészíti ki, ez évben két csoportban működött, Szókontor Pál irányításával, 20—23 fős létszámmal. Elsőseink a tornateremben Miklós Imréné segítségével évfolyam lövészeti versenyen vettek részt. Gyengébb eredményeik azt bizonyítják, hogy a gyakorlat szükséges a magasabb pontszámok eléréséhez. A felsőbb évfolyamok eredményeivel való összehasonlítás is ezt dokumentálja:

- I. évfolyam (120 fő) átlagosan 4,5 pontot ért el;
- II. évfolyam (130 fő) átlagosan 11,30 pontot ért el;
- III. évfolyam (127 fő) átlagosan 16,03 pontot ért el;
- IV. évfolyam (120 fő) átlagosan 19,95 pontot ért el.

Ez az egyenletes fejlődés a gyakorlat alapján biztató jelen-ség. Jövőre tervbe vették a léghuska-állomány növelését, hogy a gyakorlást jobban biztosítsák. Ennek a szakkörnek a munkája a KISZ aktívaképző táborban is tovább folyik, felsős tanulóink ide is magukkal viszik a fegyvereket, és tanári irányítás mellett gyakorlatoznak az első osztályosokkal. Fegyelmüket és figyelmes gondjukat bizonyítja, hogy baleset nem történt.

24. Az **autóvezető szakkör** iránt nagy volt az érdeklődés, 47-es létszámmal indultak a foglalkozások, Szókontor Pál vezetésével. A foglalkozások eredményeképpen ez évben 28 tanuló szerez autóvezetői jogosítványt. Az elmúlt évben 22 tanuló végzett kiemelkedő eredménnyel, ezért az iskolát külön, nyilvánosan megdicsérték. A szakkör szemléltető eszközei bőségesek és jók, a jó munkát ez is elősegítette. A szakkör munkáját a Szabolcs utcai MAVAUT autókлуб patronálta, itt végeztek a tanulók szerelő-gyakorlatokat is.

Rendkívüli tárgyként működő tanfolyamaink részben az egyetemi felvételi vizsgákra készítették elő tanulóinkat igen nagy gonddal, mérésről alaposabb gyakorlati lehetőséget biztosítottak néhány nyelvből az érdeklődők számára.

1. A **történelem-tanfolyam** célja elsősorban IV. osztályosaink történelmi ismereteinek mélyítése volt az egyetemi és főiskolai felvételi vizsgák sikere érdekében. A felvételi vizsgák írásbeli részére való intenzív előkészítés érdekében heti két órában módszeresen ismételték a négyéves tananyagot, s utána hetenként írásbeli beszámolót készítettek, s szóban megbeszéltek az elvi összefüggéseket. Az eddigi eredmények pozitívak, az évenkénti 20—22 fős átlagból 60% indul biztos tudással az

érettségire, illetve a felvételi vizsgákra. Vezető tanár Dr. Győrvári Istvánné volt.

2. Kenyeres Zoltánné vezette az **olasz** tanfolyamot, 15 tanuló számára. Ezek közül 4 tanuló volt negyedikes — a IV/d olasz tagozatosai közül a gyengébbek —, és 11 volt harmadikos; a normál osztályból, ahol heti 2 órában tanulják a nyelvet. Eből az osztályból a jobbak jelentkeztek, akik olaszból érettségit szeretnének tenni. A tanfolyam résztvevői behatóbban foglalkoztak a nyelvtannal, bővítették szókincsüket. Sok órán olvastak újságot, jártasságot szereztek a kötetlen beszélgetésben.

3. A **francia** nyelvben Dr. Hamar Józsefné kalauzolta az érdeklődőket. 20 első osztályos tanuló — akik a nyelvet heti két órában tanulják — a külön foglalkozásokon mélyítették nyelvtani tudását, kiejtés és beszédgyakorlatokkal, magnó- és lemezhalgatással, s ennek eredményeképpen év végére kötetlenül, könnyedén tudtak a gyakorolt témákról beszélgetni.

4. A II/a osztály számára ez évben az iskolában tartottuk az **idegenvezetési** gyakorlatokat. 20 tanuló munkáját Harmatha Andrásné vezette az OIT útmutatása szerint. A tanulók heti 2 elméleti és 1 gyakorlati órán foglalkoztak a népművészettel, a különböző építészeti stílusokat tanulmányozták Aquincumban és a Városligetben, Vajdahunyad váránál. A magyar népművészetet (népi faragások, építkezés, edények, szokások stb.) sok kép és dia segítségével ismerték meg. A gyakorlati foglalkozásokon a vezetést gyakorolhatták a jövőre idegenvezetők.

5. Új kísérletként **helyesírást** tanítottunk rendkívüli tárgyként, Vrabély Armandné irányításával, 23 főleg első osztályos — tanuló vett részt a foglalkozásokon, ahol gyakorolhatták a legtöbb gondot okozó helyesírási problémákat, s így ezek írásában biztonságot szerezhettek.

6. **Fizikából** egyetemi előkészítő tanfolyamot vezetett Hubert Györgyné 20 IV/c-s tanulóknak. A foglalkozások résztvevői a kinematika, dinamika, hőtan, fénytán, stb. különböző kérdéseivel foglalkoztak, és gyakorlatot szerezhettek fizikapéldák megoldásában.

Ez évben újdonságként indult iskolánkban a **Filmklub**. Vezető tanára Dobos Gábor volt. Az első félévben látott filmek a tanulók kívánságlistája alapján kerültek a sorozatba. Megnézték és megbeszélték a Fényes szelek, az Eper és vér, a Zabriskie Point, a Kezdet és a Minden eladó c. filmeket. Az összeállításból látszik, hogy a tanulókat főleg a nyugati diákmozgalmak

okai érdekelték, illetve ezek ábrázolása a filmművészetben. A viták során a rendkívül különböző értékű és színvonalú filmek és alkotók művészi értékein, sajátosságain, irányzatain keresztül megbeszélték a résztvevők azokat az eltérő társadalmi-politikai körülményeket is, amelyek között ezek az alkotások születtek. Ennek során megvitatták az amerikai film változásait és törekvéseit, valamint a kelet-európai filmgyártás sajátosságait. A második félév sorozatában a szocialista országok leglényegesebb alkotásaival foglalkozott a klub. Megnézték a Csatorna, a Sípoló macskakő, a Lombhullás, a Tízezer nap, a Helyszíni szemle, az Elfelejtett ősök árnyai, A husszótávfutó magányossága és az Intim megvilágításban c. filmeket. A filmek vetítése után tartott vitákon megbeszélték a szocialista filmgyártás jelentőségét, helyét az egyetemes filmművészetben, és azokat az egymástól eltérő társadalmi-politikai okokat, amelyek ezeket az alkotásokat inspirálták. Meghívták az iskolába a Sípoló macskakő alkotóját, Gazdag Gyula filmrendezőt, és az ő részvételével folytattak vitát a filmről. A foglalkozások célja az volt, hogy teljességre nem törekedve próbálják megszerettetni a filmművészetet a klub résztvevőivel.

AZ 1971/72-ES TANÉV SPORTMUNKÁJÁRÓL

Az 1971/72-es tanév sportmunkájának fellendülését elsősorban ifjúságunk aktívabb tevékenységének tudhatjuk be. A megújuló sportszellem nagyszerű küzdelmeket hozott a versenyeken, a röplabda- és kosárlabda bajnokságon.

Háziversenyt rendeztünk: atletikában, kosár-, kézi, és röplabdában, tollaslabdában.

Atletikában kiemelkedő esemény volt a **március 15-i mezei futóverseny**, mely hagyományos versenyünk. A legjobb eredmények:

Évfolyamok egyéni bajnokai:

I. évf.: Kárpáti Denise I. A	Szeleczy György I. C
II. évf.: Pais Nóra II. A	Butor Dezső II. C
III. évf.: Rapant Henriette III. D	Haty Sándor III. C
IV. évf.: Adorján Noémi IV. C	Timár Béla IV. D

Évfolyamok 2. helyezettei:

Hargitay Emese I. A.	Völgyi Tamás I. A.
Bolla Ágnes II. B.	Földi Gábor II. B.
Márton Ágnes III. A.	Fehér János III. C.
Varga Vera IV. C.	Kiss András IV. D.

Évfolyamok első csapatai:

lányoknál: I. A. osztály a. csapata 17 ponttal
(Kárpáti, Hargitay, Lepsényi, Knáb, Kádár)
II. A. osztály a. csapata 41 ponttal
(Pató, Gajdics, Hulé, Takács, Dóczy)
III. A. osztály a. csapata 32 ponttal
(Márton, Wienand, Szabados, Terjéki, Horváth)

fiúknál: I. D. osztály a. csapata 38 ponttal
(Vital, Balogh, Kákonyi, Zsótér, Groma)
II. C. osztály a. csapata 27 ponttal
(Butor, Keresztes, Fodor, Jászai, Fördös)
III. D. osztály csapata 28 ponttal
(Réti, Szabó, Fazekas, Balogh, Urbancsek)

Kézilabdában iskolabajnok lányoknál a III. B. osztály,
iskolabajnok fiúknál a III. D. osztály;
évfolyambajnokok lányoknál: III. B, II. A, I. C;
évfolyambajnokok fiúknál: III. D, II. C, I. A, D oszt.

Röplabdában iskolabajnok lányoknál: III. D osztály,
iskolabajnok fiúknál: III. D osztály;
évfolyambajnokok lányoknál: III. D, II. A, I. A;
évfolyambajnokok fiúknál: III. D, II. C, I. C.

Kosárlabdában iskolabajnok fiúknál a II. C osztály,
alsó évfolyamok bajnoka lányoknál: II. A,
alsó évfolyamok bajnoka fiúknál: II. C osztály;
felső évfolyamok bajnoka lányoknál: III. D,
felső évfolyamok bajnoka fiúknál: III. C/1 csapata;
évfolyam bajnokok lányoknál: I. C, II. A, III. A;
évfolyam bajnokok fiúknál: III. C/2, I. B, C.

Sakk: iskolabajnok: Marcsik Rómeo III. C,
2. helyezett: Frey Gábor III. C,
3. helyezett: Császár Gyula III. C osztályos tanuló.

A szakosztályok munkája

Röplabda szakosztályunkban fiú csapataink Budapest I. és III. osztályokban versenyeztek. Az I. osztályban a 2. helyen, a III. osztályban a 3. helyen végeztek. Az I. osztályú csapat tovább jutott az országos bajnokságba, ahol végül az 5. helyen végzett. Eredményük kiemelkedő. A csapat tagjai: Kiss András IV. D, Kertész András IV. C, Csécsi János IV. C, Varga András III. D, Szabó István III. D, Balogh Iván III. D, Varga György III. D, Egry Zoltán II. D, Filó Imre II. B, Stánits Sándor I. B.

Leány röplabda csapatunk az idén kezdett versenyezni, eredményt jövőre várunk tőlük.

Kosárlabda szakosztályunkban a fiúk II. osztályban a 7. helyen, a serdülő csapat is a 7. helyen végzett.

A lányok a II. osztályban a 9. helyen, a serdülők a 10. helyen végeztek.

A bajnokság befejeztével a fiúk és lányok résztvettek a Bolyai Kupa mérkőzés-sorozatain, ahol a fiúk a 2. helyen, a lányok a 4. helyen végeztek. Ezt a sorozatot a serdülő csapatok

küzdötték végig, akik az idén kezdtek el kosárlabdázni. Eredményük — különösen a fiúcsapaté — nagyon jó.

Sakk szakosztályunk nagyszerű teljesítményt nyújtott. A szakosztályt **Császár Gyula** III. C osztályos tanuló vezette, aki nek lelkes munkája új lendületet adott a szakosztálynak. Eredményeik: a körzeti versenyen az első, a Budapesti Középiskolások Versenyén a harmadik helyen végeztek.

Atletika. Igaz, hogy hivatalosan szakosztályunk nem volt, de tanulóink részt vettek a nagyobb szövetségi és körzeti versenyeken, a fedettpályás versenyen. Kiemelkedőbb eredményeink:

Távolugrásban:

Kézdy Katalin I. A az I. helyen 440 cm-t ugrott,

Petrovics Annamária I. A 421 cm-rel a 4. lett.
80 m-es síkfutásban:

Bácskai Nóra II. D a 2. helyen végzett.

Súlylökésben:

Karda Erzsébet III. A 770 cm-rel a versenyt megnyerte,

Sághy Judit III. B a 3. helyen végzett.

Asztalitenisz: Két tanulónkat indítottuk a Budapesti Középiskolások Versenyén, ahol **Szőnyi Éva** IV. D az első, és **Szabó György** I. D az 5. helyet szerezte meg.

Kézilabda fiúcsapatot indítottunk az országos bajnokságon, ahol néhány mérkőzés után kiestek.

Iskolanapok

Iskolánk a Berzsenyi-napok keretében fiúk részére röplabda-, lányok részére kosárlabda mérkőzéseket rendezett a Berzsenyi Kupáért. Meghívtuk röplabdában a III. ker. Szakközépiskola, az Építőipari Szakközépiskola és a Villamosenergiaipari Technikum fiúcsapatait; lányoknál kosárlabdában a Kanizsai Gimnázium, Könyves Kálmán Gimnázium és Veres Pálné Gimnázium csapatait. Mindkét csapatunk megnyerte a kupát. A mérkőzések nagyszerű küzdelmeket hoztak.

A Kilián Gimnázium által rendezett iskolanap mérkőzésén leány kézilabdacsapatunk a 2. helyen végzett.

KISZ-szervezetünk megszervezte az Öt karika — öt próba versenyt, ami nagy diák-tömeget mozgósított iskolánkban, 200 fő vett benne részt.

Évi sportmunkájukért jutalomban részesültek:

A sportkör vezetésében, szervezésében végzett munkájukért:

Márton Ágnes III. A, Hargitay Márta IV. A, Timár Béla IV. D, Hargitay Emese I. A, Egry Zoltán II. D, Czirok Gábor II. C.

Sportáganként:

Sakk: **Császár Gyula** III. C o. tanuló, mert önállóan vezette a szakosztályt.

Kosárlabda: a háziversenyek lebonyolításánál nyújtott segítséget, szakosztályi intézői feladatokat látott el: **Bodnár Péter** III. C, **Frey Gábor** III. C, **Mészáros István** és **Völgyi Tamás** I. A, **Kádár Erzsébet** I. A, **Tompa Zsuzsanna** I. B, **Kuti Julianna** és **Rozgonyi Zsuzsanna** I. C. o. t.

Röplabdában: **Kohári Zsófia** I. A, **Szabó István** III. D.

Kézilabdában: **Bagi Katalin**, **Nyikos Ilona**, **Csepiga Éva** III. B.

Kiemelkedő eredményeikért:

Fiú röplabda csapatunk tagjai az országos bajnokság 5. helyezéséért kaptak könyvjutalmat.

Kiss András IV. D „Az iskola sportjáért” emlékérmeket kapta a röplabdacsapat szervezéséért, munkájának felfrissítéséért, kitűnő játékaért. **Verőczy Gábor** IV. B o. tanuló jó tanulásért — jó sportolásért emlékérmeket kapott, mert tanulmányi eredményét 6 tizeddel javította, válogatott kapus a felnőtt kézilabda csapatban, továbbá 4 éven át rendszeresen szerepelt az iskolai kézilabda csapatban.

Serleget nyertek az év végén:

Március 15-i mezei versenyünkön a legjobb eredményt elért I. A osztály csapata 17 ponttal nyerte el a vándorserleget. Az ugyanezen a versenyen legnagyobb létszámban résztvevő osztály, a III. A is vándorserleget nyert. **Sakkban** a háziverseny győztese: Marcsik Rómeo III. C nyerte el a vándorserleget.

A tanév folyamán az iskolai versenyeken, háziversenyeken legnagyobb arányban a III. C osztály tanulói vettek részt (93%-ban), a „Jól sportoló osztály” vándorserleget nyerték el.

Arday Andorné és Miklós Imréné

HONVÉDELMI NEVELÉSÜNK

Az 1971/72-es tanév lövészeti eredményei

Az első évfolyam légpuska lövéseredményei:

Résztvett: 110 tanuló

Évfolyamátlag: 4,03 pont

473 pont eredmény

Osztályátlagok:

1. I. D osztály 4,4 pont
2. I. C osztály 4,1 pont
3. I. B osztály 4,0 pont
4. I. A osztály 2,3 pont

Lányok:

Nagy Ilonka
Kalmár Irén
Konyher Ria

18 pont I. B
14 pont I. B
13 pont I. A

Fiúk:

1. Merényi Péter 20 pont I. D
2. Somodi Tibor 20 pont I. D
3. Nagy Károly 17 pont I. D

A második évfolyam kispuska lövéseredményei:

Résztvett: 131 tanuló

Évfolyamátlag: 10,49 pont

Osztályátlagok:

1374 pont eredmény

1. II. D osztály 12,13 pont
2. II. B osztály 10,62 pont
3. II. A osztály 9,62 pont
4. II. C osztály 9,13 pont

Lányok:

Bácskai Nóra
Novák Éva
Fabcsó Ágnes

35 pont II. D
29 pont II. A
26 pont II. A

Fiúk:

1. Dávid Sándor 57 pont II. D
2. Bokányi Zoltán 51 pont II. D
3. Petőcz György 48 pont II. D

A harmadik évfolyam kispuska löneredményei:

Résztvett: 137 tanuló

2254 ponttal

Évfolyamátlag: 16,2 pont

Osztályátlagok:

1. III. C osztály 21,7 ponttal
2. III. B osztály 16,5 ponttal
3. III. D osztály 16,0 ponttal
4. III. A osztály 11,1 ponttal

Lányok:

Bagi Katalin
Sághy Judit
Párkány Katalin

62 pont
51 pont
48 pont

III. B
III. B
III. C

Fiúk:

1. Molnár Lajos
2. Zárbok Ottó
3. Haty Sándor

66 pont
59 pont
59 pont

III. C
III. A
III. C

A negyedik évfolyam kispuska löneredményei:

Résztvett: 125 tanuló

2493 ponttal

Évfolyamátlag: 19,95 pont

Osztályátlagok:

1. IV. C osztály 26,06 ponttal
2. IV. D osztály 19,16 ponttal
3. IV. B osztály 18,06 ponttal
4. IV. A osztály 16,32 ponttal

Lányok:

Balázs Éva
Baranyai Ágnes
Lantos Klára

70 pont
54 pont
53 pont

IV. D
IV. B
IV. A

Fiúk:

1. Varga Károly
2. Kovács László
3. Striker Sándor

68 pont
61 pont
57 pont

IV. C
IV. C
IV. A

Az évfolyamok löneredményei szembetűnően emelkednek:

I. évfolyam:	110 tanuló	473 pont	4,03 átlag
II. évfolyam:	131 tanuló	1374 pont	10,49 átlag
III. évfolyam:	137 tanuló	2254 pont	16,20 átlag
IV. évfolyam:	125 tanuló	2493 pont	19,95 átlag

A „Honvédelemért” jelvényt az alábbi IV. osztályos tanulók érdemelték ki:

1. Balázs Éva	IV. D 70 pont	Varga Károly	IV. C 68 pont
2. Baranyai Ágnes	IV. B 54 pont	Kovács László	IV. C 61 pont
3. Lantos Klára	IV. A 53 pont	Striker Sándor	IV. A 57 pont

A HONVÉDELMI JÁRŐRVERSENY EREDMÉNYEI

Az eredmények elbírálásánál az időt és az állomásokon végrehajtott gyakorlatokon szerzett pontszámokat vettük figyelembe.

Az első évfolyamon:

1. D osztály 1. raja 13 fővel
2. B osztály 1. raja 10 fővel
3. D osztály 2. raja 11 fővel

A második évfolyamon:

1. B osztály 1. raja 11 fővel
2. C osztály 2. raja 10 fővel
3. D osztály 4. raja 6 fővel

A harmadik évfolyamon:

1. C osztály 3. raja 8 fővel
2. C osztály 2. raja 9 fővel
3. A osztály 1. raja 12 fővel

A III. B osztály 2 rajának eredményeit és az egész III. D osztály rajversenyét érvénytelenítenünk kellett sportszerűtlenségük és fegyelmezetlenségük miatt.

Szókontor Pál

TANTÁRGYI ÉS MÓDSZERTANI KÍSÉRLETEINK

Világnézetünk alapjai

A világnézetünk alapjai tantárgyat a középiskolai nevelőmunka világnézeti eredményességének növelése érdekében hívta életre a Művelődésügyi Minisztérium. Az új tantárgy tantervi koncepciójának, az I. sz. tantervi változat első tankönyvének — ill. akkor még ideiglenes jegyzetének — kísérleti oktatásában a 60-as évek elejétől — 5 más középiskola mellett — a Berzsenyi Gimnázium is résztvett Dr. Zrinszky László és Pártos Vera kollégáink közreműködésével. Iskolánk kísérleti oktatási munkájával hozzájárult ahhoz, hogy az 1968/69-es tanévben a gimnáziumok és szakközépiskolák jelentős részében megkezdődhetett e tantárgy tanítása.

A Világnézetünk alapjainak elkészült egy II. számú kísérleti tanterve is, azzal a céllal, hogy az I. változattól némileg eltérő, szellősebb és könnyebb tantervi elképzelés is kipróbálásra kerüljön, s a két tantervi változat tanítási tapasztalatainak gondos összevetése után kialakuljon a középiskola lehetőségeinek és a társadalmi igényeknek megfelelő optimális tanterv. Iskolánk 1969/70-ben a második változat kipróbálásának munkájába is bekapcsolódott Pártos Vera, Rácz Lajos és Dr. Balogh Endre személyében. Kísérletezőink tapasztalatai információkat szolgáltatottak a II. tanterv koncepciójának, makro- és mikrologikájának, fogalomrendszerének tanítási problémáiról, továbbá részletesen összehasonlították az I. és II. tantervi változat tanításának eredményességét. Összehasonlították az I. sz. tanterv ideiglenes tankönyvét és a II. sz. tanterv kísérleti jegyzetét is abból a szempontból, hogy melyik tankönyvi anyag nyújt optimálisabb alapot a tantárgy feladatainak teljesítéséhez, melyikben arányosabb az egyes fejezetek terjedelme. Vizsgálták, hogy az ideiglenes tankönyv és a kísérleti jegyzet anyaga elvegezhető-e a tantervben megadott órakeretben. Az eredmény az lett, hogy kísérletezőink a két tanterv és tankönyvtervezet legjobb elemeinek összeötvöztetését ajánlották a gimnáziumok számára, a szakközépiskolák számára pedig más tanterv és más tankönyv készítését, mert a szakközépiskolák nem nyújtják mindenből arányosan ugyanazokat az alapismereteket, melyek alapján a gimnáziumi tantervre alapozott marxista világnézeti szintézis elvegezhető.

A világnézetünk alapjai kísérleti tanítása a Berzsenyi Gimnáziumban az említetteken kívül még az alábbi fontosabb, **általánosabb** tapasztalatokat eredményezte:

A tantárgy hatása a világnézeti nevelés rendszerében:

- megismertet a mindennapi életben használt filozófiai, gazdasági, politikai fogalmak viszonylag pontos tartalmával;
- vitakészséget fejleszt a diákokban az ellenvéleménnyel szemben, ezért közvetlenül hasznos;
- segít megérteni az aktuális ideológiai, gazdasági és politikai problémákat.

A tantárgy szintetizáló funkciójára nézve:

- magasabb szempontból rendszerezi az eddig szerzett ismereteket;
- világossá teszi tanulóink szemében a sok ismeret, tudományos eredmény összefüggését (ez a felismerés ugyanis korábban, a gimnázium I—III. osztályában nem történik meg);
- a rendszerezés és az összefüggések felismerésének birtokában a valóságnak megfelelően látják tanítványaink a világot.

Javaslataink az alábbiakban foglalhatók össze:

A kísérletet végző tanárok **többet** javasoltak filozófiából, filozófiatörténetből, mert a tanulóknak itt valóban újat lehet nyújtani és többet is igényelnek;

kevesebbet az elemi történelemfilozófiából, politikai gazdaságtani alapfogalmakból, mert ezeket diákjaink a történelemből ismerik, ezért felesleges átfedés jelentkezik;

többet az aktuális gazdasági, társadalmi, politikai kérdések megvitatásából, magyarázatából, mert ezekben a kérdésekben tanítványaink színvonalasabb eligazításra szorulnak, mint amit a tömegkommunikációból meríthetnek.

A több éven át folyó tantervi és tankönyvi kísérletekkel párhuzamosan természetesen felmerült a Világnézetünk alapjai tantárgy módszertanának kérdése is, de ebben szükségképpen lassúbb volt az előrehaladás. Iskolánk — különösen az 1968/69-es tanévtől — bekapcsolódott ebbe a munkába is. Ugyanis az

1968/69-es tanévben tanítottak kísérletezőink először olyan osztályokban, amelyek felkészültsége elvileg megfelelt a reformtanterv feltételezéseinek, így csak ettől a tanévtől juthattak a Világnézetünk alapjai tantárgy jövőjét illetően reálisan általánosítható eredményekhez, nevezetesen ahhoz, hogy a Világnézetünk alapjai tanításában a nevelési célnak, az osztály színvonalának és a „tananyagnak” megfelelően **bármely módszer** alkalmazható; de a tárgy meggyőződésformáló funkciójának megfelelő, a szabad véleménynyilvánítást, a tanulói vitát, **a tanulók tömeges és alkotó aktivitását biztosító módszereket kell előnyben részesíteni.**

Dr. Balogh Endre

KOMPLEX ESZTÉTIKAI KÍSÉRLETEK A MAGYAR IRODALOM TANÍTÁSÁBAN

A magyar irodalom tanításában negyedik éve végzek **komplex** esztétikai kísérleteket egy másodikos, és egy harmadikos fizikatagozatos osztályban, első évtől kezdve, s most vittem érettségire azt a normál tantervű negyedik osztályt, ahol négy éven keresztül ennek a kísérletnek alapján tanítottam az irodalmat.

Az irodalomtanítás ilyen jellegű kísérletének bevezetésére azért került sor, — előbb a MM kezdeményezésére, majd az OPI irányítása alapján —, mert a tapasztalatok azt mutatták, hogy tanításunkban a művészetek túlzottan elkülönültek egymástól (irodalomórák, művészettörténet, ének-zeneórák), s így a gyerekek nem mindig vették észre az összefüggéseket, — másrészt pedig az irodalom tanítása a középiskolákban erősen hungarocentriskussá vált, s nem adott elég lehetőséget a magyar- és világirodalom összefüggéseinek kellő mélységű értékelésére. A kísérlet szükségessé tette nemcsak a tananyag bizonyos jellegű átcsoportosítását, a sokkal szélesebb körű és intenzívebb irodalmi ismereteket, hanem az egyes korok képzőművészeti és zenei anyagának feldolgozását is. Természetes, hogy ennek sikerét sok minden befolyásolta, elsősorban az egyes osztályok adottságai, érdeklődése, intelligenciájának foka, stb. Így, ha az elgondolá-

sokat nem is lehetett azonos igényszinttel és eredményességgel megvalósítani minden osztályban, a különböző művészi ágak kapcsolatára mindvégig, minden osztályban törekedtem.

A fő **célkitűzés** az volt, hogy az irodalom ne tananyaggá váljék a tanulók szemében, hanem olyan olvasmányélménnyé, amely nekik morális kérdésekben is útmutatást, segítséget adhat, s esztétikai öröm forrása is lehet. Mindennek megvalósításához fel kellett oldani a jelenlegi tanterv tananyagbeosztása és célkitűzései közt észlelhető konfliktust. (Talán célszerű lett volna ezt külön kísérletben megpróbálni.)

A **különböző művészeti ágak** kapcsolása az irodalomhoz mindig aktuálisan történt, akkor, amikor az irodalomban egy-egy korszak művészi jellegzetességeivel először találkoztak a tanulók. Pl. a barokk stílus művészi jegyeivel — különböző művészetekben — a Szigeti veszedelem tanulásánál foglalkoztunk, nem negyedik osztályban a stílusok tárgyalásánál, vagy művészettörténeti órákon. Egy-egy korszak sajátos művészi kifejezőmódját irodalmi élmények, vetítések, kiselőadások, múzeumlátogatások alapján vizsgálták meg tanítványaink, s ebből vontak le következtetést arra, hogy mit tudhatunk meg a különböző művészi ágak ismerete alapján az adott kor embereszményéről, s hogy ennek kifejezésében mi a közös a különböző művészetekben. Pl. a trójai mondakör feldolgozása után az I. osztályban olyan képzőművészeti anyagot kellett gyűjteniük a tanulóknak, ahol a görög mondavilág jellegzetességeinek feldolgozása, eszmevilágának ábrázolása volt a téma. Vagy pl. a II. osztályban a romantika jellemzőinek megismerése után, az összefoglaláskor romantikus festmények alapján kellett a tanulóknak meghatározniuk a romantikus ábrázolásmód sajátosságait, azt, hogy a bemutatott festmény az angol, német, vagy a francia romantika alkotása-e, és kifejtetniük, hogy véleményüket mire alapozták. A XX. századi „izmusok” tanításánál különösen bőséges kapcsolatra volt lehetőség a képzőművészeti anyaggal.

Az **irodalom élővé tételét** segítette elő az a törekvés, hogy pl. az I. osztályban az antik irodalom ismerete mellett tanulóink elolvasták az antik irodalom nagy alkotásainak modern feldolgozásait is (Szofoklész Antigonéjával párhuzamosan Hochut Berlini Antigonéját, az Odüsszeiával párhuzamosan Jens: Odüsszeusz testamentuma c. kisergényét), s ennek összefüggéseit látva ébredtek rá arra, hogy az irodalomban nem „régit” és „újat” kell keresniük, hanem olyan örök emberi problémákat és élményeket, amelyek időtől és kortól függetlenül foglalkoztatnak

bennünket, és amelyek közül egyesek saját korunk problémáinak vetületében is mélyen érintenek, mások pedig esetleg kevésbé. Ehhez hasonló élményt jelentett a negyedik osztályban az is, hogy Móricz: Barbárok c. művének elemzése után Sánta: Sokan voltunk című novellájának megbeszélésére is sor került, s így diákjaink a két barbár világ összehasonlítása alapján mélyebben megértették a problémát.

A tananyag csoportosításában végzett leglényegesebb változások a következők voltak:

- A III. osztályos világirodalmi anyagot nem egymástól elszakítva, hanem egy csoportban, egy bizonyos probléma fejlődését vizsgálva tanulmányoztuk: Pl. figyelemmel kísértük a karrier-regények sorát a francia irodalomban Balzac-tól Zoláig, érzékeltetve azt, hogy hogyan változik a hősök egyéniségének, céljainak súlya a Maupassant-féle kisemberig. Ugyanígy egymás után, fejlődésében vizsgáltuk az orosz irodalomban a csinovnyik-problémát Gogoltól Csehovig.
- A romantika megbeszélésénél egymás után került sor az angol, francia, orosz és német romantika tárgyalására (tehát Heinével nem Petőfi költészetének megismerése után foglalkoztak a tanulók).
- A IV. osztályban a XX. századi világirodalom tantervi anyagának teljes átalakítása vált szükségessé. A század problémáival való ismerkedést S. Zweig: Búcsú a tegnaptól c. művével kezdtük, ettől jutottunk el a szorongás élményének jelentkezéséig a XX. sz.-i irodalomban Kafka Perce kapcsán, majd az erre való emberi reagálások lehetőségeiig: az egyik lehetőségként tárgyaltuk Ionescu: Orrszarvúját, más lehetőségként az „izmusok” reagálásait a lírában. Ennek során részben a világba vetett és magára maradt, befeléforduló személyiség költői magatartását figyeltük meg, másrészt a társadalmi aktivitású költő magatartását, a forradalmi pátoosszal és tartalommal, vagy racionális kritikával jelentkező lírai hangot.
- A XX. sz.-i irodalmat a következő fő témakörök szerint csoportosítottuk: 1. a polgári eszmény felbomlása, 2. a fasizmus, 3. az illúzió és valóság ellentéte, amiből következik pl. a drámában a drámai hősök megváltozása, az, hogy a megoldás, a katarzis elmarad, a problémák nyitottak, s az, hogy az éles műfaji határok elmosódnak.

A kísérlet egyrészt **nehezebb** volt az eddigi gyakorlatban

megszokottnál tanár és diák számára egyaránt, mert az érdekelt felek mindegyikének jóval többet kellett olvasnia, — másfelől ugyanez **könnyebbé** is jelentett, mert a tanulók olvasmányélményére építette az órákat. Ez a kísérlet leghatékonyabb eredménye.

Gartner Éva

AZ ETIKA KÍSÉRLETI OKTATÁSA

Az 1970/71-es tanévben iskolánk III/A különleges orosz tagozatú osztályában Nagy Katalin tanár kísérleti jelleggel **etikaoktatást** végzett. Ilyen jellegű oktatásra iskolánkon kívül a Kiskúnfélegyházi Móra Ferenc Gimnázium és az ócsai Bolyai János Gimnázium egy-egy osztályában került sor. Az etikaoktatás anyagának kidolgozója és a kísérleti tanítás elméleti irányítója Szebenyi Péterné tudományos munkatárs volt.

Már évekkel ezelőtt felvetődött az az igény, hogy a középiskolában erkölcsi kérdések rendszeres megtárgyalásával és rendszerbe foglalásával külön tantárgy keretén belül kellene foglalkozni. Az etikaoktatás **célja** az volt, hogy az erkölcsi ismeretek rendszerének megismertetésével segítse diákjainkat a helyes tájékozódásban, tudatosabbá tegye cselekedeteiket, megvilágítva azok erkölcsi rúgóit, formálja magatartásukat.

A tananyag a következő témaköröket ölelte fel:

- Életideálok (magatartásformák vizsgálata alapján).
 - Erkölcsi tulajdonságok (céltudatosság, akarat, stb.), azok, amelyek a szocialista embereszmény meghatározói.
 - Erkölcsi alapfogalmak (a jó és a rossz, a becsület, a kötelesség, stb.).
 - Erkölcsi alapelvek (amelyek egy-egy társadalom erkölcsének tartalmát fejezik ki, pl. humanizmus, a munka szerepe, hazaszeretet, internacionalizmus, stb.).
 - Erkölcsi normák, az együttélés törvényei (az erkölcsi alapelvekből levezetve).
- A tanulóknak tankönyvük nem volt, az órákon megtárgyal-

takat jegyezték le, csak saját jegyzetükre támaszkodhattak. Az egyes anyagrészek feldolgozásának alapvető módszereként a megbeszélést és a vitát alkalmazta a kísérletet vezető tanár.

Vitatémák voltak pl.:

- Milyen tulajdonságok biztosítják legjobban céljaink elérését?
- Milyen mérce alapján értékelhetjük az emberek szándékait, cselekedeteit?
- Van-e ilyen mérce?
- Mi teszi tartósan boldoggá az embert? — stb.

Házi feladatként egy-egy téma részletesebb kifejtése, ítéletalkotás, vélemények gyűjtése szerepelt (pl.: Mit szeret, mit gyűlöl? 3 személy megkérdezése).

Az osztály tanulói teljes óraszámukon felül heti 1 órában foglalkoztak etikával. Rendkívüli tantárgyként szerepelt, amiből osztályzatot is kaptak. Az óráról-órara készítendő írásbeli munkák, a félévkor és év végén jeggyel osztályozott felmérő dolgozatok komoly erőfeszítést követeltek tőlük. Az osztály jelentős része jól dolgozott. Bár a vitákba sokan nem kapcsolódtak be, önállóan szerkesztett házi feladataik arról tanúskodtak, hogy a problémákat önállóan továbbgondolták. Több tanuló vállalt kiselőadást, szívesen forgatták az etikai kislexikont és Heller Ágnes: Szándéktól a következményig c. művét.

Dr. Tegyei Imréné

A VALÓSZÍNŰSÉGSZÁMÍTÁS TANÍTÁSA ÚJ MÓDSZERREL

A matematika alsó- és középfokú oktatása messze elmaradt korunk igényeitől és lényeges javításra szorul. A változtatás egyik lépcsőfokának tekinthető a középiskolákban a közelmúltban bevezetett új matematika tanterv. E tantervnek két hibáját említeném meg: a túlméretezettséget és azt, hogy a tantervben előírt matematika anyag elszigetelődött az ismeretek más területeitől. Sokszor nem derül fény arra, mire használható egy-egy tárgykör ismeretanyaga.

Hogyan lehetne az említett hibákat kiküszöbölni? A matematika óraszámának emelésével? Tananyagcsökkentéssel? Vagy mindkettő egyidejű alkalmazásával? Nem céloim most e lehetőségek előnyeinek és hátrányainak tagolása, inkább arról szeretnék beszámolni, hogyan sikerült egy speciális osztálytípusban, a különleges matematika tantervű osztályban a valószínűség-számítást „közelebb hozni az élethez”. Mielőtt a konkrét tapasztalatokra térnék, néhány szóban ismertetem az előzményeket.

1968-ban a különleges matematika tantervű gimnáziumi osztályok matematikai tanárai részére Nyíregyházán Tusnádi Gábor előadást tartott „Hogyan tanítanom a valószínűség-számítást a középiskolában” címmel. Felvetődött annak a gondolata, hogy ki kellene próbálni az elképzelést. A következő években ezen elképzelés szerint tanítottam a valószínűség-számítást.

Az 1971/72-es tanév harmadikosai és negyedikesei e módszer szerint tanultak. Természetesen a harmadikosoknál — okulva a negyedikeseknél szerzett tapasztalatokon — már némi módosítást alkalmaztam.

A módosított próbálkozást az 1972/73-as tanévben fejezem be. A valószínűség-számításnak ilyen módon való tanítása igen időigényes. Pontosabban a valószínűség-számítás (alább részletesen ismertetendő) fogalmainak, tételeinek bármilyen módon történő tanítása időigényes. Tapasztalatom szerint csak akkor lehet alaposan tárgyalni, ha mind az elméleti, mind a gyakorlati órákon szerepel.

De ha időzavar áll elő, akkor miért érdemes mégis újszerűen tanítani? Az általános tantervű osztály matematika tanterve tulajdonképpen a klasszikus valószínűségi mezőt írja elő, sem többet, sem kevesebbet. De ez lenne a valószínűség-számítás? Megsejti-e ebből a középiskolás, mire való a valószínűség-számítás?

S mi a helyzet a matematika tagozatos osztályban? Alig több valamivel az anyag: feltételes valószínűség, teljes valószínűség tétele, Bayes képlet, függetlenség (két eseményre), kevesnél is kevesebb a várható értékről, szórásról. Ez a „súlyozás” az a következtetést érleli meg a diákokban, hogy — a valószínűségszámítás szempontjából — az a fontosabb, amiről többet beszélünk, s lényegtelenebb, amiről kevesebb szó esik. Pedig fordítva igaz. Oly módon kellene tehát módosítani a valószínűségszámítás tanítását, hogy központi helyet kapjon a várható érték, a szórás. A központi szerep hangsúlyozására utal az is, hogy olyan játékok, táblázatok vizsgálatával kezdtük a valószínűségszámítás tanulását, amelyek kapcsán az empirikus átlag (a várható érték „elődje”) használata igen célravezető, lényeges. S közben a valószínűségi változó is előbukkan.

Ezenkívül még egy másik fontos momentum is a fent leírt tárgyalásmód mellett szól.

A matematika tankönyvek — a normál tantervű és a tagozatos is — lényegében a gyakoriság, a relatív gyakoriság definíciójával kezdik az anyagot. Folytatják a valószínűség definíciójával, az axiómákkal, majd jönnek a tételek, feladatok stb.

Felmerül a kérdés, miért így kezdik?

A fenti módszerrel tanított diákok aszerint értik vagy nem értik a valószínűségszámítást, hogy az axiómák axióma-voltával tisztában vannak-e, vagy nincsenek tisztában (az axiómákat sokan tételként fogják fel). Pedig nem itt dől el, hogy valaki érti-e a valószínűségszámítást. A relatív gyakoriság, valószínűség kapcsolata; az axiómák a megértés szempontjából mellékes tényezők. Ezért nem fontos, hogy a valószínűségszámítás tanításának kezdetén kimerítően beszéljünk róluk.

Az alábbiakban közlöm a módosított tematikát:

I. Osztály: Olyan játékokat beszéltünk meg, amelyek kapcsán a valószínűségi változó, várható érték fogalma, azok fontossága az értékelés szempontjából szembetűnő. A játékok leírása megtalálható Tusnádi Gábor: Hogyan tanítanám a valószínűségszámítást középiskolában című cikkében, ezért itt csupán a címszavak leírására szorítkozom.

1. Ki nevet a végén?
2. Keresd a legnagyobbat!
3. Jancsi és Juliska.
4. Bolyongás.
5. Fiókos játék, stb.

Diákjaim a játékokban azt a közöset vették észre, hogy a kiértékelés szempontjából fontos az alábbi függvény:

értelmezési tartomány: rendezett (véges vagy végtelen) számoknak egy halmaza ($x_1, x_2, \dots, x_n, \dots$)

értékkészlet: olyan nem negatív számok, melyek összege 1 ($p_1, p_2, \dots, p_n, \dots$)

Ugyancsak a tanulók vették észre, hogy a $p_1 x_1 + p_2 x_2 + \dots + p_n x_n$ összegnek is fontos szerepe van a kiértékelésben. Ezt az összeget az előbbi függvény várható értékének neveztük; ha az értelmezési tartománynak végtelen sok eleme volt, akkor az értékkészlet végtelen sok eleme volt 0.

A szórás természetes bevezetésére — a játékok kapcsán — nem támadt semmi használható ötletem úgy, hogy ez a második osztályra tolódott el.

A gyerekek élvezték a játékot. Minden játékot lehetett párosan játszani. A páros játéknak megvolt az az előnye, hogy a diákok kölcsönös ellenőrzése révén kiküszöbölődött annak lehetősége, hogy „únom már a sok dobolgatást, most már beírom a 6-ost”.

II. osztály: Az évet a statisztikai évkönyv böngészgetésével kezdtük. Beszéltünk arról, hogy mire lehet használni az egyes adatokat. Levonhattuk azt a következtetést, hogy itt is lényeges szerepe van a várható értékeknek. Érdemes tehát foglalkozni vele. Megvizsgáljuk, hogyan lehet kiszámítani értékét speciális esetekben; fogalmakat, tételeket ismerünk majd meg, amelyek megkönnyítik a várható érték kiszámítását.

A második osztályban az alábbi fogalmak szerepeltek:

1. Valószínűségi változó fogalma.
2. Valószínűségi változó fizikai szemléltetése.
3. Valamely $h(x)$ (egyértékű) függvény által létesített új valószínűségi változó fogalma.
4. Várható érték fogalma.
5. Egy tétel.
6. Szórás fogalma.
7. Egy tétel.
8. Egy tétel.
9. Egyenletes eloszlású valószínűségi változó fogalma, várható értéke, szórása.

10. Binomális eloszlású valószínűségi változó fogalma, várható értéke, szórása.
11. Hipergeometrikus eloszlású valószínűségi változó fogalma, várható értéke, szórása.
12. Markov-féle egyenlőtlenség.
13. Csebisev-féle egyenlőtlenség.
14. Eseménytér fogalma.
15. Valószínűségi mező.
16. Klasszikus valószínűségi mező.
17. Többdimenziós valószínűségi változó.
18. Egy tétel.

A fentiekkel kapcsolatos megjegyzéseim (a megfelelő sor-számra hivatkozva):

1. Bevezetése lényegében már az első osztályban megtörtént. 2. Több tétel szemléltetésénél nagy hasznát láttuk, a tanulók is sokszor szívesen használták. 3. Konkrét feladatokkal vezettük be, a későbbiekben igen fontos szerepet játszott, fizikai szemléltetését is megadtuk. 4. Már az első osztályban bevezettük, most a súlypontos analógiáról is beszéltünk. Az 5., 7. és 8. bizonyítása nem okozott gondot a gyerekeknek. Beszéltünk arról, hogy egy valószínűségi változót várható értéke még nem határoz meg, szükség van valamilyen megkülönböztetésre. A lehetséges értékek „szóródhatnak” a várható érték körül. Milyen mértékű ez a szóródás? Hogyan lehetne mérni? Tanítványaim több lehetőséget ajánlottak, végül is a szokásos definícióban állapodtunk meg. A 9-, 10- és 11-est kétféle módon is bevezettük. A tételek bizonyítása sem okozott problémát, talán csak egyik-másik hosszadalmassága keltett egy kis riadalmat. A 12- és 13-ast bevezető feladatok előzték meg, a 12-est szemléltettük is. A 13-asnak későbbi jelentőségére egy-két feladat kapcsán már most felhívtam a figyelmet. A 14- és 15-ösben lényegében az 1-est általánosítottuk, az általánosítás nem okozott problémát. Tulajdonképpen a 16. tartalmazta a normál tananyagot. Természetesen lényegesen több és érdekesebb feladatot vettünk (várható értékkel kapcsolva), mint arra a normál tantervű osztályban lehetőség van. A 17-est mint a 15-ös speciális esetét vettük, s a 18.-kal együtt fontos szerepet kaptak bonyolultabb feladatok megoldásánál, pl. liftek közlekedése, Bernoulli-féle kísérlet-sorozat stb.

III. osztály: Az alábbi fogalmak szerepeltek:

1. Feltételes valószínűségi mező.
2. Feltételes valószínűség.
3. Szorzási szabály.
4. A teljes valószínűség tétele.
5. Bayes-tétel.
6. Két esemény függetlensége.
7. Több esemény függetlensége.
8. Független valószínűségi változó.
9. A nagy számok törvényei.
10. Feltételes várható érték.

Fentiekkel kapcsolatos megjegyzéseim (a megfelelő sor-számra hivatkozva):

1. Konkrét feladatok megoldása után jutottunk el a megfelelő fogalomhoz. A 2., 3., 4. és az 5. az eddigiek alapján nem okozott gondot, a megfelelő tételeket tanítványaim könnyen átlátták, értették a bizonyítás lényegét. Fontosságukra elsősorban a feladatok jellegével utaltunk, pl. mintavételek, időjárás, biológia, pszichológia stb. A 6- és 7-est lényegében egy-egy feladattal kapcsolatban már használták diákjaim, így szükségességük, megértésük nem okozott problémát. 9. Tulajdonképpen gyakorlat és elmélet kapcsolatát boncolgattuk, beszéltünk arról, hogy milyen jelentősége van a nagy számok törvényének a valószínűségszámításon belül. A 10.-et a 4.-el hoztuk összefüggésbe, elsősorban feladatok megoldására használtuk (pl. liftek közlekedése, biológia stb.).

IV. osztály: Az 1972/73-as tanévben az alábbi fogalmakat szeretném tárgyalni:

1. Geometriai valószínűségi mező.
2. Kolomogorov-féle felépítés.
3. Folytonos valószínűségi változók.

A 2.-al jutunk el az axiomatikus felépítéshez, ezzel is az első osztályban mondottakat támasztom alá. Itt is beszélni szeretnék az elmélet és a gyakorlat kapcsolatáról. Az 1- és 3-assal elsősorban az a célom, hogy tanítványaim a technika különböző

területein, a gyakorlatban előforduló valószínűségszámítási problémákból kapjanak ízelítőt.

Összefoglalva az előadottakat: időigényesebb volta ellenére a valószínűségszámítás fenti módon történő tanítását sokkal előnyösebbnek tartom, mert a gyakorlati problémákhoz így közelebb juthatunk, és a valószínűségszámítási fogalmak tisztábban alakulnak ki a tanulóknál. A fenti tematika oktatása voltaképpen csak akkor lenne igazán eredményes, ha matematikai statisztika tárgyalására is maradna időnk.

Ratkó István

A SZÜLŐI MUNKAKÖZÖSSÉG

A SZÜLŐI MUNKAKÖZÖSSÉG TEVÉKENYSÉGE

A Szülői Munkaközösség az 1971/72-es tanévben az elmúlt években kialakult munkamódszerrel végezte feladatát, a nevelőtestülettel és az ifjúsági szervezettel együttműködve igyekezett megismerni az iskola célkitűzéseit, és azok elfogadásával, támogatásával, rendszeres kapcsolatteremtéssel biztosítani az iskola és család együttműködésének összhangját. Feladatának érezte, hogy a szülői közvéleményben tudatosítsa: A családi nevelés korszerűbbé válásának egyik legjelentősebb forrása az iskola nevelő munkája, ezért a korszerűen értelmezett szülői kötelességek lényeges eleme a szülők részvétel a szülői értekezleteken, a fogadóórák kihasználása a gyermek fejlődésének megbeszélésére, az ellenőrző könyv figyelemmel kísérése, a tanár szíves és őszinte tájékoztatása, ha családlátogatásra kerül sor.

Ennek érdekében legfontosabbnak tartotta a választmány a szülők szemléletformálását, hogy ne csak osztályzatokért aggodó, elfogult apákká, anyákká, hanem felelősségteljes, széles látókörű nevelőtársakká váljanak. Az év során három alkalommal szerepelt a szülői értekezleteken nevelési téma: 1. Szeptemberben az elsősök szülei megbeszélték a középiskolába kerülés problémáit, a második-harmadik osztályosok szülei az egyéni érdeklődés kibontakoztatásának segítését, a negyedikeseknél az érettségire való előkészítés segítését. Minden évfolyamban a szülők az osztályfőnökkel együtt állították össze az osztály évi munkatervét. 2. Januárban osztályonként sor került a félév eredményeinek megbeszélésére, a problémák megvitatására. Sor került továbbá a serdülőkor egészségügyi problémáinak megbeszélésére, a dohányzás, a szeszital és a narkotikumok szellemi és fizikai ártalmainak megvitatására. Negyedévenként az egyes osztályokban a szülők egyénenként kaptak tájékoztatást az osztályfőnöktől gyerekeik előmeneteléről, tanulmányi munkájáról, magatartásának képéről. 3. Igen hasznosnak bizonyult tanév végén a jövő évi első osztályosok szüleinek immár hagyományos összehívása: Idén először osztályonként kaptak tájékoztatást a jövőendő osztályfőnöktől az iskola rendszeréről, szokásairól, követelményeiről, lehetőségeiről, hogy jobban felkészíthessék gyer-

mekeiket a középiskolás munkára. Jól hasznosíthatták a szülők a havi egy alkalommal, esti időpontban tartott fogadóórákat, ahol gyermekeik minden tanárával találkozhattak.

A szülők osztályonként együttműködtek az osztályfőnökkel a hátrányos helyzetű gyerekek segítésében, a problémás nevelési helyzetek megoldásában, részt vállaltak a tanulmányi kirándulások szervezésében. Hasznosnak bizonyultak a szülők által tartott osztályfőnöki órák (egészségügyi felvilágosítás, élménybeszámolók saját munkájukról, stb.). Az üzemlátogatások szervezése és a különböző munkaterületek ismertetése tágitotta a gyerekek látókörét, segítette a negyedikeseket a pályaválasztásban.

Sok segítséget nyújtottak a katonatisz szülők a honvédelmi nevelés támogatásában e tanévben is: Patkós alezredes ez évben is hatékonyan támogatta az iskolai honvédelmi szakkör tevékenységét, az ő közreműködése tette lehetővé, hogy a szakkör tagjai idén is meglátogathassák a Zalka Máté Tiszti Főiskolát; segítették a szülők a honvédelmi napok zökkenőmentes lebonyolítását is.

A Hazafias Népfront Szülőbizottságával Molnár György tartott rendszeresen kapcsolatot. Az ő ügybuzgó, gondos és lelkes munkájának köszönhető, hogy ez a kapcsolat mind a tájékoztatás, mind a rendszeres tapasztalatcsere szempontjából igen gyümölcsözővé és intenzívvé vált: Beszámolóiból mind a választmány, mind az iskolavezetés sokat tanult és felhasznált további munkájában. Köszönet illeti lelkiismeretes és alapos tájékoztatásaiért.

Az iskolai választmány ez év elején elbúcsúztatta Dr. Sváb Jánost, a választmány régi elnökét, és új elnök irányításával dolgozott a szülői ház és az iskola kapcsolatának elmélyítéséért.

Barát György
a Szülői Munkaközösség elnöke

A TANÁRI TESTÜLET ÉS ISKOLÁNK TÖBBI DOLGOZÓJA

A TANÁRI TESTÜLET

Sorsz.	A tanár neve, alkalmazásának minősége, szaktárgyai	Szolgálatának kezdeté	Ennél az iskolánál
1.	Kálmán Ferenc igazgató, matematika-fizika	1954. júl. 15.	1968. febr. 16.
2.	Dr. Balogh Endre igazgató- helyettes, történelem-földrajz	1945. okt. 18.	1956. aug. 1.
3.	Dr. Tegye Imréné, Baltház Terézia, igazgatóhelyettes, magyar-latin-történelem	1955. júl. 20.	1961. szept. 1.
4.	Apró Pál gimn. tanár, matematika-fizika	1956. jún. 16.	1962. júl. 1.
5.	Arday Andorné, Bucsányi Ida, gimn. tanár, testnevelés	1958. szept. 1.	1959. okt. 1.
6.	Bankó Károlyné, Kőműves Terézia, gimn. tanár, kémia-fizika	1953. aug. 25.	1968. aug. 16.
7.	Bálint Judit gimn. tanár, magyar-orsz	1970. szept. 1.	1970. szept. 1.
8.	Bánhegyi László szakfelügyelő, matematika-ábr. geometria	1952. júl. 1.	1958. aug. 1.
9.	Bánki Viktor gimn. tanár, matematika-fizika	1964. febr. 1.	1969. szept. 1.
10.	Bényei Károly gimn. tanár, matematika-fizika	1956. júl. 16.	1971. aug. 1.
11.	Borbás Lajosné, Galló Judit, gimn. tanár, magyar-angol	1971. szept. 1.	1971. szept. 1.
12.	Boross Ferenc tanulm. felügyelő, földrajz-biológia	1953. júl. 15.	1969. szept. 1.

Sorsz.	A tanár neve, alkalmazásának minősége, szaktárgyai	Szolgálatának kezdete	Ennél az iskolánál
13.	Dobos Gábor gimn. tanár, történelem-földrajz	1971. szept. 1.	1971. szept. 1.
14.	Fillinger Irén gimn. tanár, kémia-biológia	1940. szept. 1.	1949. szept. 1.
15.	Gartner Éva gimn. tanár, magyar	1957. szept. 1.	1962. júl. 1.
16.	Dr. Győrvári Istvánné, Koltai Katalin, gimn. tanár, történelem-földrajz	1949. jún. 17.	1952. aug. 1.
17.	Dr. Hamar Józsefné, Répásy Ottilia, gimn. tanár, francia-olasz	1958. szept. 1.	1968. szept. 1.
18.	Harmatha Andrásné, Gergely Mária, gimn. tanár, orosz-történelem	1964. aug. 1.	1964. szept. 1.
19.	Herczeg János gimn. tanár, matematika-fizika	1956. júl. 16.	1964. aug. 16.
20.	Hubert Györgyné, Kolcza Judit, gimn. tanár, matematika-fizika	1969. aug. 26.	1969. aug. 26.
21.	Istók Katalin gimn. tanár, matematika-fizika	1969. aug. 1.	1969. aug. 1.
22.	Kenyeres Zoltánné, Becz Judit, gimn. tanár, magyar-angol-olasz	1967. aug. 16.	1967. aug. 16.
23.	Koroknay Istvánné, Somfai Edit, gimn. tanár, biológia-földrajz	1950. júl. 1.	1962. aug. 16.
24.	Machlisz Áda, Csipes Sándorné, gimn. tanár, földrajz	1960. szept. 16.	1960. szept. 16.
25.	Miklós Imréné, Jávör Etelka, gimn. tanár, testnevelés	1943. jún. 1.	1964. okt. 1.

Sorsz.	A tanár neve, alkalmazásának minősége, szaktárgyai	Szolgálatának kezdete	Ennél az iskolánál
26.	Dr. Mohácsy Lászlóné, Losonczy Anna, gimn. tanár biológia-kémia	1953. júl. 25.	1957. szept. 1.
27.	Nagy Katalin gimn. tanár, magyar-orosz	1961. aug. 1.	1963. aug. 1.
28.	Pártos Veronika gimn. tanár, magyar-filozófia	1955. júl. 16.	1962. júl. 1.
29.	Ratkó István gimn. tanár, matematika-fizika-ábr. geom.	1966. aug. 16.	1966. aug. 16.
30.	Rácz Lajos gimn. tanár, magyar-történelem	1957. aug. 1.	1964. okt. 22.
31.	Dr. Sáfrán Antalné, Pintér Mária, gimn. tanár, matematika-fizika	1964. aug. 1.	1964. aug. 1.
32.	Szilágyi Imréné, Képes Ilona, gimn. tanár, orosz	1961. júl. 16.	1964. aug. 15.
33.	Szókontor Pál, gimn. tanár, rajz-művészettörténet	1953. jún. 3.	1968. aug. 16.
34.	Tarnóczy Lászlóné, Makray Éva, szakfelügyelő, ének-zene	1960. szept. 12.	1967. aug. 16.
35.	Vrabély Armandné, Szakál Éva, gimn. tanár, magyar-történelem	1952. aug. 15.	1963. aug. 1.

Iskolaorvos: Dr. Várady Béláné.

Gazdasági vezető: Bánhegyi Ferencné, Dömök Júlia.

Iskolatitkár: Koncz Mária.

Hivatalsegédek:

Abelovszky Péterné, Demeter Károly, Ertl Tiborné,
Hámori Jenő, Nagy Júlia, Svaier Jánosné, Süveges
István.

ISKOLÁNK VOLT TANÁRAI

(1958 óta)

Sorsz.	Név	Szaktárgy	Iskolánkban tanított
1.	Almásy Béla	matematika-fizika	1956—1964
2.	Arató Oszkárné, Váradai Stoll Edit	orosz	1963—1964
3.	Dr. Ács Mária	olasz-német-francia-orosz	1961—1966
4.	Baltai Ildikó	magyar-német	1960—1961
5.	Csanádi Árpádné, Erdődi Katalin	testnevelés	1957—1964
6.	Csukás Hilda	magyar-német	1957—1958
7.	Deák Ferenc	matematika-fizika	1951—1957
8.	Dr. Erdős Jánosné, Gábor Éva	angol-orosz	1964—1972
9.	Esztergályi Dénesné Jákó Irén	történelem-latin	1960—1965
10.	Faragó Jenőné, Scheitzner Klára	orosz-német	1964—1971
11.	Fügedi Péter	földrajz-történelem	1966—1967
12.	Görgényi Andrásné, Petrován Antónia	olasz-német	1966—1969
13.	Gyárfás Endréné, Eckstein Edit	magyar-német-orosz	1966—1970
14.	Gyurkó Lászlóné Miszlai Mária	magyar-francia	1962—1968
15.	Dr. Haán György	magyar-német	1957—1968
16.	Havril Andrásné, Herczeg Erzsébet	pedagógia-pszichológia	1956—1958

Sorsz.	Név	Szaktárgy	Iskolánkban tanított
17.	Dr. Hermann Józsefné, Dessez Janine	latin-görög-francia	1956—1958
18.	Dr. Horváth István	történelem-földrajz	1967—1968
19.	Kaplonyi Károlyné, Benedikt Katalin	filozófia-politikai gazdaságtan-orosz	1958—1961
20.	Dr. Kiefer Ferencné Ambró Hajnalka	angol-német	1967—1971
21.	Dr. Korondi Oszvaldné, Bodolay Erzsébet	német-francia-orosz	1951—1963
22.	Komáromi Ferenc	kémia-fizika	1959—1964
23.	Kovács Angéla, Szél Sándorné	ének	1966—1969
24.	Krakker Jánosné, Radich Márta	testnevelés	1958—1959
25.	Kuthy Zoltán	magyar-francia	1953—1968
26.	Dr. Lengyel Albert	magyar-történelem	1945—1957
27.	Dr. Lengyel Jenőné, Dr. Kupán Ibolya	latin-francia-orosz	1955—1960
28.	Marcisovszky Jánosné, Gaál Odette	magyar-francia	1957—1958
29.	Matavovszky Tibor	matematika-fizika	1968—1971
30.	Mészáros András	kémia-fizika	1966—1969
31.	Mihajlovskij Jenő	orosz	1955—1957
32.	Mihályi Bálint	magyar-történelem	1957
33.	Molnár Gyuláné, Drozdova Ludmilla	orosz-testnevelés	1966—1970
34.	Nemes Lászlóné, Láday Mária	matematika-fizika	1961—1964

Sorsz.	Név	Szaktárgy	Iskolánkban tanított
35.	Oláh Gyuláné, Dénes Judit	matematika-fizika	1957—1968
36.	Paál Magdolna	magyar-német	1961—1970
37.	Paál Vince	matematika-fizika	1968
38.	Palócz Imréné, Könyves Tóth Eleonóra	matematika-fizika	1964—1965
39.	Pap Istvánné, Elekffy Ildikó	testnevelés	1955—1957
40.	Réti Ilona	magyar-német gyors- és gépírás	1954—1962
41.	Rózsahegyi Tiborné, Pummer Edit	logika-lélektan	1957
42.	Rozsnyai Istvánné, Pápa Ilona	igazgató, filozófia-pedagógia- pol. gazdaságtan	1957—1961
43.	Salavárdics Antal	orosz	1955—1959
44.	Dr. Sólyom Mihályné, Loparits Ilona	matematika	1952—1966
45.	Somosi Ferenc	matematika-fizika	1945—1962
46.	Dr. Staud Géza	magyar-francia-biológia	1950—1958
47.	Dr. Szabó László	igazgató, földrajz- történelem	1955—1957
48.	Szelezsán Jánosné, Budur Katalin	matematika-ábr. geo- metria	1964—1969
49.	Szíjj Ferenc	testnevelés	1948—1956
50.	Szödy Szilárd	ének	1957—1965
51.	Tábor Istvánné, Baksay Éva	földrajz	1955—1965
52.	Tétényi Pálné, Halász Mária	orosz	1959—1961

Sorsz.	Név	Szaktárgy	Iskolánkban tanított
53.	Ürményi Istvánné, Endrődi Júlia	biológia-kémia	1959—1962
54.	Vajk Lajos	rajz-ábr. geometria	1935—1959
55.	Váróczi Piroska	földrajz-biológia	1953—1959
56.	Verbai Lajosné, Nagy Ibolya	kémia-biológia	1964—1965
57.	Véghelyi József	magyar-történelem	1956—1964
58.	Vincze Lászlóné, Neubert Flóra	magyar-francia	1958—1959
59.	Dr. Welker Ottó	igazgató, matematika- fizika	1961—1967

EREDMÉNYEINK

NEMZETKÖZI MATEMATIKAI DIÁKOLIMPIA

Második díjas lett:

Móri Tamás IV/ o. t.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANULMÁNYI VERSENY

A speciális matematikai tagozatosok versenyén

második díjat nyert

Móri Tamás IV/C o. t.

Nyolcadik helyen végzett:

Földes Tamás IV/C o. t.

Dícséretben részesült:

Nemeskéri István IV/C o. t.

A történelmi versenyen dícséretet kapott:

Birkás Miklós IV/D o. t.

ARANY DÁNIEL MATEMATIKAI TANULÓVERSENY

A kezdők csoportjában országosan a legjobb eredményt érte el

Jakab Tibor I/C o. tanulónk

Az Ókortudományi Társaság 1972. évi

Országos Középiskolai Latin Versenyén

Szabó Márta III/B o. tanulónk

másodfokú dícséretben részesült.

A KÖZÉPISKOLAI MATEMATIKAI LAPOK

pontversenyén elért eredményeink

az 1970/71-es tanévben

A IV. osztályosok versenyében 1. díjat kapott

Angyal József

A III. osztályosok versenyében 2. díjat érdemelt

Földes Tamás

A II. osztályosok versenyében 3. helyezett

Császár Gyula

Az alább felsorolt tanulóink a pontversenyre beküldött dolgozataikkal, szorgalmas munkájukkal dícséretet érdemeltek:

Matematika

I. osztályosok

Jakab Tibor
(ált. isk. 8. o.)
Borbély Albert
Boros Péter
Fabu Ágnes
Fazekas László
Fodor Tamás
Fördös András
Juhari Katalin
Kelen Gábor
Kuhár György
Lakner Péter
Lapcsényi Gyula
Meszéna Géza
Molnár György
Müller Mariann
Nagy Csaba

II. osztályosok

Bodnár Péter
Császár Gyula
Cséplő Gábor
Deák Péter
Fehér János
Frey Gábor
Kémeri Viktória
Lapis Judit
Lőrincz András
Molnár Ferenc
Molnár Lajos
Nagy Zoltán

III. osztályosok

Erdei Péter
Földes Tamás
Földvári Csongor
Gere Anna
Hárs György
Kelen Miklós
Kertész András
Kiss Péter
Miskoltzy Gyula
Móri Tamás
Nemeskéri István
Párkány Erzsébet

Szalay Péter
Szöllős László
Uzonyi György

Wagner László
Zahalka Géza
Varga István
Varga Károly

Oláh Vera
Pallagi Dezső
Párkány Katalin
Szalay-Dobos István
Szentpéteri József
Varga Mária

Patkós Katalin
Rudas Tamás
Sepsey Katalin
Siklós Tamás
Szűts Katalin
Tamás Péter
Tordai Miklós
Varga Gusztáv

Fizika

Baka Edit	II. osztályos
Varga András	II. osztályos
Molnár György	I. osztályos
Wagner László	I. osztályos

BERZSENYI - DÍJASAINK

A Berzsenyi-díjat négy év kiemelkedő tanulmányi és közösségi munkájáért adományozza a tanári testület. Az 1971/72-es tanévben

kiemelt Berzsenyi-díjat érdemelt

Móri Tamás IV/C o. tanulónk.

Berzsenyi-díjat kapott:

Bereczky Judit IV/D

Erdei Péter IV/C

Kiss Péter IV/C

Solymossi Sándor IV/B

Somogyi Vera IV/B

Striker Sándor IV/A

A HÁZI PÁLYÁZATOK, VETÉLKEDŐK ÉS VERSENYEK EREDMÉNYEI

RÓZSA FERENC PÁLYÁZAT

A pályázatot KISZ-szervezetünk abból az alkalomból hirdette meg, hogy felvette volt diákunknak, a magyar kommunista mozgalom kiemelkedő harcosának, Rózsa Ferencnek nevét. Három pályázat érkezett be:

I. díj: Marcsik Rómeó III/C

II. díj: Fröhlich Erzsébet III/B

III. díj: Székely Gábor II/B

RÓZSA FERENC VETÉLKEDŐ

A vetélkedőt márciusi iskolanapunkon bonyolítottuk le Pártos Vera tanár vezetésével.

I. helyezést ért el a	III/C osztály csapata (93 pont)
II. helyezést ért el a	III/A osztály csapata (73 pont)
III. helyezést ért el az	I/C osztály csapata (70 pont)
IV. helyezést ért el a	III/B osztály csapata (65 pont)
V. helyezést ért el a	II/D osztály csapata (61 pont)

HÁZI PÁLYÁZATAINK ÉS VERSENYEINK IRODALOM

Ebben a tanévben a Petőfi Irodalmi Múzeum pályázatait vettük át. Így gazdag választék állt tanulóink rendelkezésére, s talán ez is közrejátszott abban a sajnálatos tényben, hogy a korábbi évekhez képest viszonylag kevés, mindössze öt dolgozat érkezett be. Ketten Salinger Zabhegyező című művének elemzését választották; egy tanulóink Hemingway Akiért a harang szól c. regényében vizsgálta a helytállás problémáját; egy diákunk Karinthy Tanár úr kérem és Kosztolányi Szigény kisgyermek panaszai c. művének összehasonlító elemzését végezte; s végül egy tanítványunk vállalkozott Hankiss Elemér A népballadától az abszurd drámáig c. tanulmánykötete alapján egy Ady vers elemzésére.

Az első díjat nem adtuk ki.

Második díjat kapott Eörsi János IV/B o. tanulóink Ady Az ágyam hívogat c. versének elemzéséért.

Harmadik díjat kapott Szanyi Tibor II/D o. tanulóink dolgozata, melyben a Zabhegyező c. regényt elemezte.

A pályamunkák megvédésén kitűnő teljesítmény nyújtott

Szmodis Péter II/D o. tanuló. A Zabhegyező alapproblémáját vizsgálta. Kár, hogy gondolatait dolgozatában nem fejtette ki hasonló igényességgel.

TÖRTÉNELEM

A beadott pályázatok száma: 7.

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
Megosztott I. díj:	Szecsői Péter I/C	Egyiptomi hétköznapiak.	Egyéni hangvételű, alapos munka.
	Sziliágyi Hedvig I/B	Egyiptomi hétköznapiak.	Szép kiállítású, a forrásokat sokoldalúan felhasználó történelmi pályázat.
	Birkás Miklós IV/D	A technika fejlődésének hatása lakóhelyem életformájának alakulására.	Alapos, átgondolt, egyéni munka.
Dícséret:	Fülöp László III/B	A technika fejlődésének hatása lakóhelyem életformájának alakulására.	Aránytalan szerkezetű, lényegében a címtől eltérő tartalmú dolgozat, bár amit ír, az érdekes.

A többi dolgozat tartalmi hiányosságai miatt nem volt díjazható.

FRANCIA

Pályaművek száma: 5.

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
I. díj:	Entz Boldizsár III/A	Jules Renard: Brunette halála c. novellájának fordítása.	A fordítás jó stílus- és nyelvezékre vall, igényes és tartalmas munka.
II. díj: megosztva:	Dárdai Júlia III/A	Druon: Üvegkoporsó c. novellájának fordítása.	Érdeme: gördülékeny stílusa, nyelvhelyességi hibáktól mentes.
	Benedek Katalin III/A	Ugyancsak a Brunette halála c. novella fordítása.	
	Winand Ágnes III/A	Ugyancsak a Brunette halála c. novella fordítása.	
III. díj:	Jászberényi Katalin III/A	Ugyancsak a Brunette halála c. novella fordítása.	Ugyancsak sikeresen oldotta meg a feladatot. Pályázata jól érzékelteti a novella hangulatát.

LATIN

Pályaművek száma: 3.

Helyezés,
díj Név,
osztály

A pályázat címe, témája Indoklás, értékelés

I. díj: Szabó Márta I. III/B

Ovidius: Metamorphoseseiből Nar-
cissus és Echo történetének for-
váltásának fordítása.

II. díj: Bozzai Rita III/B

Ovidius: Metamorphoseseiből Nar-
cissus és Echo történetének for-
váltásának fordítása.

III. díj: Takáts Alajos II/D

Ovidius: Metamorphoseseiből Nar-
cissus és Echo történetének for-
váltásának fordítása.

Pályaművek száma: 3

Helyezés,
díj Név,
osztály

A pályázat címe, témája

Indoklás, értékelés

I. díj: Szabó Ildikó IV/D

Als der Krieg ausbrach und zu Jö
Ende war. Írója: Heinrich Böll.
gozat.Könyvjutalom:
Futó Anna I/A

Borchert: Die Hundebäume.

A tartalmi félreértések ellenére a pá-
lyázó vállalkozása dicséretet érdemel.
Nehéz, terjedelmes szöveget válasz-
tott.

Szentpéteri József III/C

Wesensmerkmale des spanischen
Theaters.
Tartalmi félreértések ellenére vállal-
kozása szintén dicséretes, nehéz szö-
veget választott.

NÉMET

OLASZ

Négy pályázatot készítettek tanulóink.

Az **I. díjat** — megfelelő pályamű hiányában — nem adtuk ki.

II. díjat érdemel **Balogh Erzsébet** IV/D osztályos tanuló dolgozata az olasz Commedia dell' arte és Goldoni művészetéről. A pályázat érdeme a téma alapos, tartalmas és lelkiismeretes elemzése.

III. díjat érdemeltek: **Máté Ágnes** III/B, **Mosánszky Zsuzsa** III/B és **Kelemen József** III/B osztályos tanulók. Goldoni: A szép fogadóslány c. vígjátékát fordították le értelmesen, szépen.

OROSZ

Az orosz szóbeli versenyen 25 orosz tagozatos és 17 nem tagozatos tanulónk vett részt.

Kiválóan szerepeltek:

Lőrincz Júlia IV/A
Kövesdy György IV/A
Délceg Katalin III/A
Horváth Mária III/A
Kovács Ágnes II/A
Gyuris Géza II/A
Pató Györgyi II/A

Jól szerepeltek:

Katona Zsuzsa IV/A
Paróczy Erzsébet IV/A
Benedek Katalin III/A
Winand Ágnes III/A
Szilágyi Hedvig II/A
Marosvölgyi Katalin II/A
Marosszéki Anna II/A
Hári Éva II/A
Fabcsó Ágnes II/A
Turcsányi József II/A
Bolgár Ágnes IV/B
Kovács Katalin IV/B
Szilágyi Erzsébet I/A
Knáb Magdolna I/A
Józsa Natália I/A
Szaszko Erzsébet I/A
Szilágyi Hedvig I/B

Dicséretet kapott:

Tóth Erzsébet IV/A
Lendvai Judit IV/A
Padányi Éva III/A
Márton Ágnes III/A
Barna Judit II/A
Kassowitz Tünde II/A
Solymosi Sándor IV/B
Hettig Ágoston IV/B
Domokos Katalin IV/B
Jakab Gábor III/D
Lapis Judit III/C
Karsai Ilona I/A
Mathuny Anikó I/A
Makra Ildikó I/B

MATEMATIKA

A pályaművek száma: 22

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
------------------	-----------------	-------------------------	---------------------

EGYÉNI PÁLYÁZATOK

I. díj: nem adtuk ki.

II. díj: Nagy Zoltán III/C

megosztva: Réti Zoltán I/C

III. díj Patkós Katalin IV/C

megosztva: Somos Éva III/D

Geometriai transzformációk a komplex számsíkon

A Fermat sejtés két speciális esete.

Egyenlőtlenségek.

Egyenletek közelítő megoldása.

Mindkét pályamű a címben megnevezett témában számos egyéni eredményt ért el. A bizonyításban azonban néhány hiányosság, pontatlanság található.

Ezekben a dolgozatokban kevesebb az egyéni eredmény, bár értékes taglalásai a témának.

KOLLEKTÍV PÁLYÁZAT

Sepsey Katalin IV/C

Varga Gusztáv IV/C

Varga Vera IV/C

A párhuzamos szelők tételének felhasználása feladatok megoldására.

Az első ilyen típusú dolgozat. A szerzők nagy műgonddal állították össze átgondolt gyűjteményüket.

FORDÍTÁS PÁLYÁZAT MATEMATIKÁBÓL

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
------------------	-----------------	-------------------------	---------------------

Népszerű pályázati forma. A teljesítmények között csupán árnyalati különbségek voltak.

I. díj: Nagy Csaba II/C

II. díj: Deák Péter III/C

III. díj Szőlős László II/C

megosztva
3 pályázó között:

Muck Tibor III/C

Adorján Noémi IV/C

Determinánsok és mátrixok

Konvex alakzatok

Racionális és irracionális számok

Példás kiállítású, igen alapos, megnyírással is imponáló pályamű. A feladatok kiválogatásával egyéni teljesítményt is vitt a fordítás munkájába.

Lényegében ugyanolyan alapos munka, mint az I. helyezette, csak az egyéni többlet hiányzik belőle. Csúppán fordított, és nem csiszolta a munkát.

A hasonló c. könyv feladatanyagát fordította le és legnagyobb részét megoldással egészítette ki.

A nehéz tétel szép bizonyítását matematikailag kifogástalanul oldotta meg.

Az anyag kiválogatásának intelligenciája, a nyelvtan is kitűnően megoldott fordítás teszi kiemelkedővé a pályaművet.

**I. Dícséret
megosztva:**

Molnár György II/C

Uzonyi György II/C

Fehér János III/C

Lapis Judit III/C

Csécsi János IV/C

A többszínfestés problémái

Kombinatorika

Hibák a matematika felvételi feladatok megoldásaiban a Szovjetunióban

Fibonacci számok

Egyetemi felvételi feladatok a Szovjetunióban.

**II. Dícséret
megosztva:**

Dezsi László II/C

Fazekas László II/C

Fördös András II/C

Meszéna Géza II/C

Ötvös János II/D

Kasza Éva III/C

Varga Mária III/C

Bevezetés a modern algebra

Néhány geometriai feladat a Kvant c. folyóiratból

Sorozatok.

A Bertrand-posztulátumról

Néhány szovjet versenyfeladat

Feladatok a Pólya—Szegő-féle példatárból

Feladatok az Alpha c. folyóiratból

FIZIKA

Beadott pályaművek száma: 7

Helyezése,
díja

Név,
osztály

Indoklás, értékelés

I. díj megosztva:

Bíró Tamás II/D

Németh Tibor II/D

Termodinamikai körfolyamatok

A termisztor és gyakorlati felhasználása

Az alapos elméleti áttekintés után részletes magyarázatát adja a hőerőgépeknek.

A tényanyag sokoldalú megismerése után sajátos feldolgozását adja a témának.

II. díj megosztva:

Bagi András III/D

Tóth István II/D

Wagner László II/D

A termisztor és gyakorlati felhasználása

A téma részletes áttekintése után a sokoldalú felhasználást taglalják.

III. díj: Lukács Rezső II/D

Termodinamikai körfolyamatok

Az elméleti bevezetés után részletes osztályozását adja a körfolyamatoknak.

Dícséret: Ságthy Judit III/B

Optikai eszközök történeti áttekintése

Pályázata optikai eszközök típusainak leírását tartalmazza fejlődési sorrendben.

KÉMIA

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
I. díj:	Varga György III/D	„A fehérjék felelőssége és kémiai sajátosságai”	A kitűzött pályázat nagy irodalmából ügyesen csoportosította a fehérjék fizikai és kémiai viselkedését, kitérve a fehérjekutatás történetére is.
II. díj:	Mizsei Kálmán III/C	„A fehérjék felelőssége és kémiai sajátosságai”	Pályázatában ismerteti a fehérjék biológiai jelentőségét, részletezve kémiai szerkezetüket és az aminosavak sokféleségét.
III. díj:	Fördős József A. II/C	„A tartósítás kémiaja”	Munkájában a sokféle élelmiszer konzerválási lehetőségeit világos, logikus csoportosításban, alapos elemzéssel ismerteti.

BIOLÓGIA

Pályaművek száma: 9

Helyezés, díj	Név, osztály	A pályázat címe, témája	Indoklás, értékelés
I. díj: osztva:	Hargitay Mária IV/A Szecsői Sándor I/C	Szobanövények ápolása és gondozása	Igen alapos, a szakirodalmon kívül egyéni munkát s szakmaszeretettel tükröző dolgozatok.
II. díj:	Hász András IV/B	A papagájokról általában és a nimfapapagáj gondozása	Saját fényképekkel illusztrált, szakmailag jó, jól megfogalmazott munka.
III. díj:	Tökés Jolán III/B	Lakásban élő növények és állatok	Szép kiállítású, nagy műgonddal és lelkesedéssel megírt munka, sok illusztrációval.
IV. díj:	Törő István és László I/C	Teknősök a lakásban	Jól átgondolt, szakmailag jó munka.
V. díj:	Kövesd Vera III/D	Kutyatartás lakásban	Szakmailag jó, lelkes érdeklődést tükröző, rajzokkal illusztrált munka.
VI. díj:	Leichtner Tamás I/B	Kisállat-nevelés a lakásban	A kutyatartásról írt nagy szeretettel, hozzáértéssel pályamunkát.
Oklevél:	Benedek Katalin III/A	A házigalamb	Igen részletes szakmai leírásokat tartalmazó munka.
Oklevél:	Holecz Ervin I/B	A házimeh	Rövid, de tartalmas, szakmailag jó munka.

FÖLDRAJZ

Egy pályamű érkezett. **Urbán Ferenc** II/B o. tanulónk A víz szennyeződésének hatásai és a védekezés c. pályázata **könyvtalomban** részesült. Munkája különböző forrásmunkákból jól összeszedett, de egyéni gondolatokat nélkülöző szintézis-kísérlet.

A benyújtott pályaművek száma: 3

Helyezése,
díja

Név,
osztály

A pályázat címe, témája

Indoklás, értékelés

ÉNEK-ZENE

Márton Ágnes III/A

„Legyen a zene mindenkié”

Kodály Zoltán életéről, a nagy magyar zeneszerzőnek a magyar zenekultúrát-körisművészetet, zeneoktatást, zenei nevelést megújító tevékenységéről írt, tartalmában gazdag dolgozatot.

II. díj
megosztva:

Pamuk István IV/B

„A mai magyar zeneszerző nemzedék egyik kiemelkedő képviselője: Durkó Zsolt.”

Pályázatában igen színvonalas összefoglalását adja egy aktuális és érdekes zenei témának.

III. díj: Szaszko Erzsébet I/A

„Kodály Zoltán munkásságának hatása a magyar zenekultúrára.”

Dolgozatának fő értéke: a megjelölt téma sokoldalú, lényegre törekvő kidolgozása. Bár kissé mozaikszerű, de kitűnő összefoglalását adja Kodály életművének, munkássága jelentőségének.

VILÁGNÉZETÜNK ALAPJAI

Egy pályamű érkezett be, **Győri Péter** III/C o. tanulónk munkája, mely **dícséretet** érdemelt. Véletlen és szükségszerűség mindennapi életünkben c. dolgozatában bátran közelítette meg a problémát. Érdeme a széles filozófiatörténeti háttér.

SZÉPKIEJTÉSI VERSENY

Az 1972. januárjában megtartott versenyen két diákunkat díjaztuk. **Kertész András** és **Patkós Katalin** IV/C o. tanulóink érdemelték ki — megosztva — az első helyet.

TANULMÁNYI EREDMÉNYEK AZ 1971/72-ES TANÉVBEN

I/A osztály (Angol-orsz tagozat)

Osztályfőnök: Istók Katalin

Abaházi Márta	4,5	Krammer Klára	4,4
Asbót Júlia	4,8	Lepsényi Gabriella	3,8
Borbély Zsuzsanna	3,7	Maár Judit	3,9
Futó Anna	4,4	Mathuny Anikó	4,5
Groholcsky Judit	4,5	Mészáros István	4,5
Hargitay Emese	4,9	Molnár Erzsébet	4,3
Herczog Zsuzsa	4,5	Nagy László	4,0
Józsa Natália	4,5	Szabó Hilda	4,6
Karsai Ilona	3,7	Szabó Katalin	4,3
Kádár Erzsébet	4,3	Szaszkó Erzsébet	4,8
Kárpáti Denise	3,5	Szilágyi Erzsébet	4,0
Kárpáti Mária	4,2	Szűcs Györgyi	3,8
Kézdy Katalin	4,9	Teleki Jolán	1,0
Knáb Magdolna	4,8	(javít)	
Kohári Zsófia	4,6	Tiszeker László	4,3
Konyher Ilona	3,6	Tóth Margit	4,0
Kormos Györgyi	2,9	Vietorisz Ágnes	3,4
Koudela Edit	3,4	Völgyi Tamás	4,4

Osztályátlag: 4,1

I/B osztály (Általános tantervű)

Osztályfőnök: Dr. Mohácsy Lászlóné

Baranya Péter	2,9	Radics Zsuzsanna	4,4
Csendes Éva	4,0	Sólya Éva	3,9
Dörnyei Ágnes	4,4	Stánits Sándor	1,0
Fesztbaum Anikó	3,7	(javít)	
Holecz Ervin	3,1	Szalai Julianna	3,6
Juhari Zsuzsanna	3,8	Szűjjártó Zsuzsanna	3,9
Kalmár Irén	3,3	Szilágyi Hedvig	5,0
Kerényi Tibor	4,3	Tinódi Imre	3,3
Kertész János	3,5	Tompa Zsuzsanna	3,6
Kimmel Edit	3,6	Tóth András	3,7
Kipilla György	3,5	Tóth Gyula	3,5
Kovács László	4,6	Törköly Róbert	3,3
Laky Zoltán	3,2	Zártos Judit	4,3
Leichtner Tamás	4,3		
Makra Ildikó	4,4	Kimaradt:	
Mihalek Lajos	4,2	Dénes András	
Nagy Ilona	4,7	Szibik György	
Németh Ildikó	4,0	Sztanits Béla	
Petrovics Annamária	4,0		
Pleszkán Éva	4,6		

Osztályátlag: 3,8

I/C osztály (Különleges matematika tagozat)

Beck László	4,0
Éktető László	4,9
Fabu Katalin	1,0
(javít)	
Fekete Elvira	4,4
Ferenczy Tibor	3,0
Geréb Erzsébet	4,5
Jakab Tibor	3,8
Kovács Péter	3,3
Kúti Julianna	4,2
Lelkes András	3,8
Medgyesi András	3,7
Nagyfényi Violetta	4,0
Németh Gábor	3,2

Osztályátlag: 3,9

I/D osztály (Fizika tagozat)

Albu László	3,6
Arany László	4,3
Balogh Tamás	4,7
Balogh Zoltán	4,3
Berki Ildikó	4,6
Bognár Sándor	4,1
Borsi András	4,3
Demjén Zoltán	4,6
Farkas István	4,3
Groma István	4,1
Hamza István	4,1
Hámori Miklós	4,3
Helmich Tibor	4,3
Kákonyi József	4,6
Kálmán Éva	4,7
Kéger Ferenc	3,9
Kokas Ignác	4,8
Magyar László	4,3
Merényi Péter	4,0

Osztályátlag: 4,1

II/A osztály (Különleges orosz tagozat)

Balogh Erzsébet	3,9
Barna Judit	4,5
Dóczy Éva	4,0
Fabcsó Ágnes	4,9
Fördös Katalin	3,7

Osztályfőnök: Vrabély Armádné

Németi Ildikó	3,8
Pálmai Péter	3,5
Polyák Ildikó	4,4
Réti Zoltán	4,6
Rozgonyi Zsuzsa	4,0
Szabó Zsolt	3,6
Szecsői Sándor	4,1
Szeleczka György	4,6
Tokodi Jenő	4,6
Tóth Csaba	3,8
Törő István	3,3
Törő László	3,8
Vajda László	4,6

Osztályfőnök: Koroknay Istvánné

Nagy Károly	3,9
Nagy Péter	4,0
Nád János	4,0
Novák István	2,8
Pintér Tibor	4,3
Simonfi Sándor	4,1
Somodi Tibor	3,3
Spányik László	4,3
Süveges Péter	3,6
Szabó Antal	4,0
Szabó György	4,5
Szabó Ildikó	3,9
Szumelidisz Sándor	4,9
Szűcs Erika	3,9
Tasnádi Ágnes	4,3
Tólnai Tibor	3,5
Vitál István	3,5
Zsótér István	4,0

Osztályfőnök: Dobos Gábor

Gajdics Katalin	4,0
Gálffy Attila	3,8
Gyuris Géza	4,9
Hári Éva	4,2
Hídvégi Kornélia	3,2

Horváth Zsuzsanna	3,5
Hulé Mária	2,9
Kossovitz Tünde	4,6
Kende Gábor	3,4
Kész Erika	3,6
Kompaktor Emilia	4,0
Kovács Ágnes	4,7
Krivánszky Ildikó	4,2
Liebermann Klára	1,0
(javít)	
Marosszéki Anna	4,5
Marosvölgyi Katalin	4,0
Novák Éva	4,5

Osztályátlag: 3,9

II/B osztály (Általános tantervű)

Baki Erzsébet	3,0
Bolla Ágnes	2,7
Buday József	2,8
Cserepkai Klára	4,4
Dettrich Csaba	1,0
(ismétel)	
Doró Tamás	3,3
Farkas Katalin	3,6
Fekete Gyula	4,0
Filó Imre	3,1
Földi Gábor	3,2
Hetényi László	2,5
Horváth Imre	3,2
Kalocsay Éva	2,6
Kertész Béla	3,2
Király Róbert	3,9
Kom Mária	3,6

Osztályátlag: 3,3

II/C osztály**(Különleges matematika tagozat)**

Borbély Albert	3,1
Boros Péter	4,0
Butor Dezső	2,9
Czirok Gábor	3,3
Dézi László	3,8
Dolmányos Zsuzsanna	3,6
Fabu Ágnes	4,0
Fazekas László	4,0
Fodor András	3,7

Pató Györgyi	4,5
Piedl Ervin	3,1
Simon Gusztáv	3,7
Szabó Zoltán	4,0
Szalay Ágnes	3,8
Szilágyi Hedvig	4,8
Takács Ágnes	3,9
Takács Györgyi	3,3
Turcsányi József	4,2
Vass Magdolna	3,3

Kimaradt:

Dévényi Erika
Hajdú Mária

Osztályfőnök: Dr. Tegye Imréné

Kucharovic Piroška	4,3
Magyar László	3,8
Makk Katalin	3,8
Mohácsy András	3,3
Nádor Zsuzsa	3,7
Oláh Gabriella	3,3
Posza Anna	4,3
Romács Márta	3,3
Sóki Edit	3,5
Sólyom Mária	3,5
Somogyi Mária	4,0
Székely Gábor	2,9
Szűcs Attila	2,9
Szűcs István	3,3
Szappanos Attila	4,0
Urbán Ferenc	3,5
Vadla Viktor	3,6

Osztályfőnök: Dr. Győrvári Istvánné

Fördös József	4,0
Gábos András	3,1
Jászay Pál	2,8
Juhari Katalin	3,6
Kelen Gábor	3,7
Keresztes Iván	3,0
Kuhár György	3,4
Lakner Péter	3,8
Lepcsényi Gyula	3,3

Meszéna Géza	3,8	Tarnawa Anna	4,0
Molnár Mária	3,3	Uzonyi György	4,0
Molnár György	4,6	Weiser Gusztáv	1,0
Müller Mariann	4,0	(javít)	
Nagy Csaba	4,0	Zahalka Géza	4,1
Petőcz György	3,5		
Szalay Péter	2,9	Kimaradt:	
Szóllós László	3,4	Hernádi Judit	

Osztályátlag: 3,5

II/D osztály (Fizika tagozat)

Osztályfőnök: Gartner Éva

Aranyosi Judit	3,1	Ötvös János	3,2
Bácskay Nóra	4,0	Paizs Nóra	3,6
Bíró Tamás	4,9	Patai Ágnes	4,0
Bohunka Tivadar	2,9	Pálmai Kálmán	4,0
Bokányi Zoltán	4,2	Petőcz Gábor	4,1
Boross László	4,2	Pongó György	4,0
Czikó Miklós	4,0	Rédly Béla	3,9
Dávid Sándor	3,6	Szakács Judit	4,0
Deli Zoltán	3,5	Szanyi Tibor	3,7
Egri Zoltán	3,8	Szkupien Rudolf	4,3
Harangi Ágnes	3,8	Szmodis Péter	4,6
Kiss Erzsébet	3,7	Takáts Alajos	4,2
Koczka György	4,0	Tamás Antal	3,2
Lukács Rezső	4,5	Tóth István	4,7
Miklós Barnabás	3,8	Zádor István	3,2
Nagy Imre	3,4	Wagner László	4,6
Nap Sándor	4,0	Fodor Erzsébet	4,0
Németh Tibor	4,2		

Osztályátlag: 3,9

III/A osztály

(Különleges orosz tagozat)

Osztályfőnök: Dr. Hamar Józsefné

Antal Beatrix	3,7	Jászberényi Katalin	4,1
Barát Júlia	4,6	Karda Erzsébet	3,8
Benedek Katalin	4,3	Kocsis Aranka	3,7
Botos Hajnal	3,0	Lépesfalvi Zoltán	4,0
Cserepi Mária	3,4	Lestár Györgyi	4,1
Dárdai Júlia	3,3	Márton Ágnes	3,9
Délceg Katalin	4,1	Matakovics György	4,6
Entz Boldizsár	3,5	Németh Aranka	3,5
Gyuska Györgyi	3,9	Oblath Péter	4,4
Halász Csilla	2,6	Padányi Éva	4,3
Horváth Ildikó	3,6	Szabados Julianna	3,5
Horváth Mária	4,6	Szecsódy Péter	3,2

Szilvássy Éva	3,5
Szóllósi Ágnes	3,6
Terjéki Tünde	4,0
Török Györgyi	3,8
Várszegi Ágnes	4,4
Veszprémi Erzsébet	3,5
Virág Mária	3,6

Osztályátlag: 3,8

III/B osztály

(Általános tantervű)

Ádám Éva	1,0
(javít)	
Bagi Katalin	3,3
Balázs György	4,5
Bozzai Rita	4,5
Csapiga Éva	3,5
Fekete István	1,0
(javít)	
Fröhlich Erzsébet	4,0
Fülöp László	4,0
Füredi Gyula	3,6
Jagositz Katalin	3,3
Jurka Rozália	4,3
Kalapács János	4,4
Katona Edit	4,3
Kelemen József	3,3
Keresztes Mária	4,5
Koncz István	3,3
Máté Ágnes	3,8
Mosánszky Zsuzsanna	3,3
Németh Mária	4,0

Osztályátlag: 3,6

III/C osztály

(Különleges matematika tagozat)

Bodnár Péter	3,6
Császár Gyula	4,1
Csépelő Gábor	3,6
Deák Péter	4,8
Fehér János	3,6
Frank Rózsa	4,0
Frey Gábor	4,2
Gulyás József	4,0
Győri Péter	4,2

Winand Ágnes	5,0
Wirth Adám	3,9
Zárbok Ottó	4,5
Zsoldi Ildikó	4,1

Kimaradt:
Pálincás Gabriella

Osztályfőnök: Kenyeres Zoltánné

Nyikos Ilona	4,0
Pataki Judit	3,8
Puruczky Klára	3,6
Sághy Judit	4,3
Séfer Ferenc	3,3
Sikesdi Rozália	4,2
Somogyi Ágnes	3,7
Soós Klára	3,6
Schóber Zsuzsanna	1,0
(javít)	
Szabados Krisztina	3,5
Szabó Ágnes	3,6
Szabó Gyöngyi	4,1
Szabó Mária	3,0
Szabó Márta	4,2
Szabó Márta Éva	4,0
Szekula Gábor	3,4
Tóbel Zsuzsanna	4,5
Tókécs Jolán	4,0
Varga Tamás	3,3

Osztályfőnök: Rácz Lajos

Haty Sándor	3,6
Hrivó Árpád	4,7
Kasza Éva	3,7
Kémeri Viktória	4,6
Lapis Judit	4,2
Lontai Mária	4,0
Lőrincz András	4,4
Marcsik Rómeó	3,8
Mizsei Kálmán	4,2

Molnár Ferenc	3,5	Siegl Attila	4,4
Molnár Lajos	4,5	Szalai-Dobos István	4,8
Muck Tibor	4,2	Szentpéteri József	4,6
Nagy Zoltán	4,6	Tánczos Éva	4,0
Oláh Vera	4,9	Tokody László	4,2
Pallagi Dezső	4,7	Tóth Annamária	4,0
Párkány Katalin	4,6	Varga Mária	4,5
Rédei Ottó	3,2		

Osztályátlag: 4,1

III/D osztály (Fizika tagozat)

Bagi András	3,7
Baka Edit	4,1
Balogh Iván	4,6
Balpatáki Imre	4,3
Baracsi László	4,2
Bánai Györgyi	4,5
Bedő Imre	3,8
Bende Rozália	3,1
Bogdán László	3,6
Csintalan Sándor	3,8
Dobor Gábor	3,7
Dunajszki Zsuzsanna	4,1
Farkas Tibor	4,2
Fekete Szilveszter	3,6
Galántha György	3,3
Gilváczi Zsuzsanna	3,8
Gutmann Angéla	4,3
Jakab Gábor	4,6
Kálmán Ferenc	3,8
Kovács Péter	3,8

Osztályátlag: 4,0

IV/A osztály

(Különleges orosz tagozat)

Chován Hedvig	4,0
Diamant Katalin	3,3
Egry Flóra	4,0
Érdi Júlia	4,0
Friss Katalin	4,0
Galambos László	3,0
Hamza Kornélia	3,0
Hanula Ágnes	4,7
Hargitay Márta	4,7
Havas Gábor	3,4
Horváth Éva	4,0

Osztályfőnök: Hubert Györgyné

Kovács Sándor	4,3
Kövesd Vera	3,1
László Márta	4,3
Lorsch András	4,3
Makai László	2,8
Molnár István	4,0
Neltz János	3,3
Pressburger Ferenc	4,6
Rapant Henriette	3,6
Réti Zsolt	4,0
Somló András	4,5
Somos Éva	4,5
Szabó István	3,6
Szilágyi László	4,4
Tarnai Gyula	4,2
Tárczy Péter	5,0
Urbancsek László	4,3
Varga András	4,7
Varga György	4,6

Osztályfőnök: Nagy Katalin

Katona Krisztina	3,5
Katona Zsuzsanna	4,4
Kövesdi György	3,6
Lantos Klára	3,7
László Rozália	4,2
Lendvai Judit	4,4
Lőrinc Júlia	4,9
Mester Anna	3,9
Molnár Magdolna	4,8
Nagy Anna	3,8
Nudelmán László	3,8

Orosz Éva	4,2
Pallai Gabriella	4,1
Paróczy Erzsébet	4,2
Pataki Éva	4,6
Perlaki Katalin	3,9
Pesti Ildikó	3,9
Pozsonyi Veronika	3,8

Osztályátlag: 4,0

IV/B osztály (Általános tantervű)

Ádám Eszter	4,8
Baranyai Ágnes	3,0
Békly László	2,4
Blaskó Balázs	3,9
Bolgár Ágnes	4,0
Detre Katalin	4,5
Domokos Katalin	4,8
Elekes Katalin	3,5
Eörsi János	4,5
Fekete Beatrix	3,0
Fenyő Ágnes	3,6
Gere Anna	5,0
Halmi Gábor	3,4
Havas Klára	3,5
Hász András	4,0
Hegedűs Etelka	3,8
Hettig Ágoston	3,5
Jancsik István	4,0
Kiss Éva	4,7
Kovács Andor	4,1
Kovács Katalin	4,5

Osztályátlag: 3,9

IV/C osztály

(Különleges matematika tagozat)

Adorján Noémi	4,0
Balogh András	4,4
Csécsi János	4,1
Elekes Sándor	4,0
Erdei Péter	4,6
Földes Tamás	4,4
Földvári Csongor	3,3
Hárs György	4,4
Kelen Miklós	4,8
Kertész András	4,7

Róna Andrea	3,8
Striker Sándor	4,7
Tóth Erzsébet	4,2
Török Zsuzsanna	4,1
Várkonyi Judit	4,5
Vörös József	4,0

Osztályfőnök: Bankó Károlyné

Kölcsesi István	4,3
Merész Éva	3,5
Mihály Paula	4,0
Nedbál Ervin	3,5
Pamuk István	2,7
Révész András	4,0
Ruffy Varga Miklós	4,5
Sárdi Márta	4,6
Solymossi Sándor	4,8
Somló András	3,6
Somogyi Vera	4,8
Stefanicz Ágnes	3,3
Szabó Zsuzsa	4,2
Szórádi András	3,8
Tálosi Eszter	3,8
Tóth László	3,2
Újlaki Ildikó	3,7
Újvári Judit	4,5
Verőczy Gábor	4,1
Kimaradt: H. Kovács László	

Osztályfőnök: Ratkó István

Kiss Péter	4,7
Komlósi János	3,6
Kovács László	3,1
Miskolczy Gyula	4,5
Móri Tamás	5,0
Nemeskéri István	4,1
Németh Erika	4,2
Óvári Miklós	4,4
Párkány Erzsébet	4,5
Patkós Katalin	4,5

Rudas Tamás	5,0
Sepsey Katalin	4,4
Siklósi Tamás	3,8
Székeley Judit	3,2
Szűcs Katalin	4,1
Tamás Péter	4,0
Tordai Miklós	3,5

Osztályátlag: 4,1

IV/D osztály
(Német-olasz tagozat)

Ágoston Katalin	3,5
Balázs Éva	4,5
Balogh Ágnes	4,5
Balogh Erzsébet	4,3
Bárdi György	4,0
Bártfai Zsuzsa	3,2
Bereczky Judit	5,0
Birkás Miklós	4,6
Cserdi Éva	4,2
Gáti Gyula	3,7
Gönci Péter	3,8
Horváth Erzsébet	4,3
Joó Ferenc	3,1
Kispál Éva	3,6
Kiss András	3,5
Knóth Ákos	3,3
Kovács János	3,0

Osztályátlag: 3,9

Varga Gusztáv	4,7
Varga István	4,1
Varga Károly	4,5
Varga Sándor	3,5
Varga Vera	4,1
Vizer Gábor	3,0

Osztályfőnök: Bánki Viktor

Kővári Borbála	3,7
Magyar Judit	4,1
Mareczky Gabriella	3,7
Morvai Edit	4,5
Nagy László	3,8
Neumann Olga	4,5
Soós Anikó	2,9
Szabó Ildikó	3,5
Szabolcsi Zsuzsa	3,5
Szeiler Erika	4,8
Szőnyi Éva	3,5
Tímár Béla	4,5
Tóth Erzsébet	3,8
Tóth Éva	4,5
Varga Zsuzsa	4,5
Vezér Lajos	3,4

ÉRETTSÉGI VIZSGÁK 1971/72-BEN

IV/A osztály (különleges orosz tagozat) 1972. június 14-én

Jelesen megfelelt:

Hargitay Márta, Katona Zsuzsanna, László Rozália, Lőrincz Júlia, Molnár Magdolna, Pataki Éva, Striker Sándor

Jól megfelelt:

Chován Hedvig, Egry Flóra, Érdi Júlia, Friss Katalin, Hanula Ágnes, Katona Krisztina, Lantos Klára, Lendvai Judit, Mester Anna, Nudelman László, Orosz Éva, Pallai Gabriella, Paróczy Erzsébet, Perlaki Katalin, Pozsonyi Veronika, Róna Andrea, Tóth Erzsébet, Várkonyi Judit.

Közepesen megfelelt:

Diamant Katalin, Galambos László, Havas Gábor, Horváth Éva, Kövesdi György, Nagy Anna, Pesti Ildikó, Török Zsuzsanna, Vörös József

Megfelelt:

Hamza Kornélia

Az érettségi átlaga rendűség szerint: 3,88

IV/B osztály (általános tantervű): 1972. június 8-án

Jelesen megfelelt:

Ádám Eszter, Demeter Katalin, Domokos Katalin, Eörsi János, Gere Anna, Jancsik István, Kiss Éva, Sárdi Márta, Somogyi Veronika, Újvári Judit

Jól megfelelt:

Hegedűs Etelka, Hettig Ágoston, Kovács Andor, Kovács Ka-

talin, Kölcsei István, Ruffi-Varga Miklós, Solymossi Sándor, Somló András, Szabó Zsuzsanna, Tálosi Eszter, Verőci Gábor

Közepesen megfelelt:

Blaskó Balázs, Bolgár Ágnes, Fenyő Ágnes, Halmi Gábor, Hász András, H. Kovács László, Nedbál Ervin, Révész András, Stefanicz Ágnes, Szórádi András, Tóth László

Megfelelt:

Merész Éva, Pamuk István

Javít:

Baranyai Ágnes (történelemből), Havas Klára (matematikából), Mihály Paula (matematikából), Újlaki Ildikó (matematikából)

Az egész érettségi vizsgát egy év múlva megismételheti: Béky László, Elekes Katalin, Fekete Beatrix

Az érettségi átlaga rendűség szerint: 3,36

IV/C osztály (különleges matematika tagozat): 1972. június 21-én

Jelesen megfelelt:

Csécsi János, Földes Tamás, Hárs György, Kelen Miklós, Kertész András, Kiss Péter, Móri Tamás, Rudas Tamás, Tamás Péter, Varga István

Jól megfelelt:

Adorján Noémi, Balogh András, Elekes Sándor, Erdei Péter, Komlósi János, Miskoltzy Gyula, Nemeskéri István, Németh Erika, Óvári Miklós, Patkós Kaktalin, Párkány Erzsébet, Sepsey Katalin, Siklós Tamás, Szűcs Katalin, Varga Gusztáv, Varga Károly, Varga Veronika

Közepesen megfelelt:

Földvári Csongor, Székely Judit, Vizer Gábor

Megfelelt:

Varga Sándor

Javít:

Kovács László (fizikából), Tordai Miklós (fizikából)

Az érettségi átlaga rendűség szerint: 3,96

IV/D osztály (német-olasz tagozat):

1972. június 17-én

Jelesen megfelelt:

Balázs Éva, Bereczky Judit, Birkás Miklós, Horváth Erzsébet, Morvai Edit, Neumann Olga, Szeiler Erika, Tóth Éva

Jól megfelelt:

Balogh Ágnes, Balogh Erzsébet, Bárdi György, Cserdi Éva, Gönci Péter, Kővári Borbála, Magyar Judit, Mareczky Gabriella, Nagy László, Timár Béla, Tóth Erzsébet, Varga Zsuzsanna

Közepesen megfelelt:

Ágoston Katalin, Gáti Gyula, Joó Ferenc, Kispál Éva, Kiss András, Knoth Ákos, Soós Margit, Szőnyi Éva, Vezér Lajos

Megfelelt:

Szabolcsi Zsuzsanna

Javít:

Bártfai Zsuzsanna, Kovács János, Szabó Ildikó (mindhárman matematikából)

Az érettségi átlaga rendűség szerint: 3,63

STATISZTIKA 1971/72-RŐL

Beiratkozott tanulóink létszáma: 554 Tanulmányi átlag (rendűség szerint): 3,86

Osztályozott tanulóink száma: 546

A tantárgyak átlageredménye:

Magyar irodalom	3,78	Fizika	3,47
Magyar nyelv	3,85	Fizikai mérési gyak.	4,76
Történelem	4,00	Biológia	4,05
Orosz nyelv	3,47	Pszichológia	4,55
Angol nyelv	4,02	Kémia	3,81
Francia nyelv	4,11	Földrajz	4,08
Latin nyelv	3,41	Programozás (IV/C)	4,00
Német nyelv	3,45	Világnézetünk alapjai	4,41
Olasz nyelv	3,76	Testnevelés	4,67
Matematika	3,45	Ének	4,52
Matematika gyakorlat	3,73	Gyakorlati foglalk.	4,31

Rajz és műalkotások elemzése: 4,43

Elégtelen tanulók száma: 9 Az elégtelenek száma tantárgyanként:

1 tárgyból javít:	8	Magyar irodalom	1 Matematika	6
Ismétel:	1	Magyar nyelv	1 Fizika	1
		Orosz nyelv	2 Kémia	2
		Latin nyelv	2 Biológia	1

Érettségizők száma: 142

átlaga: 3,70 (az osztályok rendűségi átlaga alapján)

javit: 9

ismétel: 3

A FELSŐOKTATÁSI FELVÉTELI EREDMÉNYEK 1971-BEN

1. A felsőoktatási felvételi vizsgák eredményei 1971-ben:

Tantárgy	Vizsgázók száma	A Berzsenyiből vitt	A felvételi vizsgán szerzett	Az országos
		osztályzatok átlaga		
Magyar	11	4,41	3,73	3,22
Történelem	25	4,50	3,28	2,79
Orosz	14	4,27	3,39	2,41
Matematika	63	4,05	3,83	2,49
Fizika	56	4,33	3,52	2,48
Kémia	3	4,00	4,33	2,86
Biológia	11	4,83	2,23	2,85
Egyéb tárgyak	19	4,44	2,76	2,87

A táblázatból kitűnik, hogy iskolánk tanulói a legtöbb tantárgyban a felsőoktatási felvételi vizsgákon magasan az országos átlag felett teljesítettek.

2. A Berzsenyiből vitt pontszámok átlaga (1971): 7,66.

A felsőoktatási felvételi vizsgán szerzett pontszámok átlaga 7,02.

Az átlagpontszámok közötti csekély különbség arra utal, hogy tanulóink elbírálása reális, kb. 92 %-ban megegyezik a felsőoktatási intézmények elbírálásával.

3. 1971-ben Magyarországon a felsőoktatási intézményekbe felvételt nyert a gimnáziumot végzetek 33,7 %-a, a Berzsenyi Gim-

náziumból a végzett növendékek 57 %-át vették fel! Részletezve:
a Berzsenyi Gimnáziumból felsőoktatási intézménybe felvételre

	jelentkezők felvettek		Megjegyzés
Katonai Főiskola	1	1	
Művészeti Főiskolák	3	—	2 fő más intézménybe is jelentkezett
Tanító- és óvónőképzők	3	2	
Bölcsészettudományi karok	14	7	
Természettudományi karok	15	14	1 jelentkező férjhez ment
Közgazdaságtudományi Egyetem	10	8	
Orvostudományi egyetemek	8	2	
Agráregyetemek	4	3	
Műszaki egyetemek	38	36	2 főiskolára átirányítva
Műszaki főiskolák	1	1	
Tanárképző főiskolák	2	1	
Testnevelési Főiskola	2	1	
Felsőfokú technikumok	2	2	
Felsőfokú szakiskolák	10	2	
Gazdasági főiskolák	2	—	
Jogtudományi karok	7	3	3 tanulónk nem jelent meg a felvételi vizsgán
	122	83	

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
A tanulóifjúság és a tanári testület közös munkája	
A tanári testület és a KISZ munkája	3
Tanulóink munkáiból	13
Önképzőkör	53
Szakköreink	62
Az 1971/72-es tanév sportmunkájáról	69
Honvédelmi nevelésünk	75
Tantárgyi és módszertani kísérleteink	78
A szülői munkaközösség	
A szülői munkaközösség tevékenysége	91
A tanári testület és iskolánk többi dolgozója	
A tanári testület	93
Iskolánk volt tanárai	96
Eredményeink	
Nemzetközi és országos versenyek	100
Berzsenyi-díjasaink	103
A házi pályázatok, vetélkedők és versenyek eredményei	104
Tanulmányi eredmények az 1971/72-es tanévben	121
Érettségi vizsgák 1971/72-ben	129
Statisztika 1971/72-ről	132
Felsőoktatási felvételi eredmények 1971/72-ben	133
Tartalomjegyzék	135